Ljubljana, sobota, 19. julija 1958

LETO XXIV. Štev. 167

IZDAJA IN TISKA ČASOPISNO ZALOŽNIŠKO PODJETJE »LJUDSKA PRAVICA«

DIREKTOR PODJETJA LEV MODIC

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK IVAN ŠINKOVEC

List izhaja vsak dan razen petka - Cena 10 dinarjev

Ljudska PRAVICA

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

»LJUDSKA PRAVICA« USTANOVLJENA 6. OKTOBRA 1934. MED NARODNOOSVOBODILNO BORBO JE IZHAJALA KOT 14-DNEVNIK IN TEDNIK. OD OSVOBODITVE DO 1. JULIJA 1951 KOT DNEVNIK, NATO PA KOT TEDNIK — OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA V REDAKCIJSKI POVEZANOSTI Z »BORBO«

SELWYN LLOYD V WASHINGTONU

RAZGOVORI O IRAKU

Vprašanje iraškega petroleja in Hagertyjev demanti

Washington, 18. julija. (AFP.) Britanski zunanji minister Selwyn Lloyd se od včeraj mudi v Washingtonu. Včeraj se je z zunanjim ministrom Dullesom pogovarjal nepretrgoma sedem ur in pol.

Snoči je bil britanski zunanji minister pri predsedniku Eisenhowerju. Po sestanku je predstavnik Bele hiše izjavil, da so govorili o splošnem položaju na Bližnjem vzhodu, posebno še v Libanonu in Jordaniji. Razpravljali so »o skupnih naporih za zaščito neodvisnosti in nedotakljivosti teh dveh dežel s pomočjo, ki sta jo zahtevali njuni vladi«.

Selwyn Lloyd je tudi danes nadaljeval razgovore z Dullesom.

Selwyn Lloyd se bo v nedeljo vrnil v London.

Predstavnik britanskega zunanjega ministrstva je danes izjavil, da navzočnost britanskega veleposlanika v Iraku ne pomeni pripoznanja nove iraške vlade. Predstavnik je pripomnil, da je Britanija dobila poroštva od nove iraške vlade, da bodo pogodbe z iraško petrolejsko družbo spoštovane.

Predstavnik Bele hiše Hagerty pa je danes demantiral vesti, po katerih so se ZDA in Velika Britanija sporazumele, da ne bodo intervenirale v Iraku.

»New York Times« je davi poročal o razgovorih med Dullesom in Selwynom Lloydom, da »intervencije ne bodo razširili na Irak vse dotlej, dokler bo revolucionarna vlada v Iraku spoštovala zahodne petrolejske interese v tej deželi«. To je bilo glavno, o čemer so razpravljali na včerajšnjih razgovorih predsednika Eisenhowerja z Dullesom in Lloydom. Hagerty je v zvezi s tem poročilom dejal, da je bral, kar je bilo napisano v časniku, da pa mu »ni nič znanega o takšnem sporazumu«.

Varnostni ukrepi

na mejah Iraka z Jordanijo in Turčijo

Kairo, 18. jul. (AFP). Bagdadski radio je sinoči sporočil, da je iraška republikanska vlada sklenila obnoviti diplomatske stike s SZ in pripoznati LR Kitajsko. Bivša iraška vlada ni imela diplomatskih stikov s socialističnimi državami. Ministrski predsednik Kasem je o tem brzojavno obvestil ministrskega predsednika Hruščeva in Ču En Laja.

Ameriški državljani in njihovo premoženje v Iraku so pod zaščito iraške vojske.

Danes je bagdadski radio objavil izjavo nove vlade o zaščiti črpalnih postaj, naftovodov in drugih petrolejskih naprav. Republikanska vlada, ki se zaveda važnosti petroleja za mednarodno gospodarstvo, izjavlja, da bo nadaljevala črpanje petroleja in njegov izvoz na dosedanja tržišča. Vlada bo upoštevala sprejete obveznosti.

Ko je navdušeno ljudstvo v ponedeljek začelo rušiti spomenik britanskemu generalu Modu, je neki upokojeni britanski polkovnik začel streljati na ljudi s strehe britanskega veleposlaništva in je pri tem ubil tri ljudi. Zato so potem napadli veleposlaništvo, vendar so le-to zažgali uslužbenci veleposlaništva, da bi uničili tajne dokumente. Veleposlaništvo pa ni hudo poškodovano.

Po nocojšnjih poročilih iz Bagdada je vlada spričo nevarnosti tujega napada izdala vrsto varnostnih ukrepov. Policijska ura je bila podaljšana, na mejah z Jordanijo in Turčijo so bili koncentrirani večji kontingenti čet. Vsa letališča in avtomobilske ceste so pod strogim nadzorstvom. Po vsem Iraku so pričeli organizirati tudi množične formacije za ljudsko samoobrambo.

V New York je davi odpotoval novi iraški delegat v OZN Nasim Džavad. Ko se je med potjo ustavil v Damasku, je izjavil, da bi napad na Irak povzročil svetovno vojno.

Britansko veleposlaništvo v Bagdadu

Dullesovi razlogi

Washington, 18. jul. Zunanji minister Dulles je nocoj izjavil, da so bili nemiri v Libanonu, Iraku in Jordaniji med seboj povezani. ZDA so nameravale skraja mirno intervenirati. K vojni intervenciji, je dejal, so bile »prisiljene« spričo dobav sovjetskega orožja nekaterim deželam na Bližnjem vzhodu, ter zaradi sovjetske kampanje, ki je stremela po tem, da bi arabski svet spravila v odvisnost od SZ.

V Washingtonu so se nocoj pojavile vesti, po katerih naj bi se SZ v kratkem posvetovala z drugimi vzhodnimi deželami o organiziranju prostovoljcev, ki naj bi se borili na Bližnjem in Srednjem vzhodu.

Mičunović pri Hruščevu in Zorinu

Moskva, 18. jul. (Tanjug). — Predsednik ministrskega sveta ZSSR Hruščev je sprejel jugoslovanskega veleposlanika Veljka Mičunovića. Sprejem je bil na pobudo veleposlanika. Ta je bil tudi pri namestniku zunanjega ministra Zorinu, in sicer na njegovo pobudo. Na razgovorih so izmenjali misli o perečih mednarodnih dogodkih.

V sredo je predsednik republike Tito v prisotnosti državnega sekretarja za zunanje zadeve Koča Popovića in generalnega sekretarja Jožeta Vilfana sprejel novega kamboškega veleposlanika Vara Kamela

Naser je bil v Moskvi

Kairo, 18. jul. Kairski radio poroča, da je predsednik ZAR Naser včeraj z letalom prispel v Moskvo in se takoj sestal s predsednikom sovjetske vlade Hruščevom, s katerim je razpravljal o mednarodnem položaju in o tem, kako bi ohranili mir. Danes se je že vrnil v Kairo.

Po vrnitvi je imel govor, o dogodkih na Bližnjem vzhodu in o boju arabskih narodov. Dejal je, da se narodi na Bližnjem vzhodu bojujejo za svojo svobodo. »Pripravljeni smo za vsak primer,« je dejal, »toda gojili bomo prijateljska čustva do tistih, ki se bodo pokazali prijatelje, sovražna pa do tistih, ki se bodo pokazali naše sovražnike.«

V zvezi z britansko-ameriško intervencijo na Bližnjem vzhodu je dejal, da se bodo arabski narodi uprli okupaciji, kjerkoli bi prišlo do nje.

Poveljnik oboroženih sil ZAR maršal Abdel Hakim Amer je sprejel načelnika generalnega štaba letalskih sil ZSSR maršala Sergeja Rudenka, ki se mudi v ZAR. Na sestanku so bili višji oficirji vojske ZAR in Rudenkovi sodelavci.

NAŠA POBUDA V OZN

Preprečiti napad na neodvisno Iraško republiko

Beograd, 18. jul. (Tanjug). **Danes je bilo uradno objavljeno: Vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije sodi, da je spričo zelo hude nevarnosti za mir, ki je posledica položaja, nastalega na Bližnjem vzhodu, nujno potrebno nemudoma sklicati izredno zasedanje Generalne skupščine Organizacije združenih narodov.**

Izkrcanje britanskih čet v Jordaniji, ki je bilo enako kakor tudi nedavno izkrcanje ameriških čet v Libanonu, izvršeno mimo Organizacije združenih narodov, presoja vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije kot nadaljnjo zaostritev že eksplozivnega položaja. Še zlasti nevaren je po mnenju jugoslovanske vlade napovedani namen jordanskega suverena, da se bo proglasil za poglavarja razpuščene Arabske federacije, s čimer hočejo vnaprej legalizirati morebitni napad na neodvisno Iraško republiko, ki ima zdaj svojo zakonito vlado.

Jugoslovanska vlada smatra za nujno, da je treba čimprej z ustrezno učinkovito akcijo OZN onemogočiti, da bi oboroženo vmešavanje v notranje zadeve omenjenih dveh dežel preraslo v napad na Irak. Z nujno akcijo OZN bi se svet iznebil bojazni pred katastrofalnimi posledicami takšnega napada.

Manevri v Zakavkazju

Vaje oboroženih sil na kopnem in v zraku so se razširile do Bolgarije in do Turkestana — Demonstracije proti ZDA in Veliki Britaniji v Moskvi

Moskva, 18. julija. (Tanjug.) **Sovjetski listi so objavili, da so se danes v zakavkaškem in turkestanskem vojaškem okrožju začele vojaške vaje kopenskih in letalskih sil. V poročilih o tem poudarjajo, da je namen teh manevrov preveriti bojno pripravljenost oboroženih sil ZSSR. Na manevrih v zakavkaškem vojnem okrožju sodelujejo tudi enote črnomorskega ladjevja.**

Manevre v zakavkaškem vojnem okrožju vodi maršal zveze Grečko, v turkestanskem vojaškem okrožju pa maršal Mereckov. Zakavkaško vojno okrožje meji na Turčijo in Iran, turkestansko pa na Iran.

Pred ameriškim veleposlaništvom v Moskvi so bile včeraj demonstracije. Okrog 2000 demonstrantov je protestiralo proti izkrcanju ameriških čet v Libanonu. V ameriško veleposlaništvo v Moskvi neprestano prihajajo delegacije moskovskih delavcev, ki izročajo veleposlaniku Thompsonu pismene proteste proti ameriški vojni intervenciji na Bližnjem vzhodu.

Danes je bilo na Centralnem trgu v Moskvi protestno zborovanje, ki se ga je udeležilo sto tisoč ljudi. Udeleženci zborovanja so se nato napotili po moskovskih ulicah in protestirali proti ameriški intervenciji na Bližnjem vzhodu. Šli so mimo ameriškega in britanskega veleposlaništva. Na poslopje ameriškega veleposlaništva so metali steklenice črnila in razbili okrog 50 šip na oknih poslopja.

Sofija, 18. julija (Tanjug.) Po objavi bolgarskega obrambnega ministrstva so se danes začeli manevri kopenskih, letalskih in pomorskih sil bolgarske vojske. Kakor poročajo, sodeluje na teh manevrih sovjetska letalska divizija pod poveljstvom letalskega maršala Skripkova.

S SEJE ZVEZNE TARIFNE KOMISIJE

Gospodarske organizacije bodo lahko še letos sprejele NOVE TARIFNE PRAVILNIKE

Minimalne osebne dohodke je treba urediti z zakonskim predpisom — Določitev enotnih meril za tarifne pravilnike je stvar delavcev samih oziroma njihovih organizacij

Beograd, 18. jul. (Tanjug). **Na seji zvezne tarifne komisije, ki je bila danes pod predsedstvom člana ZIS Mome Markovića, so obravnavali dosedanje delo pri določanju enotnih meril za tarifne postavke in druge osnove osebnih dohodkov, kakor tudi pri ugotavljanju minimalnih osebnih dohodkov. Na seji so obravnavali tudi nekatera vprašanja v zvezi z izvajanjem premijskega sistema v gospodarskih organizacijah.**

Na seji so presodili, da je to delo na področju tarifne politike možno, pa tudi potrebno končati še letos. Zato bodo medtem izdelali tudi osnutek zakona o minimalnih osebnih dohodkih in določili splošne osnove za sprejemanje tarifnih pravilnikov v gospodarskih organizacijah. To bo omogočilo, da bodo gospodarske organizacije še letos lahko sprejele nove tarifne pravilnike.

Sodijo, da je treba minimalne osebne dohodke urediti z zakonskim predpisom, pri čemer morajo biti določena delovna mesta oziroma posli podlaga za razvrstitev v določeno število skupin ali razredov. Te dohodke je treba imeti za podlago tudi pri obračunavanju gospodarske organizacije do skupnosti, kakor tudi za zagotovitev določenih osebnih dohodkov delavcev. Ta osnova mora biti jasno določena, ker gre za položaj gospodarske organizacije in za višino njenega čistega dohodka, gre pa tudi za dohodke družbene skupnosti.

Zato so sklenili, da je treba pritegniti k ugotavljanju zneska minimalnih osebnih dohodkov mimo pristojnih državnih organov tudi sindikate, zbornice in strokovna združenja.

Kar zadeva določitev enotnih meril za tarifne pravilnike, menijo, da je to stvar delavcev samih oziroma njihovih organizacij. Zato je možno in potrebno, da njihovo vskladitev prepustimo dogovoru v okviru sindikatov, strokovnih združenj in ustreznih zbornic, s čimer bi dosegli možnosti za prožnejše obravnavanje tarifnih problemov v posameznih gospodarskih organizacijah v skladu s temeljnimi načeli našega sistema. Zvezna tarifna komisija ima pravico izrekati pripombe glede enotnih osnov za tarifne postavke, ki jih bo določil centralni organ sindikatov ter strokovno združenje ali zbornica, s pogojem, da je treba o teh pripombah obvezno razpravljati. Če sindikat in združenje ne dosežeta soglasja glede enotne osnove za tarifne postavke, izda zvezna tarifna komisija arbitražni odlok o spornih vprašanjih.

Gospodarska organizacija je dolžna vse postavke v svojem tarifnem pravilniku določiti na podlagi enotnega merila iz tarifnega sporazuma, sklenjenega za njeno tarifno panogo.

Tarifni sporazumi morajo zajeti vse osnove osebnih dohodkov delavcev. Tudi premije morajo biti vključene v te osnove. Zato mora tarifni sporazum vsebovati ne samo skupna načela, po katerih je treba uveljavljati premijski sistem, marveč tudi stvarna navodila za vse gospodarske panoge.

Na seji je bilo sklenjeno, da lahko zvezna tarifna komisija določi tudi postopek glede sklepanja tarifnih sporazumov o enotnih osnovah, ta postopek pa bi bil potem obvezen tudi za sindikalno organizacijo in za strokovno združenje.

Nehrujev nasvet

New Delhi, 18. jul. (AP). — **Indijska vlada, ki je imela danes dveurno sejo, je objavila poročilo, ki pravi, da je Indija proti sleherni tuji vojaški intervenciji v katerikoli deželi. Prav tako meni, da se morajo tuje čete umakniti iz dežel, v katere so jih poslali.**

Predsednik vlade Nehru je poslal danes predsedniku Eisenhowerju poslanico, v kateri izraža upanje, da bodo ZDA umaknile svoje čete iz Libanona.

Tu sodijo, da je v tej poslanici, ki pomeni odgovor na poslanico predsednika ZDA, izraženo indijsko gledišče, da so opazovalci OZN ugotovili, da ni prišlo do infiltracije od zunaj, ki bi ogrožala libanonsko vlado.

Zdaj še Francozi

Bejrut, 18. jul. (AFP). **V bejrutsko luko v Libanonu je zaplula francoska eskadra 5 ladij, ki so se tu zasidrale. V eksadri so križarka »De Grasse«, spremljevalna ladja »Quercine«, dve brzi spremljevalni ladji tipa »Provence Française« ter preskrbovalna ladja »La Baisse«.**

Sovjetska izjava

o ukrepih »spričo neizzvanega napada na področje, ki je blizu meja SZ«

Moskva, 18. jul. (Tanjug). **Vlada je nocoj objavila v zvezi z vojno intervencijo ZDA in Velike Britanije na Bližnjem vzhodu, »da SZ ne bo ostala ravnodušna spričo neizzvanega napada na področju, ki je v bližini njenih meja«, in da »interesi njene varnosti kakor tudi splošnega miru terjajo nujne ukrepe«.**

Izjava pravi, da je prišlo do britanske vojne intervencije v Jordaniji takoj po ameriškem napadu na Libanon. To priča, da sta vladi ZDA in Velike Britanije pripravili široko zasnovan načrt napadalnih akcij, da bi zadušili narodnoosvobodilno gibanje v deželah na arabskem Vzhodu«.

Izjava pravi dalje, da izhaja iz besed britanskega ministrskega predsednika (v četrtek v Spodnji zbornici), da je namen vojne intervencije Velike Britanije v Jordaniji ne le ta, da zaduši jordansko ljudsko gibanje za neodvisnost, marveč da tudi vojaško izkoristi to deželo hkrati z Libanonom, ki so ga okupirale ameriške oborožene sile, »za udušitev ljudske revolucije v Iraku«. Zdaj ZDA in Velika Britanija mrzlično pripravljajo javnost na nadaljnje razširjanje ameriško-britanske intervencije v deželah na arabskem Vzhodu. Ni moč prezreti, da sta se vladi ZDA in Velike Britanije začeli z oboroženimi silami vmešavati v notranje zadeve drugih dežel in da je to pot vojnih pustolovščin, ki lahko izzovejo najhujše posledice za mir. Vladi ZDA in Velike Britanije sta pogazili svoje obveznosti nasproti OZN in postali rušiteljici miru.

Vladi ZDA in Velike Britanije, pravi sovjetska izjava, morata opustiti vojno vmešavanje v notranje zadeve arabskih dežel in nemudno umakniti svoje čete iz Libanona in Jordanije. Sovjetska vlada sodi, da sta v sedanjem resnem trenutku Varnostni svet in Generalna skupščina OZN dolžni izpolniti svoje obveznosti za ohranitev miru, za ustavitev napada, za zaščito narodne neodvisnosti arabskih dežel, ki sta bili neizzvano napadeni, ter za pogasitev vojnega žarišča.

Poročajo, da bosta SZ in Iraška republika že te dni izmenjali diplomatska predstavnika v položaju veleposlanikov.

Kakor poročajo iz Pekinga, je kitajska vlada poslala v London protestno noto, ki na podoben način terja, naj Velika Britanija neha izzivalno zbirati svoje čete okrog Iraške republike.

VREMENSKA NAPOVED

za soboto, 19. julija 1958

Pretežno jasno. Temperatura ponoči med 10 in 15, v Primorju okoli 20, najvišja dnevna do 29 stopinj C.

Nad srednjo Evropo se zadržuje področje visokega zračnega pritiska. V višinah doteka nad naše kraje ponovno nekoliko toplejši zrak.

Ljubljana, 19. julija. — V četrtek opoldne je Boris Kraigher, predsednik Izvršnega sveta Slovenije v spremstvu člana Izvršnega sveta Toneta Fajfarja obiskal naše podjetje. Ogledal si je delovni proces v posameznih oddelkih tiskarne, se zanimal za najvažnejše probleme našega podjetja in se na kratko pomudil v razgovoru z našimi delavci. Hkrati si je ogledal tudi graditev novega industrijskega objekta, ki ga gradi podjetje ČZP »Ljudska pravica«, da bi z njim rešilo nekatere najbolj pereče proizvodne probleme. Na sliki: Predsednik Izvršnega sveta Boris Kraigher v razgovoru z delavci pri stroju

Slovenska industrija v I. polletju

Obseg industrijske proizvodnje je bil za 7,5% večji kakor lani

Indeks fizičnega obsega industrijske proizvodnje Slovenije, ki je v maju popustil na 104, se je v juniju zopet dvignil na 106. V primerjavi z lanskim junijem, ko je indeks znašal točno 100, je bila torej letos v juniju industrijska proizvodnja za 6% večja.

V preteklem mesecu se je nekoliko dvignila proizvodnja premoga, ki je zadnje mesece nazadovala. Nižja kakor v maju je bila tudi proizvodnja v črni industriji, medtem ko je narasla v barvasti metalurgiji, v kovinski in kemični industriji. Močnejši sezonski dvig zaznamuje industrija gradbenega materiala, precej pa se je povečala tudi proizvodnja v lesni industriji, medtem ko je popustila v tekstilni, usnjarsko obutveni in gumarski industriji.

Industrija Slovenije je kot celota v prvem polletju skoraj izpolnila plan povečanja proizvodnje. Fizični obseg proizvodnje je bil namreč v šestih mesecih povprečno za 7,5% večji kakor lani v istem razdobju, medtem ko predvideva družbeni plan LRS za vse leto 8-odstotno povečanje. Posamezne industrijske panoge pa kažejo znatnejša odstopanja. V primeri s prvim lanskim polletjem se je najbolj povečala proizvodnja v kemični industriji, namreč za 23%, nadalje v elektroindustriji za 19% in v lesni industriji za 16%. Črna metalurgija izkazuje povečanje za 9%, barvasta metalurgija, kovinska industrija ter usnjarsko-obutvena industrija za 8% in tekstilna industrija za 7%. Ostale industrijske panoge izkazujejo manjši dvig proizvodnje, medtem ko je bila proizvodnja v industriji nafte, v industriji premoga in v tobačni industriji manjša kakor lani v prvem polletju.

Kakor v prejšnjih mesecih moramo tudi ob zaključku prvega polletja ugotoviti, da se produktivnost dela v slovenski industriji ne dviga, kajti ob povečanju industrijske proizvodnje za 7,5% se je število v industriji zaposlenih delavcev in uslužbencev dvignilo skoraj v enakem obsegu, namreč za 7,4% S.

S SEJE REPUBLIŠKEGA SVETA ZA ZDRAVSTVO

Budnost in strožji ukrepi proti kršilcem sanitarnih predpisov

Ljubljana, 18. julija. — Na včerajšnji seji republiškega Sveta za zdravstvo so raspravljali predvsem o poročilu o delu sanitarne inšpekcijske službe v Sloveniji. Delo inšpekcijske službe, ki je izrednega pomena pri varstvu življenja in zdravja ljudi, se je v minulem letu močno utrdilo.

Organizacijski napredek je razvijanje sanitarnih inšpektoratov v samostojne upravne organe, saj so domala vse občine ustanovile občinske sanitarne inšpektorate. Znaten prispevek k razvoju te službe pa je tudi pravilno pojmovanje in razumevanje za njeno delo s strani občinskih ljudskih odborov, saj so ti večkrat med letom razpravljali o sanitarni inšpekciji ter analizirali problematiko s tega področja. Težave pa so še precejšnje zaradi tega, ker primanjkuje strokovnega kadra. Pomagati si morajo s honorarnimi uslužbenci: od 104 občinskih sanitarnih inšpektorjev je kar 92 honorarno zaposlenih. Prav tako močno primanjkuje tudi srednjega kadra, to je sanitarnih tehnikov. Izboljšanje lahko pričakujemo šele potem, ko bo dograjena nova šola, ki jo gradijo za srednjemedicinski kader v Ljubljani.

Statistični podatki kažejo, da je sanitarna inšpekcija v minulem letu pregledala skoraj 14.000 prehrambenih, komunalnih, šolskih, obrtnih in industrijskih objektov, to pa znaša skoraj 50 % vseh takih objektov v naši republiki. V vseh primerih kršenja predpisov je inšpekcija podvzela ukrepe za izboljšave, žal pa v poročilu ni bilo navedeno, katere so glavne hibe, proti katerim mora sanitarna inšpekcija ukrepati, da ne bi v podjetjih, prehrambenih ustanovah in drugod še naprej kršili higienske predpise.

Medtem ko za minulo leto že lahko rečemo, da je služba sanitarne inšpekcije vzpostavila tesno sodelovanje s sorodnimi inšpekcijami, zlasti s tržno, veterinarsko in deloma tudi gradbeno, pa moramo ugotoviti, da je bilo za sedaj še premalo sodelovanja z družbenimi organi, kot so potrošniški sveti, delavski sveti in tudi z družbenimi organizacijami, ki bi ob tesnejši povezavi s sanitarno inšpekcijo lahko v marsičem pripomogli do tega, da bi vsepovsod spoštovali predpise, ki jih narekuje varovanje ljudskega zdravja.

Na včerajšnji seji je Svet za zdravstvo sprejel tudi osnutek uredbe o organizaciji in delu sanitarnega inšpektorata LRS, ki je v skladu z zakonom o sanitarni inšpekciji in ki dopolnjuje pravne predpise o sanitarni službi. M. N.

POMEMBNE ZAMISLI TREH ZAGREBŠKIH ARHITEKTOV

Šole lahko zidamo mnogo ceneje

Po načrtih arhitektov bo moč zgraditi za isti denar več šol

Zagreb, 18. julija. (Tanjug.) Trije zagrebški arhitekti so s štirimi načrti za osemletko dokazali, da je možno šole pri nas zidati veliko ceneje. Na ožjem internem natečaju Zveznega zavoda za šolsko opremo v Zagrebu je arh. inž. Hinko Bauer predložil načrt osemletke (v vasi Repišču v karlovškem okraju), ki jo je možno zgraditi z velikimi prihranki. Isto sta dokazala s svojimi načrti tudi arhitekta inž. Ivan Zemljak in inž. Dragica Crnković.

Ker predvideva petletni načrt, da bomo porabili 89,5 milijarde dinarjev za izgradnjo šol, so ti načrti zagrebških arhitektov zelo pomembni, ker omogočajo velike prihranke. Za isti denar je možno zgraditi več šol. To je bil tudi namen Zavoda za šolsko opremo FLRJ v Zagrebu, ki je v sodelovanju z mnogimi strokovnjaki začel proučevati problem cenejše gradnje šol.

Zavod je ugotovil, da smo doslej gradili pri nas zelo drage šole. Gradbeni programi so bili zasnovani brez varčnosti, v šolskih poslopjih pa je bilo mnogo neizrabljenega prostora (hodniki, slabo izkoriščene učilnice, kabineti, telovadnice).

Te analize so pokazale, da v šolah ni treba graditi ozko specializiranih, marveč vsestransko uporabne prostore, razen tega je treba doseči, da bo učenec v šoli našel svoj drugi dom.

IZ OSNUTKA SPLOŠNEGA ZAKONA O STANOVANJSKIH SKUPNOSTIH

Razširjena družina delovnih ljudi

Pobudo za ustanovitev stanovanjskih skupnosti bodo dali državljani sami

Beograd, 18. jul. (Tanjug) Osnutek splošnega zakona o stanovanjskih skupnostih, ki so ga te dni poslali v obravnavanje vsem ustanovam ki se ukvarjajo s stanovanjsko problematiko, republiškim sekretariatom za gradbene in komunalne zadeve in nekaterim ljudskim odborom, sloni na tezah resolucije o temeljnih načelih stanovanjske zakonodaje, ki jo je sprejela Zvezna ljudska skupščina.

Stanovanjska skupnost, je poudarjeno v zakonskem osnutku, je razširjena družina delovnih ljudi, stanujočih v enostanovanjskem bloku, ki je namenjena izboljšanju njihovega življenjskega stanja. Skupnost je poseben družbeni organ, ki je vez med gospodinjstvi in komuno in njegova dolžnost je postopoma prevzemati vse tiste naloge, ki jih ne morejo zmerom uspešno izpolniti družine, hišni sveti ali komune.

S splošnim zakonom o stanovanjskih skupnostih je urejen status nove oblike družbenega samoupravljanja, vendar to ne pomeni, da se je treba ustanavljanja teh skupnosti lotiti kampanjsko z nekakšnim šablonskim načrtom, ki bi zajel vso državo. Prek stanovanjske skupnosti je treba postopoma ustvarjati družbeno in gmotno osnovo za zadovoljevanje sedanjih potreb državljanov, in sicer tam, kjer so za to potrebni pogoji. Zato so v zakonskem osnutku določena samo splošna načela, nanašajoča se na organizacijo in delo stanovanjskih skupnosti.

V skladu z resolucijo Zvezne ljudske skupščine in upoštevajoč mnenje širokega kroga državljanov, predlagatelji zakona obširno formulirajo pojem stanovanjske skupnosti, označujejo njen pravni položaj, predpisujejo način, kako jo je treba ustanoviti, opozarjajo na vire finansiranja skupnosti in samo nakazujejo delokrog njene dejavnosti. Vse ostalo bo treba urediti s statuti stanovanjske skupnosti, s predpisi komun in ljudskih republik, pri čemer bo treba upoštevati gospodarske pogoje in razvojno stopnjo posameznih področij. Tako glede velikosti zakon zahteva, da je treba pri ustanavljanju skupnosti upoštevati stvarne potrebe določenega področja in presoditi, kaj najbolj ustreza pri organizaciji raznih servisov in služb. V zvezi s tem je izključeno sleherno natančnejše določanje, koliko prebivalcev naj bi štela skupnost. Pobudo za ustanovitev stanovanjske skupnosti bodo dali državljani sami in o tem sprejeli sklep na zboru volivcev.

Tudi volitev organov stanovanjske skupnosti je zasnovana na družbeni podlagi. Najvišji organ stanovanjske skupnosti — svet — volijo zbori volivcev.

Vire, iz katerih bodo financirali stanovanjske skupnosti, je zakon predvidel samo kot možnosti, medtem ko je podrobno ureditev teh vprašanj prepustil organom upravljanja vsake skupnosti posebej. Treba je pričakovati normalno težnjo, da bodo skupnosti finansirale predvsem iz osebnih dohodkov državljanov v obliki samoprispevka, katerega višino bodo državljani sami določili.

Zato stanovanjske skupnosti in njihove servise ni treba razumevati kot organizacije, ki bodo iz proračunskih sredstev, družbenih skladov ali prek regresov nudili državljanom bolj ali manj brezplačne usluge. Hkrati pa so sestavljavci zakona upoštevali tudi to, da osebni dohodki državljanov še niso takšni, da bi mogli sami prevzeti nase celotno breme finansiranja stanovanjskih skupnosti. V osnutku zakona je rečeno, da mora pri finansiranju skupnosti sodelovati cela vrsta družbenih činiteljev, predvsem pa komune in gospodarske organizacije.

Pred proslavo 90-letnice slovenske grafične industrije

Letos je poteklo 90 let, odkar je bilo v Ljubljani ustanovljeno Izobraževalno društvo za tiskarje. Že 20. novembra 1867 je poslal pobudnik ustanovitve društva stavec Karel Pl. Rhein poziv svojim tovarišem, naj bi se pogovorili o ustanovitvi lastne organizacije.

Republiški odbor sindikata grafičarjev je to obletnico sklenil proslaviti z vrsto proslav in prireditev, ki bodo v času od 31. julija do 3. avgusta. Že 23. julija bodo odkrili v Ljubljani v sejni sobi republiškega odbora spominsko ploščo ustanovitelju Rheinu. Od 31. julija do 3. avgusta bodo tradicionalne XI. športne igre grafičarjev Slovenije. Dne 2. avgusta bo v prostorih Okrajnega sindikalnega sveta v Mariboru slavnostna seja. Istega dne zvečer bo slavnostna akademija v unionski dvorani v Mariboru. Po akademiji bo sprejem pri »Orlu«. Zaključek športnih iger bodo proslavili z majhno svečanostjo 3. avgusta na igrišču Branika.

V zvezi s proslavami bo izšel poseben Zbornik z članki, ki se nanašajo na obdobje od ustanovitve, med vojno, delovanje ter ilegalno in povojno udejstvovanje Grafičarjev. Ob isti priložnosti bo izšla posebna brošura k XI. športnim igram. Prireditelji bodo poskrbeli, da bodo med proslavami v izložbah mariborskih trgovin razstavljeni vsi pomembnejši dokumenti grafične organizacije. Za svoje članstvo pa je pripravljalni odbor za proslavo 90-letnice organizacije grafičarjev na Slovenskem pripravil tudi vrsto sestankov v podružnicah, da bi spoznali člane z razvojno potjo delavskega gibanja od 70. do 80. leta prejšnjega stoletja do enotnega gibanja pred vojno, zlasti pa še v narodnoosvobodni vojni in povojni graditvi socializma.

Pogovori o trgovini z Indijo

Beograd, 18. jul. (Tanjug) V Beogradu so bili danes razgovori med delegacijo indijskih gospodarstvenikov in predstavniki Komiteja za zunanjo trgovino Zveznega izvršnega sveta. Govorili so o zboljšanju ekonomske izmenjave in o možnostih za večji indijski izvoz v Jugoslavijo. Indijski gospodarstveniki, ki jih vodi pomočnik ministra za trgovino in industrijo Satiš Kandra, se zlasti zanimajo za izvoz jute, čaja in kave. Jugoslovansko delegacijo na razgovorih vodi podsekretar v Komiteju za zunanje zadeve dr. Vladimir Velebit.

Na prijetno snidenje v Jelenovem žlebu

Pripravljalni odbor za proslavo petnajstletnice zmage v Jelenovem žlebu je v glavnem zaključil svoje delo. Razne komisije so že ukrenile vse potrebno, da bi se proslave lahko nemoteno udeležilo veliko število ljudi.

Ribnica je sicer res oddaljena od Jelenovega žleba skoraj 30 kilometrov, vendar se prav tam najbolj intenzivno pripravljajo na sprejem številnih gostov. Pot od glavne ceste proti Jelenovemu žlebu bo vabljivo nakazana in vasi oziroma zaselki ob njej slavnostno okrašeni.

Po dolenjskih vaseh opozarjajo številni lepaki na slavnostno proslavo in vabijo nanjo. Prireditelji računajo na več tisoč ljudi, ki se bodo v prijetnem izletu hoteli udeležiti proslave in obiskati razne partizanske kraje v okolici Jelenovega žleba. Vse te ljudi bo treba po večini prepeljati z avtobusi ali kamioni iz Sodražice, Ribnice, Velikih Lašč, Kočevja in od drugod. Komisija, ki skrbi za promet, je že uredila vse potrebno za parkiranje prevoznih sredstev v bližini kraja proslave in poskrbela, da bo možen neoviran promet tudi po ozkih gozdnih poteh.

Te dni so prepeljali odlitek Batičevega spomenika in so ga že namestili. Spomenik bo stal na kraju zmagovite borbe. Spomenik zmage, ki sta ga izdelala kipar Batič in arhitekt Černič, je nekaj novega po zamisli in izvedbi. Odkrili ga bodo med slavnostnim delom torkove proslave. Prireditveni odbor je dal izdelati tudi znake z odtisnjenim spomenikom.

Prehrano sta prevzeli kočevski gostinski podjetji. Na samem kraju proslave bo moč dobiti hrano in raznovrstno pijačo, tako da izletnikom — udeležencem proslave ne bo treba jemati hrane s seboj.

Zanimanje za proslavo je zlasti veliko, odkar se je razvedelo, da bodo razen udeležencev bitke — starih partizanov štirih brigad — prišli v torek v Jelenov žleb tudi najvišji predstavniki oblasti in političnih organizacij. Posebej bo pa še zanimivo srečanje bivših borcev. Mnogi med njimi se bodo srečali po petnajstih letih in se sešli med seboj in z ljudmi iz okoliških krajev.

V torek, na dan vstaje slovenskega naroda, bo torej vsekakor najpomembnejša proslava v Jelenovem žlebu. Zato — na lepo in prijetno snidenje!

IZ SEKRETARIATA ZA BLAGOVNI PROMET

Zajamčene cene za pšenico

Sistem teh cen je že doslej dokaj vplival na stimulacijo pridelovanja žit

Beograd, 18. jul. (Tanjug) V sekretariatu za blagovni promet poudarjajo, da bo sistem zajamčenih cen za pšenico (36 din) in rž (33 din) podaljšan tudi za leto 1959.

Ugotovili so, da je sistem zajamčenih cen za vse vrste žita, ki so ga vpeljali v sezoni 1957/58, v veliki meri vplival na stimulacijo pridelovanja. Tudi sklepanje pogodb o cenah večine kmetijskih pridelkov je zelo pozitivno vplivalo na stabilizacijo trga s kmetijskimi pridelki. S tem v zvezi poudarjajo, da bo treba skleniti pogodbe o cenah svežih in suhih sliv, ker kaže, da bo letošnja letina sliv zelo dobra. V sekretariatu pa tudi opozarjajo na negativni pojav, ko se posamezne gospodarske organizacije pri neposrednem odkupu od proizvajalcev na trgih ne ravnajo po predpisih. Posledica tega je, kot na primer v zahodni Hrvatski in Sloveniji, začasno pomanjkanje nekaterih vrst živine oziroma mesa.

Dež je ugodno vplival na vegetacijo

Strokovnjaki pravijo, da bo letina ogrožena, če ne bo dežja v sedmih ali osmih dneh

V četrtek je deževalo v vsej Sloveniji, razen na severovzhodnih področjih. Toda le v Postojni in v Novem mestu so namerili 20 oziroma 11 mm vlage, v večini ostalih krajev pa je bilo znatno manj dežja. V Kopru so namerili 4 mm, v Ljubljani 2 in Mariboru 1 mm. Vendar je bilo pred 14 dnevi precej dežja na Gorenjskem in v delu goriškega okraja. Dež je zelo ugodno vplival na vegetacijo na Gorenjskem, v delu koprskega in goriškega okraja in v okolici Novega mesta, toda drugod ga je bilo premalo. V nekaterih krajih je zelo suho, temperatura pa je visoka. V sredo je znašala najvišja temperatura v Novem mestu 35 stopinj, v Ajdovščini in Celju 34, v Ljubljani in Mariboru pa 33 stopinj.

Deževalo je tudi povsod v Bosni in Hercegovini. Temperatura se je znatno znižala. Vendar se je spet zvedrilo.

V Vojvodini je dež nekoliko namočil zemljo samo v enem kraju. Vendar ima zemlja za sedaj še nekaj vlage, tako da pridelek ni ogrožen, razen tega pa v Vojvodini v več krajih namakajo velike površine zemlje in tam letina zelo dobro kaže. Strokovnjaki pravijo, da bo letina ogrožena, če ne bo dežja v sedmih ali osmih dneh.

Tudi v Makedoniji je padlo nekaj dežja samo na področju Skoplja in Bitolja, sicer pa imajo povsod v republiki toplo in suho vreme.

Drugače je na Hrvatskem, kjer je deževalo skoraj v vsej republiki. Največ dežja je dobil Slavonski Brod — 45 mm.

NEKAJ IZ DEJAVNOSTI NAŠIH JAMARJEV

Odprava v naše najgloblje brezno

Ekspedicije v 518 metrov globoko brezno Jazben se bo udeležil tudi naš sodelavec, ki bo sproti obveščal bralce

V začetku prihodnjega meseca se bo 36-članska ekspedicija, ki jo pripravlja Društvo za raziskovanje jam »Luka Čeč« iz Postojne, odpravila raziskovat brezno Jazben na Banjščici pri Novi Gorici. Brezno Jazben je najgloblje brezno v Jugoslaviji in je po svoji globočini osmo na svetu. Po dosedanjih ne povsem točnih meritvah je globoko 518 metrov.

Jamo Jazben sestavlja enajst manjših brezen, ki si v poševni črti stopničasto sledé; je polna prepadov, ozkih skalnatih grl, ki jih zaliva voda, previsov, preko katerih padajo številni slapovi podzemskega potoka. Pred dvajsetimi leti je bila v tej jami neka italijanska odprava, ki pa se je spustila le do sedmega brezna. Toda tudi o tem je podala le površen opis.

Odprava, ki jo pripravlja postojnsko jamarsko društvo v brezno Jazben, bo največja, kar smo jih imeli tovrstnih do sedaj pri nas. Vodil jo bo znani in izkušeni dolgoletni jamar-alpinist Ivan Michler. Delo raziskovalne ekipe bo sila težavno ter nevarno in zato morajo biti priprave za to ekspedicijo seveda temeljite.

Počitek po napornem delu v jami

Raziskovalci v breznu bodo prek radia in laringofonov v stalni povezavi z ekipo vrh brezna, le-ta pa bo imela spet prek radia stalno zvezo s Hidrometeorološko postajo v Ljubljani, ki bo vsaki dve uri javljala podatke o vremenu. V primeru poslabšanja pa vsako uro. Nenadni naliv bi bil namreč lahko za raziskovalce v breznu usoden: naraščajoča podzemna voda bi lahko popolnoma zaprla izhodna grla.

Raziskovalna ekipa bo imela s seboj razen vseh radijskih aparatur še 470 metrov jamskih lestvic, 656 metrov vrvi, reševalne naprave, raziskovalci bodo zavarovani s čeladami, imeli bodo kompase, signalne piščalke in seveda še vso alpinistično in jamarsko opremo.

Namen ekspedicije v brezno Jazben je predvsem znanstvenega pomena. Raziskovalna ekipa bo izvedla v breznu natančne meritve, podala bo točen opis brezna, razen tega pa bodo tudi z barvanjem vode ugotovili, kam se izteka podzemna voda.

Odprave, ki bo odšla 4. avgusta v brezno Jazben in bo v njem ostala štiri dni, se bo udeležil tudi član našega uredništva in bo o vsem sproti obveščal naše bralce. T. F.

Na robu prepada

Eni oboroženi intervenciji je sledila druga. Ameriška v Libanonu — britanska v Jordaniji.

Nevarnost je podvojena, skrbi prav tako. Mir je ogrožen, in sicer ne samo na Bližnjem vzhodu. Vrženo je bilo strupeno seme spopada, katerega meje zlepa ni moč začrtati. Možnost, da bo prišlo do širšega mednarodnega spopada, je čedalje občutnejša.

Washington in London sta izbrala intervencijo kot sredstvo za politično obračunavanje. V nasprotju z voljo prizadetih narodov, v nasprotju z načeli OZN. In v škodo miru, arabskega sveta in tudi lastnih koristi.

Kaže, da gre za koordinirano akcijo. V njenem načrtu očitno nista samo Libanon in Jordanija. Opiraje se na silo in na docela zgrešeno presojo položaja ta akcija močno vznemirja svet. Gre za zaroto zoper svobodo in neodvisnost sveta, ki se prebuja in ki se je zatrdno odločil obračunati s preteklostjo. Gre za udarec mednarodni varnosti in miru, zakaj Bližnji vzhod se utegne v hipu spremeniti v žarišče velikega požara.

Povod je bil tako v Libanonu kot v Jordaniji isti. Poziv sta poslala režima, ki doma nista deležna nobene podpore in potem ko je britansko-ameriški vojaški načrt že dokončno pripravljen (ko so bili britanski padalci na Cipru in ameriški na VI. brodovju že razporejeni). Namen je očiten: zaščititi tujo nadvlado, ki jo je logika zgodovinskega razvoja na Bližnjem vzhodu pregazila, zavrgla. Vojna intervencija v tem primeru ne bo prav nič pomagala, pač pa bo hudo škodovala.

Narodi imajo edini pravico, da odločijo o svojih notranjih zadevah. OZN je pristojna razpravljati samo o mednarodnih vprašanjih in jih urejati. Vojna intervencija, ki sta si jo izbrala Washington in London, je dejansko napad na suverene pravice prizadetih narodov in OZN.

Kdo sta režima, ki pozivata tuje tanke in bajonete na pomoč? Koliko je vredna politika, ki se zanaša na takšne režime? V kakšne avanture se zapletajo, kaj vse tvegajo, da bi ubranili od ljudstva zavržene fevdalce in od prakse kompromitirano politiko zahodnih ekspozitur? Kam pelje akcija, sprožena na Bližnjem vzhodu?

Nosilci vojne intervencije so se lotili nevarnega dela. Obsodba je logična. Zoper intervencijo so ne samo dežele, ki zavračajo nasilje kot metodo v urejanju medsebojnih odnosov in katerih politika sloni na potrebi po ohranitvi miru. Razumna svarila prihajajo tudi iz dežel, v katerih so intervencijo sprožili.

Trenutek je odločilen. Ni še prepozno, da bi se zaustavili pred prepadom, ki ga ameriška in britanska intervencija kopljeta vsemu človeštvu.

Velesili, ki sta poslali svoje tanke in pehoto v Bejrut in Aman, prevzemata veliko odgovornost. Ne gre več samo za usodo te ali one dežele, marveč za usodo svetovnega miru. Naj vsaj spričo te velike odgovornosti utihne preglušljivo bobnenje letal in tankov! Naj bo pretrgana veriga napak, ki utegnejo postati, če jih bodo nadaljevali, v resnici usodne!

Ves svet in Organizacija združenih narodov še posebej bosta pomagala, da bi to dosegli.

D. T.

V PONEDELJEK ŠE ENKRAT VARNOSTNI SVET

OBE STRANI TERJATA

izredno zasedanje Generalne skupščine OZN

Vse tri resolucije: ameriška o varnostnih silah OZN v Libanonu, sovjetska o umiku zahodnih čet iz Libanona in Jordanije ter švedska o umiku opazovalcev OZN iz Libanona zavrnjene

New York, 18. jul. (AFP). — Varnostni svet OZN je sinoči nadaljeval razpravo o libanonski pritožbi »proti vmešavanju ZAR« v notranje zadeve Libanona. Razen tega so obravnavali podobno pritožbo, ki jo je Jordanija včeraj vložila proti ZAR.

Soboljev je zahteval, naj Svet hkrati obravnava jordansko in libanonsko vprašanje. »Položaj na Bližnjem vzhodu je tako resen in se tako naglo zaostruje, da Svet ne sme izgubljati časa s proceduro«.

Jordanski delegat Tukan je dejal, da je varnost in nedotakljivost njegove dežele »neposredno ogrožena« tako da je jordanska vlada po »privolitvi kralja Huseina« pozvala britansko in ameriško vlado na pomoč.

Britanski delegat Pearson Dixon je izjavil, da je »dobro znan pritisk«, ki so ga izvajali na jordansko vlado. »Mi nismo tam zaradi lastnih vojaških namenov in naša navzočnost ne ogroža nobene druge dežele.«

Cabot Lodge je podprl britansko akcijo. Nato pa je izrazil obžalovanje, ker je švedski delegat Jaring izjavil, da se bodo opazovalci OZN umaknili iz Libanona.

Soboljev je potem ostro napadel britansko vojno intervencijo v Jordaniji, o kateri je dejal, da je naperjena pravzaprav proti revolucionarnemu gibanju v Iraku.

Delegat ZAR Lufti je poudaril, da utegne britanska intervencija na Bližnjem vzhodu ogroziti svetovni mir.

Švedski delegat je predlagal resolucijo, v kateri je zahteval umik opazovalcev OZN iz Libanona zaradi ameriške vojne intervencije.

Delegat prejšnjega iraškega režima Abas je izrazil mnenje, da unija med Irakom in Jordanijo še vedno obstaja. Jordanski delegat pa je med drugim dejal, da je bilo od aprila lani v njegovi deželi osem poskusov državnih udarov in da je bil zadnji pripravljen hkrati z državnim udarom v Iraku.

Na današnji seji je prvi govoril libanonski delegat dr. Azkul, ki je rekel, da ameriška intervencija ni neopravičena, »ker temelji na pozivu, naj bi nudili prijateljsko vojaško pomoč na podlagi pravice do samoobrambe, ki jo določa člen 51. ustanovne listine OZN«. Glede pripomb, da Libanon ni napaden, je dr. Azkul rekal, da »ni razlike med neposrednim in posrednim napadom, ker oba težita za tem, da bi uničila ali ogrozila nedotakljivost dežele«.

Delegat ZAR Lufti je obvestil Varnostni svet, da je namestnik zunanjega ministra v Kairu sprejel ameriškega veleposlanika, ki je opozoril ZAR, da bi ves problem dobil večji pomen, če bi »čete ZAR ali elementi, o katerih ZDA sodijo, da so pod nadzorstvom ZAR, napadle ameriške čete«. Pomembno je pri tem, je pripomnil Lufti, da ZDA nastopajo kot razsodnik o tem, kateri elementi so pod nadzorstvom ZAR oziroma dobivajo direktive iz ZAR, zatem pa o tem enostransko odločajo. »Naša politika je neodvisna,« je Lufti. »Morda ni všeč vsem, toda nadaljevali jo bomo ob vsestranskem sodelovanju z OZN in v duhu ustanovne listne OZN.«

Soboljev je danes opozoril na to, da nota, ki jo je danes ameriški veleposlanik izročil v Kairu, pomeni neposredno grožnjo ZAR. Varnostni svet ne more mirno prezreti takšne grožnje, marveč mora odločno preprečiti nevarnost nove svetovne vojne.

Na nočni seji je Varnostni svet zavrnil sovjetsko resolucijo o nemudnem umiku ameriških in britanskih oboroženih sil iz Libanona in Jordanije. Na osnovi sovjetskega veta je zavrnil tudi ameriško resolucijo, da bi poslali v Libanon varnostne sile OZN.

Proti sovjetski resoluciji je glasovalo 8 dežel, Švedska in Japonska sta se glasovanja vzdržali. Ob glasovanju o ameriški resoluciji je Soboljev prijavil veto. Švedska se je vzdržala glasovanja. Vse ostale dežele so bile za resolucijo.

Varnostni svet je zavrnil tudi švedsko resolucijo, po kateri naj bi Hammarskjöld ustavil sleherno delovanje opazovalcev OZN v Libanonu.

Na večerni seji je Hammarskjöld skraja izjavil, da je bil za novega iraškega delegata v OZN imenovan Nasim Džavad. Po glasovanju o predloženih resolucijah pa je Cabot Lodge predložil novo resolucijo, po kateri naj bi sklicali izredno zasedanje Generalne skupščine. Tudi Soboljev je takoj nato terjal nujno zasedanje Generalne skupščine OZN.

Potem so govorili še Dixon, turški in tajvanski delegat.

Da bi se posamezne delegacije lahko posvetovale s svojimi vladami o izrednem zasedanju Generalne skupščine, je Svet odložil svoje zasedanje do ponedeljka zvečer.

V New York je nocoj prispel novi iraški delegat Nasim Džavad. Izjavil je, da je Irak še zmeraj prijateljsko razpoložen nasproti Veliki Britaniji in da Iraška republika ne namerava nacionalizirati petrolejske industrije.

Boris Kraigher v Celovcu

Celovec, 18. jul. (Tanjug). — Predsednik Izvršnega sveta LRS Boris Kraigher, ki se je mudil v Celovcu, je obiskal v sredo v spremstvu jugoslovanskega generalnega konzula Trampuža koroškega deželnega glavarja Wedeniga. Po razgovoru sta glavar Wedenig in direktor personalnega urada Newole spremljala gosta na razstavo slovenskih fresk v »Domu umetnosti«. Razstava je bila prirejena v okviru kulturnega sodelovanja med Slovenijo in Koroško.

DOBRIVOJE VIDIĆ O SKLADU POMOČI OZN

Druga alternativa

za prospeh gospodarsko zaostalih držav

Ženeva, 18. jul. (Tanjug.) V Ekonomsko-socialnem svetu OZN se je začela razprava o gospodarskem razvoju nerazvitih dežel. Zamisel o financiranju teh dežel prek OZN je bila deležna podpore velike večine članic te mednarodne organizacije. Lani je Generalna skupščina sprejela resolucijo o ustanovitvi posebnega sklada in ustanovljen je bil pripravljalni odbor, katerega poročilo je podlaga sedanjih razprav v Svetu.

V razpravo o tem poročilu je posegel tudi vodja jugoslovanske delegacije Dobrivoje Vidić in izrazil prepričanje, da bodo priporočila pripravljalnega odbora omogočila Generalni skupščini na bližnjem zasedanju, da bo že sprožila poslovanje posebnega sklada. Pričakovati je, da se bo posebni sklad v prihodnjih letih razvil v važno ustanovo mednarodnega financiranja, ki bo koristno prispevala k razvoju proizvodnih zmogljivosti nezadostno razvitih dežel. Gospodarsko-socialni svet mora čimprej proučiti vprašanje finančnih sredstev in pripraviti ustrezna priporočila, da bi tako vsaj predvidenih 100 milijonov dolarjev dali posebnemu skladu na razpolago že v prihodnjem letu, kakor je to sklenila Generalna skupščina.

Financiranje nerazvitih dežel prek javnih skladov je že igralo in lahko igra tudi v prihodnosti vedno bolj pomembno vlogo, če se bodo dežele, ki sredstva dajejo, ravnale po načelih medsebojnega sodelovanja, izraženih v ustanovni listini OZN, in če bosta obe strani upoštevali potrebo po pospeševanju tistih gospodarskih panog, ki kar najbolj prispevajo k pospeševanju gospodarskega in družbenega razvoja prizadetih dežel. »Na podlagi izkušenj mnogih dežel glede dvostranskega financiranja je treba poudariti, da se morajo nezadostno razvite dežele počutiti varne. Proces gospodarskega razvoja je dolgoročen, zahteva redni dotok sredstev in zato bo tudi planiranje takšnega razvoja uspešno samo, če bodo medsebojno obveznosti zanesljivo izpolnjene. Drugačno ravnanje ne bo ustreglo ne načelom enakopravnega mednarodnega gospodarskega sodelovanja na podlagi obojestranskih koristi ne napredku svetovnega gospodarsva, ki se ne more razvijati brez trdnih dolgoročnih dogovorov.«

Sredstva, ki jih prejemajo nerazvite dežele na podlagi mednarodnega javnega financiranja, nedvomno naraščajo, a ne ta sredstva ne druge metode mednarodnega financiranja nerazvitih dežel še zdaleč ne zadostujejo. »Vsa pomoč, ki jo zdaj prejema približno 740 milijonov ljudi v nerazvitih deželah, kjer je narodni dohodek na prebivalca manjši od 100 dolarjev na leto, ne presega niti 1,4 dolarja na človeka. Zelo poučno je primerjati to številko s stroški za oboroževanje, ki znašajo v nekaterih razvitih deželah po 50 do 250 dolarjev na človeka.«

»Mar ni napočil čas,« je povzel Vidić, »da se voditelji, politiki in ekonomisti namesto vljudnostnega obžalovanja žalostnih dejstev našega časa globlje zamislijo nad temi stvarmi in se odločijo za vse bolj pozitivno akcijo. Narodi nerazvitih dežel pričakujejo, da bo OZN pokazala razumevanje za njihov položaj in jim začela plodno pomagati.«

»Jugoslovanska vlada je prepričana,« je dejal na koncu, »da so ustanovitev posebnega sklada, čimprejšnji začetek njegovega poslovanja in nadaljnja krepitev tega sklada izraz skupnih koristi in skromen začetek v pravi smeri.«

Veleposlanik Vidić se je danes vrnil v Beograd, vodstvo delegacije pa je prevzel Makiedo.

Postopni uspehi

jugoslovansko-italijanskega manjšinjskega odbora

Rim, 18. jul. (Tanjug). **Tu je bilo danes zaključeno tretje redno zasedanje jugoslovansko-italijanskega odbora za narodnostne manjšine, ki je bil ustanovljen na podlagi posebnega narodnostnega statuta za nekdanje Svobodno tržaško ozemlje. Na zasedanju so obravnavali vprašanja, ki sta jih postavila na dnevni red obe vladi v zvezi z organizacijo šolstva, pa tudi vrsto pritožb, ki so jih predložili posamezniki.**

Skupno poročilo o zasedanju pravi, da so bili konkretizirani doslej doseženi pozitivni rezultati v priporočilu italijanski vladi, da poskrbi za zakon o slovenskem šolstvu, in v priporočilu jugoslovanski vladi, da zamenja nekaj učiteljev na italijanskih šolah v krajih pod jugoslovansko upravo z učitelji, katerih materin jezik je italijanski. Zategadelj je poteklo v duhu dejanske prisrčnosti in medsebojnega razumevanja ter v skladu z vzdušjem, ki vlada v odnosih med obema deželama.

Na pravkaršnjem zasedanju je jugoslovanska delegacija sprožila vprašanje dvojezičnosti, uzakonitev slovenskega šolstva in stalnega nameščenskega položaja slovenskih učiteljev na ozemlju bivšega STO. Predložila je v razpravo tudi 13 obtožb slovenskih organizacij in posameznikov na tem ozemlju. Na željo italijanske delegacije je bilo vprašanje dvojezičnosti odloženo do prihodnjega zasedanja, ki bo proti koncu dr. Pasquinelli je izjavil, da so se stališča obeh delegacij zbližala tudi v ostalih še nerešenih vprašanjih. Prepričan je, da bodo v doglednem času tudi ta vprašanja urejena. S tem v zvezi je opozoril še posebej na prisrčnost in prijateljstvo, v katerem se je razvijalo delo odbora, ter na prizadevanje obeh delegacij, da bi znašli skupno podlago za sporazum, kar je po njegovem že najboljše poroštvo, da bodo na nadaljnjih sestankih doseženi tudi končni pozitivni zaključki.

Peko Dapčević v Varšavi

Varšava, 18. jul. (Tanjug) Jugoslovanski sekretar za promet in zveze Peko Dapčević, ki se s skupino svojih sodelavcev mudi v Varšavi, je začel včeraj razgovore s poljskimi gospodarskimi predstavniki o razširitvi sodelovanja na področju prometa in zvez med obema deželama. V načrtu so razgovori z ministrom za pomorstvo in vodno gospodarstvo Darskim, z ministrom za komunikacije in z ministrom za zveze.

Ob zaključku teh razgovorov bo Peko Dapčević potoval s svojimi sodelavci v Gdansk, Ščečin, Poznanj, Wroclaw in Krakov, kjer se bo seznanil s problematiko prometa in zvez na Poljskem ter izmenjal izkušnje z ondotnimi strokovnjaki.

Iz Hirošime je na poti v Tokio že nekaj sprevodov mladih ljudi, ki tako protestirajo proti jedrski oboroževanju velikih sil

Murphy v Bejrutu

V Libanonu »obnavljajo« Američani »ravnovesje na Bližnjem vzhodu«

Bejrut, 18. jul. (AP). Posebni ameriški odposlanec Robert Murphy je včeraj prispel v Bejrut. V Libanonu »se bo mudil nekaj dni«. Ob prihodu je dejal, da lahko »Američani pripomorejo k miru in ravnovesju na Bližnjem vzhodu«.

Murphy je priletel v Libanon s posebnim vojaškim reakcijskim letalom v enajstih urah.

Davi se je pred Bejrutom pojavilo 11 ameriških ladij. Ko so se zasidrale, so začeli izkrcevati nadaljnje čete in vojaški material. Do opoldne se je 6 km od Bejruta izkrcalo še 1700 ameriških mornariških strelcev. Zdaj je v Libanonu 5300 ameriških vojakov.

Iz Pearl Harboura na Pacifiku pa je vest,. da je jedrska podmornica »Nautilus« zaradi krize na Bližnjem vzhodu odplula iz Pearl Harboura, čeprav bi morala ostati tam še do 28. julija. Kam je odplula, ni znano.

Američani kršijo avstrijsko nevtralnost

Dunaj, 18. julija. (Tanjug) — Obrambno ministrstvo je poslalo na Tirolsko in v Vorarlberg nekatere letalske enote, da bi zaščitile ondotni zračni prostor. Ameriška vojaška transportna letala so namreč že drugič ponovno letela čez Avstrijo. Ukrep velja za opomin, da je treba spoštovati nevtralnost Avstrije, ki noče biti zapletena na noben način v sedanji zelo napeti položaj na Bližnjem vzhodu in na svetu sploh.

DRUGA VOJNA INTERVENCIJA NA BLIŽNJEM VZHODU

BRITANCI V AMANU

Razdeljene vloge — Zdaj organizirajo tudi poseben prevoz nafte iz Perzijskega zaliva, čeprav naftovodi še delujejo

London, 18. jul. (Rauter). Po uradnem poročilu, ki so ga objavili v Amanu, so se začele včeraj zjutraj v Jordaniji izkrcavati z letal britanske oborožene sile. Poročilo pravi, da je do tega prišlo na zahtevo kralja Huseina, ki jih je pozval na pomoč. Razen tega so z letali pripeljali iz Bahreina tudi velike količine goriva. To poročilo so objavili uro potem, ko so v Nikosiji na Cipru objavili, da so transportna letala z britanskimi padalskimi četami, ki so se ondi zbirale že skoraj tri tedne, ob osmih po krajevnem času odletela z ondotnega oporišča.

V washingtonskih diplomatskih krogih so izjavili, da se je jordanski kralj Husein obrnil na Veliko Britanijo in ZDA z vprašanjem, ali bi se ti dve deželi odzvali, če bi zahteval, naj pridejo v Jordanijo njihove čete. Diplomatski krogi so menili, da bi ZDA privolile v takšno pomoč, da pa bi brž čas raje videle, da bi čete poslala le Velika Britanija.

Prve britanske padalske čete so pristale na amanskem letališču ob pol devetih po krajevnem času. S Cipra so jih pripeljala transportna letala tipa »Hastings« in »Beverley«. Do večera je prispelo v Aman 1500 padalcev. Davi pa so z letali prepeljali s Cipra nadaljnji kontingent padalcev. Hkrati pa prihajajo zdaj še druge britanske čete.

V jordanskih mestih Naklusu in Irbidu so bile v zadnjih dveh dneh velike demonstracije. Demonstracije so bile tudi po jordanskih vaseh. Po radijskih vesteh so Jordanci demonstrirali za zmago ljudstva v Iraku, kjer so strmoglavili monarhijo in proglasili republiko. Trenutno vlada v deželi mir.

Ameriško veleposlaništvo v Amanu je davi objavilo, da bodo med Amanom in Bahreinom v Perzijskem zalivu vzpostavili letalski most, po katerem bodo preskrbovali Jordanijo z nafto. Medtem pa pripravljajo prevažanje nafte po morski poti do Akabe in nato po suhem do Amana. Računajo, da bodo na ta način lahko pošiljali v Jordanijo po 1000 ton nafte na dan. Medtem petrolej z Bahreinskega otočja še priteka po naftovodu, ki je speljan po Jordaniji v Haifo.

Iz Nairobija poročajo, da se je prevoz britanskih čet iz Kenije v Aden včeraj nadaljeval. Nič pa ni znano o tem, ali in kam je odplula nosilka letal »Bullwark«, na kateri čakajo pripravljene enote britanske vojske in ki je bila zasidrana v Mombasi.

V turški Adani

Carigrad, 18. jul. (Reuter). V Carigrad so prispele vesti, da so začeli iz vojaških transportnih letal včeraj v Adani v južni Turčiji izkrcavati ameriške vojake in jeepe. Pravijo, da bo prišlo v Adano skupno okrog 10.000 vojakov.

Ameriško obrambno ministrstvo je objavilo, da so v Adani razmestili doslej okrog 1600 ameriških vojakov. Te enote bi lahko uporabili »kot okrepitev mornariških čet v Libanonu«. Ameriške vojake so pripeljali z letali z oporišč v Zahodni Nemčiji. Te enote pripadajo ameriškim letalskim silam. Poročilo pravi, da jim poveljuje general James Halloway, ki poveljuje ameriškim četam v Libanonu in Sredozemlju.

Predstavnik regionalnega poveljstva Atlantske zveze v Izmiru pa je izjavil, da je bila 24. ameriška letalska divizija, ki šteje 11.000 padalcev, s tem razmeščena na oporišču Atlantske zveze v Adani. Prevažanje te divizije v Adano se nadaljuje in bo nocoj zaključeno.

Adana leži manj kot 100 milj daleč od turško-sirske meje.

Odpor v Libanonu

Prvi spopadi med libanonskimi uporniki in Američani

Damask, 18. jul. (AFP). Tukajšnji radio je poročal, da je komandant libanonskih upornikov Saed Salem poslal ameriškim silam zahtevo, naj se »takoj umaknejo iz Libanona in ustavijo napad na neodvisnost in svobodo libanonskega naroda«. Saeb Salem je opozoril ameriško vlado, da bo v primeru, da se čete ne bodo takoj umaknile, prisiljen pozvati prostovoljce vseh prijateljskih dežel, naj pridejo v Libanon in se borijo proti agresiji. Danes je izjavil, da bodo uporniki zaradi ameriške intervencije nemara prisiljeni, sestaviti svojo posebno vlado.

V berjutskem pristanišču so včeraj streljali na ameriške mornariške strelce. Ti na streljanje niso odgovorili. Ranjen ni bil nihče. Streljali so »neznani« ljudje.

Do streljanja med ameriškimi mornarji in libanonskimi uporniki je prišlo tudi v okolici bejrutskega letališča. Na bejrutskem področju je okrog 6000 ameriških vojakov.

Libanonski uporniki so pozneje ugrabili dva ameriška mornariška strelca, ki so ju dve uri pozneje nepoškodovana izpustili. Druge podrobnosti o tem dogodku niso znane.

V Tripoliju so danes libanonski uporniki preprečili odvažanje nafte iz ondotnih rafinerijskih cistern v Jordanijo. Na cestah, speljanih čez mejo, so zadržali več tovornjakov z nafto.

Tudi v juniju velik porast turističnega prometa

Pogled na del Bohinjskega jezera

V 21 pomembnejših turističnih krajih Slovenije je bilo pretekli mesec 26 % več prenočitev kot lanskega junija — Bled je imel skoraj še enkrat več prometa kot lani

Že podatki za maj so nam pokazali zelo ugodno sliko razvoja letošnjega turističnega prometa, predvsem pa zgodnji začetek turistične sezone. Znatno boljše rezultate kakor lani nam kažejo tudi najnovejši podatki za pretekli mesec, četudi še niso popolni. Tako je bilo junija v 21 pomembnejših turističnih krajih Slovenije (razen Ljubljane, ki je v turizmu bolj prehodna postojanka, ter Kopra, Portoroža in Pirana, kjer še niso zbrali vseh podatkov) zabeleženih vsega 118.599 prenočitev, kar pomeni v primeri z lanskim junijem povečanje za 26 %; od tega je odpadlo na inozemske goste 18.314 prenočitev, to je za 87 % več kakor v lanskem juniju. Žal še nimamo podatkov za Portorož, ki je glede obiska inozemskih gostov na čelu med vsemi turističnimi kraji Slovenije.

Letos se posebno ugodno razvija turistični promet v naših najvažnejših planinskih turističnih krajih. Tako je imel Bled s Pokljuko pretekli mesec 28.419 prenočitev (lani v juniju le 15.502), Bohinj kar 9513 (lani 1850), področje Bovec-Soča-Trenta pa jih je zabeležilo 2800 (lani 1122). Bled je imel skoraj še enkrat več prometa, Bohinj pa 5krat več. Na Bledu so zaznamovali v juniju tudi še enkrat več prometa inozemskih gostov, namreč 10.322 prenočitev (lani 5932), v Bohinju 1191 (lani 301), v Bovcu-Soči-Trenti pa 1561 (lani 102).

Skoraj izključno domači gostje pa so prispevali k večjemu uspehu turizma na Jezerskem s skupaj 5165 prenočitvami (lani 3283), prav tako v Kranjski gori s 3072 prenočitvami (lani 2060), v Radovljici s 1930 prenočitvami (lani 966) in v Rateč ah-Planini s 1577 prenočitvami (lani 454). Za lanskim letom pa je v juniju nekoliko zaostajal promet v Gozdu Martuljku in v Solčavi-Logarski dolini.

Tudi vsa slovenska zdravilišča, razen Dolenjskih Toplic, so zabeležila v preteklem mesecu precej večji turistični promet. Tako se Rogaška Slatina ponaša z 21.299 prenočitvami (lani 16.815), Dobrna izkazuje 12.070 prenočitev (lani 11.892) in Slatina Radenci 5957 prenočitev (lani 4780). V Rogaški Slatini in Slatini Radencih so imeli tudi znatno več inozemskih gostov kakor lani v juniju. S.

Bled je še vedno najbolj privlačen zlasti za tujce

ZIDAKI IZ PEPELA

novo odlično in ceneno gradivo

Iz odpadnega letečega pepela naših termoelektrarn bomo že prihodnje leto začeli izdelovati material za gradnjo stanovanj — Kako uporabljajo podoben pepel drugod po svetu

Da si bomo takoj na jasnem: ne gre morda za zidake iz navadnega pepela, saj že zdaj izdelujemo različen gradbeni material iz ogorkov in podobnih odpadkov. V našem primeru gre za tako imenovani leteči ali elektrofiltrski pepel, ki ga z električnimi filtri izločajo iz dimnih plinov pri kurjavi s premogovnim prahom. Z razvojem sodobne kurjave parnih kotlov s premogovnim prahom se je povsod pojavil problem, kaj početi s tem letečim pepelom, ki ga je zaradi izredno fine zrnatosti težko transportirati ali odlagati kamorkoli, ker bi ga vsepovsod raznesel veter. Zato ga v naših velikih termoelektrarnah odplakujejo z vodo. V Trbovljah ga morajo odvajati v Savo, kjer onečišča vodo in povzroča škodo vodnemu gospodarstvu.

Tudi v drugih državah so dolgo iskali možnosti, kako bi se tega pepela znebili in ga kakor koli porabili. Pred leti so po dolgem iskanju ugotovili, da se lahko ta pepel odlično izkoristi kot gradbeni material. Tako smo se tudi pri nas odločili, da ga bomo začeli uporabljati za izdelavo zidakov. Kakor smo že poročali, so bila te dni odobrena potrebna investicijska sredstva za gradnjo dveh tovarn. Ena bo v Trbovljah, druga v Šoštanju, vsaka z letno proizvodnjo 22 milijonov opečnih enot, kar bo bistveno pripomoglo odpraviti stisko za osnovni gradbeni material.

S poizkusi so v raznih državah, predvsem pa v ZDA, ugotovili, da ima leteči pepel v zvezi s cementom ali apnom odlične vezilne lastnosti. Zato ga v ZDA že več let dodajajo cementu zlasti pri velikih betonskih vodnih zgradbah, in to ne morda kot polnilo marveč kot dodatno vezivo, ki precej poceni gradbene stroške in razen tega poveča vodno nepropustnost betona, zmanjšuje nastajanje toplote pri vezanju betona in daje betonu večjo odpornost pri vremenskih spremembah. Tako so pred leti pri gradnji dveh velikih dolinskih pregrad v zvezni državi Alabami porabili 150.000 ton takega letečega pepela v obliki 30 odstotnega dodatka cementu. V drugem primeru so pri gradnji visoke dolinske pregrade, ki je terjala 2,36 milijona kubikov betona, prihranili z dodatkom letečega pepela 2 milijona dolarjev. S pridom uporabljajo ta pepel tudi kot dodatek k cementu pri gradnji betonskih cestišč. Tudi pri nas smo zadnja leta napravili nekaj takih uspelih poskusov, tako pri gradnji bazenov v tovarni celuloze Videm-Krško in kot dodatek k cementu za cementne injekcije pri utrditvi opornih zidov Ljubljanice. V nekaterih evropskih državah so začeli iz tega pepela izdelovati tudi zidake.

Dolgo časa strokovnjaki niso vedeli, kako prav za prav učinkuje leteči pepel kot vezivo. Zdaj pa je že ugotovljeno, da se pri vezanju cementa izloča kalcijev hidroksid, ki daje s silicijevim oksidom pepela cementu podobno trdno snov. Pogoj pa je, da pepel vsebuje vsaj 35 % silicijevega oksida. Leteči pepel naših premogov docela ustreza temu pogoju (pepel trboveljskega premoga vsebuje 49 %, velenjskega premoga 36 % in senovskega 44 % silicijevega oksida, medtem ko je na primer pepel porurskega črnega premoga v ta namen neporaben). Leteči pepel torej sam po sebi nima vezilnih lastnosti, ampak jih dobi šele ob navzočnosti kalcijevega hidroksida, to je gašenega apna. V našem primeru bomo pri proizvodnji zidakov dodali letečemu pepelu potrebno apno, in sicer zaradi lažjega mešanja v obliki hidratiziranega apna (posušenega gašenega apna). Tej mešanici bomo dodali še vodo in oblikovali zidake z navadno opečno vakuumsko stiskalnico, nato pa držali po 24 ur v parni sušilnici pri temperaturi do 100 stopinj, da se pospeši strjevanje.

Z ugotovitvijo vezilnih lastnosti pepela ob navzočnosti apna so kemiki hkrati odkrili tudi skrivnost starorimskih betonskih vodnih zgradb, ki še danes po dveh tisočletjih občudujemo njih trdnost.

Letečega pepela za proizvodnjo opeke imamo v Sloveniji več kot dovolj. Že zdaj znaša letna množina tega pepela v termoelektrarnah Trbovlje, Šoštanj in Brestanica okrog 60.000 ton letno, z dograditvijo druge faze termoelektrarne v Šoštanju pa se bo ta količina še povečala na 90.000 ton, tako da obe tovarni ne bosta mogli niti porabiti vsega pepela in ga bo še dovolj za druge namene.

V pripravah za bodočo proizvodnjo opeke iz pepela je Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij v Ljubljani na pobudo in po naročilu Elektrogospodarske skupnosti Slovenije izvršil z našim pepelom številne poizkuse tako doma kakor tudi v Zahodni Nemčiji, kjer že izdelujejo opeko iz pepela. Ti poskusi so pokazali, da imajo zidaki iz pepela enako trdnost kakor običajna opeka, da so za 15 % lažji in da imajo za polovico večjo toplotno izolacijsko sposobnost kakor navadna opeka, tako da zadošča za zunanje zidove debelina 25 cm. Zidaki iz pepela se tudi mnogo manj okrušijo in lomijo. Zato jih ni treba na gradbišču opčno razkladati, ampak se lahko kar stresejo z vozila. Lahko jih tudi žagamo in vanje zabijamo žeblje, ki jih je potem težko izpuliti. Vpojnost za vodo je sicer kakor pri vseh lahkih gradivih večja, vendar ti zidaki mnogo počasneje upijajo vodo kakor opeka. Zato vpije zidovje v gradnji, če dežuje, znatno manj vode, seveda pa se tudi počasneje suši.

Obe novi tovarni bosta sprva izdelovali predvsem nosilne zidake z navpičnimi luknjami in zidne bloke za predelne stene z vodoravnimi odprtinami. V proizvodnem postopku bodo letečemu pepelu na 100 kg dodajali 27 kg hidratiziranega apna in 6 kg odpadkov, ki jih odlagajo rudniki azbesta. Ker bodo uporabljali pepel, ki zdaj nima nobene vrednosti, in bo tudi proizvodni postopek razmeroma preprost, bo lahko tudi cena novih zidakov nižja. Da smo se razmeroma hitro odločili za gradnjo obeh tovarn, je bilo zlasti odločilno tudi to, da bodo investicijski stroški za polovico manjši, kakor bi znašali za gradnjo opekarn enake zmogljivosti in da bomo po tej poti hitreje prišli do tako potrebnega materiala za našo stanovanjsko graditev. F. S.

Škropilne ekipe na delu

Stroji v kmetijstvu

Poskusi so pokazali, da je moč hektarske donose povečati za 100 in več odstotkov — S plugom in srpom 10 kg pšenice dnevno, s traktorskim plugom in kombajnom pa 275 kg — Sodobna sredstva ozko povezana s sodobnim znanstveno tehnološkim procesom kmetijske proizvodnje

Narava do nas ni bila ravno darežljiva. Jugoslavija je prej revna kot bogata z obdelovalno zemljo. Ornih površin in vrtov imamo okrog 7,5 milijonov hektarov, kar je okrog 29 % celotnega ozemlja. Kaj je potemtakem treba ukreniti, kje in kako najti vire za večje količine hrane?

K sreči je naravno bogastvo samo del bogastva neke države. Mnogo večji del družbenega bogastva ustvarjajo namreč ljudje. V kmetijstvu je nedvomno moč gospodariti s stroji prav tako kot v industriji. Z znanstvenimi poskusi so v zadnjem času tudi v proizvodnji na obsežnih površinah dokazali, da se povprečni hektarski donosi v Vojvodini, pa tudi v drugih krajih države, lahko dvignejo za 30 in tudi za 100 % ter več, na državnih posestvih pa še za znatno več.

Z uporabo pluga in srpa — oranje in žetev — se v enem delovnem dnevu dobi samo 10 kg pšenice, s traktorskim plugom in kombajnom pa 275 kg. Kombajn zamenjuje 300 žanjic s srpom ali 60 koscev, ne računajoč, da žito tudi omlati. S traktorsko samoveznico se opravi 140-krat več dela kot s srpom. Samo 4000 kombajnov, ki so predvideni, da jih bo imela Jugoslavija leta 1961, bo zamenjalo 1,200.000 žanjic, ki bi žele s srpom. Zaradi uporabe sodobnih strojev postaja delo v kmetijstvu izredno produktivno.

To je dovolj za prvi najvažnejši zaključek, da je treba v jugoslovanskem kmetijstvu čimprej odpraviti zaostala sredstva za proizvodnjo. Namesto plugov uvesti traktorje in traktorske pluge, namesto srpov in kos traktorske kosilnice in samoveznice, namesto številnih rok in primitivnih žetvenih strojev in mlatilnic pa kombajne.

Vendar je treba dodati tudi drug važen zaključek. S sodobnimi sredstvi za proizvodnjo ne bi dosegli pravega uspeha, če bi z njimi obdelovali zemljo na star način. To je drago, draže kot s plugom na vprego. Sodobna sredstva se morajo spojiti s sodobnim znanstveno tehnološkim procesom proizvodnje, z vsemi sredstvi znanstvene agrotehnike.

Podkrepimo to tudi s podatki. Z analizo proizvodnje na nekem kmečkem gospodarstvu, 6 ha velikem, so dobili naslednje primerjalne podatke. Z uporabo dosedanje agrotehnike in z delom z vprego so znašali stroški proizvodnje 283.445 din, z uporabo dosedanje agrotehnike in z delom s traktorjem 315.510, z uporabo sodobne agrotehnike in traktorjev pa znašajo stroški 426.560 dinarjev. V prvem primeru je vrednost proizvodnje 391.550, v drugem prav tako 391.550 in v tretjem 647.400 dinarjev. Razlika med stroški in vrednostjo proizvodnje je v prvem primeru 108.105, v drugem 75.040 in v tretjem 220.480 dinarjev. Prednost popolne mehanizacije in uporabe sodobne agrotehnike, to je umetnih gnojil, zaščitnih sredstev, sortnega semena, boljšega kolobarjenja itd., je več kot očitna. Po odbitku stroškov proizvodnje ostane v tretjem primeru kmetovalcu 220.840 dinarjev, torej znatno več kot v prvih dveh primerih.

Navadno pravimo, da je kmet nazadnjaški. To pa ne drži, kajti če ima priložnost, se bo vedno pokazal ekonomskega realista. Ni dvoma, da bo izbral 220.840 dinarjev, ne pa 108.105 dinarjev ali celo 75.040 din.

Pri vsem tem je neogiben še tretji zaključek. Napredek bo moč doseči samo v primeru, če bodo sredstva za proizvodnjo in ves tehnološki proces v celoti v rokah družbenih kmetijskih organizacij. Povečanja produktivnosti in proizvodnje v kmetijstvu ni moč ločiti od družbene preobrazbe kmetijstva. Na velikih socialističnih gospodarstvih je lahko hektarski donos še večji, kot ga kaže primer z gospodarstvom, ki meri samo 6 ha.

Zadruge, posestva, kmetijske službe, znanost, občine in okraji imajo besedo! Vsa čast našim pradedom, vendar mora naše vasi za vse čase zapustiti geslo: »Tako so delali tudi moji pradedi.« V. P.

Pod platneno streho

V SLOVENIJI JE ŽE PRECEJ UREJENIH CAMPINGOV, VENDAR JIH JE ŠE VEDNO PREMALO

Platnena hišica je osvojila svet. Šotorjenje postaja najbolj priljubljena oblika letovanja. Preživeti nekaj dni sredi širnih gozdov ali ob morski obali pod platneno streho, je ideal neštetih ljudi širom po svetu.

Prenekaterim platnena hišica omogoči prijeten dopust, kajti nemalo je takih, ki jim žep ne dopušča prestopiti praga dragih hotelov. Šotorjenje pa prenese tudi povsem povprečen družinski proračun, saj je letovanje pod šotorom najbolj cenena oblika dopusta.

Slovenija je s svojimi neštetimi turističnimi lepotami in zanimivostmi ena najprikladnejših dežel na svetu za šotorjenje. V poletnih mesecih malone na vsakem daljšem izletu srečaš platneno naselje. Poglejmo si za hip turistični zemljevid, kje vse imamo v Sloveniji urejene camping prostore.

Pod šotori je spet zaživelo

● V Ankaranu je camping prostor »Turist« edini ob slovenski obali. Leži tik ob morju, ponaša se z lepo, peščeno plažo s kopališčem in toboganom s športnimi igrišči, razen tega je v bližini še restavracija.

● Ob Blejskem jezeru je znan camping »Zaka«. Obširni travnik vzdolž jezerske obale je oddaljen 2 km od avtobusne postaje.

● Camping prostor v Bohinju »Ribčev laz« leži na obronku gozda neposredno ob jezeru. V bližini je čolnarna, kjer se dobe tudi športni rekviziti, avtobusna postaja pri »Hotelu pod voglom« pa je oddaljena le 400 metrov.

● V Bovcu je camping »Na bregu«, travnata jasa tik ob Soči. Tu si lahko izposodite tudi šotor, najemnina za dve osebi stane 60 din dnevno.

● Manj znan je romantični camping »Log pri Novakovih« v Cerknem, oddaljen od najbližjega naselja in avtobusne postaje 6 km. Leži ob robu gozda, možen je dostop z avtomobilom, nameščen je tudi stalni čuvaj. Tudi tu izposojujejo šotore.

● V Idriji je camping »Mejca«, travnati teren ob reki Idrijci. Stalni čuvaj, izposojevanje šotorov, avtobusna postaja pa je oddaljena 1 km.

● V Kranjski gori sta kar dva camping prostora: »Jasna« in »Drsališče«. Prvi leži v gozdu ob potoku Pišnici, kjer je v bližini še bazen, drugi pa leže na travniku, oddaljenem 500 m od železniške postaje.

● Eden najlepših campingov je v Logarski dolini blizu planinskega doma. Možen je dostop z avtomobilom. Tik ob prostoru teče večji potok, kjer je možno tudi kopanje. Avtobusna postaja je v času sezone tik ob planinskem domu.

● Camping, znan zlasti tujim turistom, je na Ježici pri Ljubljani. Leži tik ob Savi, opremljen s parkirnim prostorom, oddaljen od trolejbusne postaje le 130 metrov. Izposojajo tudi šotore, športne rekvizite, nameščen je stalni čuvaj.

● Pet kilometrov od Maribora je camping prostor »Bresternica«. Leži tik ob Dravi. V bližini je čolnarna, nameščen je stalni čuvaj.

● V Novi Gorici je prostor za šotorjenje, imenovan »Kronberg«. Leži v gozdu blizu kopališča, 1500 m od avtobusne postaje. Tudi tu je nameščen stalni čuvaj.

● Ob Krki blizu Novega mesta je camping oddaljen od železniške postaje 500 metrov. Nameščen je stalni čuvaj, v bližini campinga pa je tudi restavracija.

● V bližini Škofje Loke je camping »Puštal« s travnatim terenom tik ob Sori, v Tržiču pa je ob robu gozda urejen lep camping, imenovan »Tominčev slap«.

● V zadnjem času je zlasti med Ljubljančani zelo priljubljen prostor za šotorjenje ob Zbiljskem jezeru, ki je oddaljen od avtobusne postaje v Medvodah le 500 metrov. V bližini campinga je tudi čolnarna, hkrati pa posojajo tudi šotore.

Vsi omenjeni campingi so opremljeni s sanitarijami, pitno vodo, tuši, električno napeljavo, pristojbina za zemljišče je 20 do 30 dinarjev dnevno od šotora. Večina campingov je odprta od junija do septembra.

To so torej urejeni camping prostori, skoraj po vsej Sloveniji pa srečujemo letoviščarje, ki si sami uredijo svoje campinge. »Divjih« šotorišč je po naši deželi brez števila. Nedvomno je temu vzrok vse premajhno število urejenih campingov. Upamo, da bodo odgovorni turistični forumi za v prihodnje razmislili tudi o tem. T. F.

Pedagoški seminar za učiteljice domačega gospodarstva

Z ogledom nekaterih industrijskih podjetij v koprskem okraju so te dni učiteljice domačega gospodarstva iz Slovenskega Primorja zaključile krajši pedagoški seminar. Pripravil ga je okrajni Zavod za pospeševanje gospodinjstva v Novi Gorici sporazumno z republiškim in okrajnim Svetom za šolstvo, da bi se prosvetne delavke poglobile v poklicna vprašanja ter se seznanile z novim učnim programom, ki ga šolska reforma uvaja tudi za ta predmet.

Seminar je bil v Bovcu in ga je obiskovalo skupaj 17 gospodinjskih učiteljic. Kot gostja se ga je udeležila tudi znana javna delavka iz stare Gorice tovarišica Vilma Bregantova. Na seminarju sta predavali profesorici Tončka Metelkova iz tolminskega učiteljišča ter Marija Urbančičeva iz vajenske šole trgovske stroke v Novi Gorici.

MALO ZNANI GOSPODARSKI VIRI V SEVERNEM PRIMORJU

OKRAJ MARIBOR

Neizrabljena rudna bogastva

V goriškem okraju menijo v prihodnje bolj intenzivno izkoriščati znana zemeljska nahajališča ter proučiti možnosti za izrabljanje slabo raziskanih zalog nekaterih rud

Razvoj gospodarstva, kakor ga določa petletni perspektivni načrt, naj bi tudi v goriškem okraju temeljil predvsem na boljšem izrabljanju krajevnih virov in surovin. Zdaj izkoriščajo samo nekatera zemeljska nahajališča, vtem ko so druga slabo raziskana ali pa so povsem nedotaknjena. Od rudnega bogastva v severnem Primorju je za vso našo družbo gotovo največjega pomena živo srebro v Idriji, ki ga izrabljajo že nekaj stoletij ter bo tudi v prihodnje predstavljalo še nekaj časa eno najvažnejših postavk gospodarskega razvoja tega področja.

V dosti bolj omejenem obsegu izkoriščajo že nekaj let kredo v Srpenici na Bovškem. Gre za surovino prvovrstne kakovosti in barve, ki se nahaja v strnjenih površinah. Njene rezerve cenijo na blizu 156.000 ton. V Škofjah na Cerkljanskem so nekdaj že kopali baker, vendar so rudnik Italijani opustili med zadnjo vojno. Zaloge bakra na tem področju znašajo približno 68.000 ton

Znana so nahajališča svinčene rude v Malem vrhu pod Mangartom, mangana v Čezsoči pri Bovcu ter železa oziroma mangana v Počenski gori na Cerkljanskem. Osnutek gospodarskega načrta določa, da bodo ta nahajališča raziskali ter proučili možnosti njihovega izkoriščanja

Nadaljnji razvoj opekarn v okolici Šempetra na spodnjem Vipavskem je zagotovljen z velikimi zalogami kvalitetne gline, primerne za proizvodnjo najrazličnejših opečnih izdelkov. Tudi za nadaljnjo gospodarsko rast solkanske industrije apna ni bojazni, ker je v blizini dovolj primernega apnenca; večja nahajališča slednjega pa so tudi v Braniku in drugod. Z modernizacijo in razširitvijo obratov bodo v anhovski tovarni cementa in salonita lahko smotrneje in bolj intenzivno izkoriščali velika nahajališča laporja na levem bregu reke Soče.

Povemo naj še, da v goriškem okraju razpolagajo z zadostnimi surovinami za razvoj lesno predelovalne industrije ter drugih temeljnih gospodarskih panog. Smotrno izrabljanje naravnih bogastev bo nedvomno lahko v marsičem olajšalo izpolnitev petletnega perspektivnega načrta za gospodarski razvoj severnega Primorja. *M. D.*

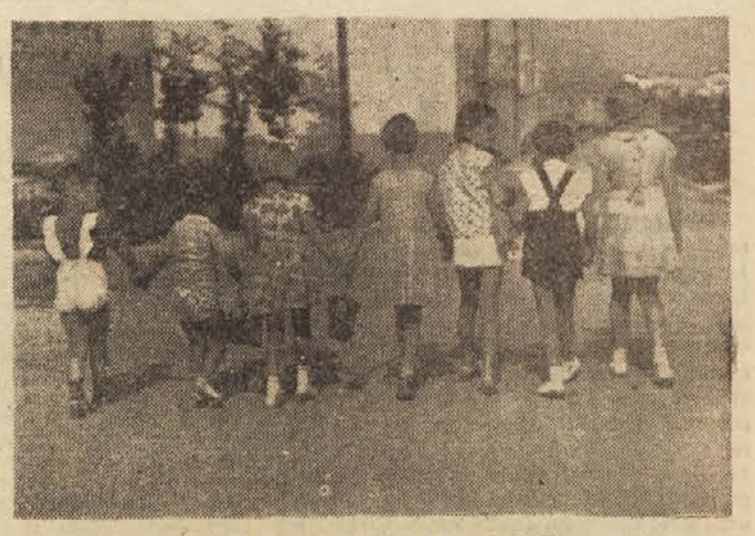

Na jutranjem sprehodu v Novi Gorici

V goriškem okraju za Dan vstaje

Po tradicionalni navadi bodo tudi letos v vsem goriškem okraju z raznimi manifestacijami praznovali Dan vstaje. V vseh občinah bodo na večer slovesne akademije s kulturnimi in športnimi programi, mnogo bivših bojevnikov pa pojde na osrednjo proslavo v Jelenov žleb.

Nekateri Občinski odbori ZB pripravljajo množične pohode v znane partizanske kraje. V idrijski občini bodo obiskali grobnico padlih borcev na Vojščici in kočo Janka Premrla-Vojka na Brinovem griču. Nekdanji partizani iz Vipave pripravljajo obisk padlim na Nanosu in ob tej priložnosti bodo imeli tam zbor vseh vdov in otrok padlih ter jim priredili družabni večer. V kanalski občini bo največja slovesnost na Ligu, kjer bodo tamošnjim padlim bojevnikom odkrili spominsko ploščo. Spomenik padlim bodo dalje odkrili tudi na Vogrskem v spodnji Vipavski dolini.

K letošnjim proslavam ob prazniku vstaje slovenskega naroda sodijo tudi številna predavanja o zgodovinski bitki na Sutjeski, ki jih organizacije ZB še zmeraj prirejajo. Do 22. julija bodo omenjena predavanja opravili še v Komnu na Krasu, dalje Tomačevici, Ložah pri Vipavi, Podragi, Vipavi, Ajdovščini in v nekaterih drugih krajih. M. D.

Proučevanje zgodovinske preteklosti Goriških Brd

V Goriških Brdih se od četrtka mudi ekipa osmih muzealcev iz Ljubljane in Nove Gorice, ki bo prvikrat v celoti, sistematično ter po sodobnih znanstvenih vidikih pručila zgodovinsko preteklost tega znanega področja med Furlanijo, Beneško Slovenijo ter Soško dolino ob naši skrajni zahodni meji. Svoje delo bo skupina opravila približno v enem mesecu. Muzejski delavci bodo zbrali in pregledali razno gradivo, ki naj bi osvetlilo umetnostno-zgodovinsko, kulturno-zgodovinsko, arheološko in etnografsko preteklost Brd.

DELO AKTIVOV MLADIH ZADRUŽNIKOV V ZASAVJU

Poskusništvo - preživela oblika

Mladi zadružniki spoznavajo, da je njihovo področje dela neposredno v blagovni proizvodnji

Čeprav nekoliko pozno, so tudi v Zasavju morali ugotoviti, da ne gre podcenjevati vloge vaške mladine pri modernizaciji kmetijstva in splošni preobrazbi vasi. Prvi aktivi mladih zadružnikov, ustanovljeni pred dvema letoma, so kaj kmalu postali zgovoren dokaz, da bo pravzaprav moč graditi nove, socialistične odnose na vasi z mladino. Zadružne organizacije pa so tudi spoznale, da vsakršno odlašanje dajanja pomoči, bodisi moralne ali finančne, škoduje in zavira zadružno miselnost in razgibanost.

Kot vsepovsod na Slovenskem, so morali tudi v Zasavju od kraja. Poskusništvo je pripomoglo, da se je število aktivov mladih zadružnikov močno povečalo in v razmeroma kratkem času naraslo na 622 mladih zadružnikov. Nihče ne more oporekati, da različni gnojilni, sortni in drugi poskusi niso dali uspehov. Ob tem delu se je začelo krepiti zaupanje mladih kmečkih ljudi v lastne sposobnosti, ki se je razraščalo, ko so jim kmetijski strokovnjaki pomagali, kolikor je bilo seveda v njihovi moči. Ob poskušništvu pa se je prebudila v mladih zadružnikih tudi želja po znanju, ki sicer z gospodarskokmetijskimi šolami ni dalo zaželenih rezultatov, pripomoglo pa je, da se je v zavesti ljudi nekaj prelomilo. Nič čudnega, če so začeli mladi kmečki fantje na svojo pobudo prirejati razne izobraževalne tečaje in seminarje, če so prirejali razna predavanja in se tako učili osnovnih ukrepov sadobne agrotehnike.

Kajpada pa ni moglo biti drugače, da je večina teh fantov spoznalo, da ne morejo in ne smejo vseh svojih sil uporabiti zgolj za poskušništvo, ker so že dosegli določeno stopnjo znanja. Zdaj so začeli mladi zadružniki zahtevati nekaj več, pravzaprav tisto, kar bi že skraja morali imeti: pogoje za nadaljnje delo. Nekateri občinski ljudski odbori pa tudi kmetijske zadruge, so jim začeli dajati zemljišča družbene lastnine in zdaj se že velik del aktivov ukvarja s pravo blagovno proizvodnjo. To pa niti ni tako važno, važnejše je to, da so se začeli ti fantje ozirati po svojih lastnih posestvih. Šola v aktivih jih je prisilila k razmišljanju in zdaj začenjajo boj za sodobnejšo obdelavo njihovih njiv in prav zategadelj je zmotno mnenje, da je večina aktivov mladih zadružnikov prenehala z dejanskim delom. Povsem iluzorno bi bilo pričakovati, da bodo aktivi skozi vse leto prirejali sestanke, debate, tečaje. Zdaj se je začel proces doma, aktivi pa bodo pripomogli k temu, da bodo v jeseni ali pozimi ugotavljali uspehe svojega dela na lastnih posestvih. (m)

Od vsepovsod

Letos največ trgovskega naraščaja

Na vajenski šoli trgovske stroke v Celju je letos prvikrat končalo šolanje večje število učencev in sicer skupaj 43. Z odličnim uspehom je končalo šolo 5 učencev in učenk, 19 je prav dobrih, 15 dobrih ter 4 zadostni. Spričo odličnih pogojev za vzgojo trgovskega naraščaja v novi šoli je pričakovati, da bodo učenci odnesli v življenje zadosti strokovnega in tudi splošnega znanja. K.

Že letos dobita lekarna in ambulanta svojo streho

Nagel razvoj v Novem Velenju in naraščanje števila prebivalcev nalaga organom ljudske oblasti še posebno skrb pri organizaciji zdravstvene službe. Vendar le-te ni mogoče zadovoljivo urediti, ne da bi za to ustvarili ustrezne materialne pogoje. Sedaj grade v Velenju nov zdravstveni dom, kjer bo centralno organizirana vsa zdravstvena služba tega kraja. Poslopje novega zdravstvenega doma bo o celoti dokončano prihodnje leto. Ambulanta ter lekarna bosta v novem poslopju najbrž že letos dobili svojo streho.

Obrtnih delavcev primanjkuje

Ker v Novem Velenju mnogo gradijo je povsem razumljivo, da je za to potrebno gradbenim podjetjem mnogo delovnih moči. Za navadna težaška dela in pomožne službe se je podjetjem posrečilo dobiti dovolj delavcev, zelo pa jim primanjkuje strokovnh delavcev raznih obrtnih strok. Zaradi tega nastajajo razne težave, ker določena dela v novih poslopjih ne utegnejo končati v predvidenem času. K.

Obilo sadja v okolici Mozirja

Sadovnjaki v okolici Mozirja so letos zelo dobro obloženi. Ponekod so jabolka tako polna, da jih morajo kmetje podpreti, sicer bi se pod težo sadežev vej zlomile. Kaže, da bo tu dovolj lepega sadja za trg.

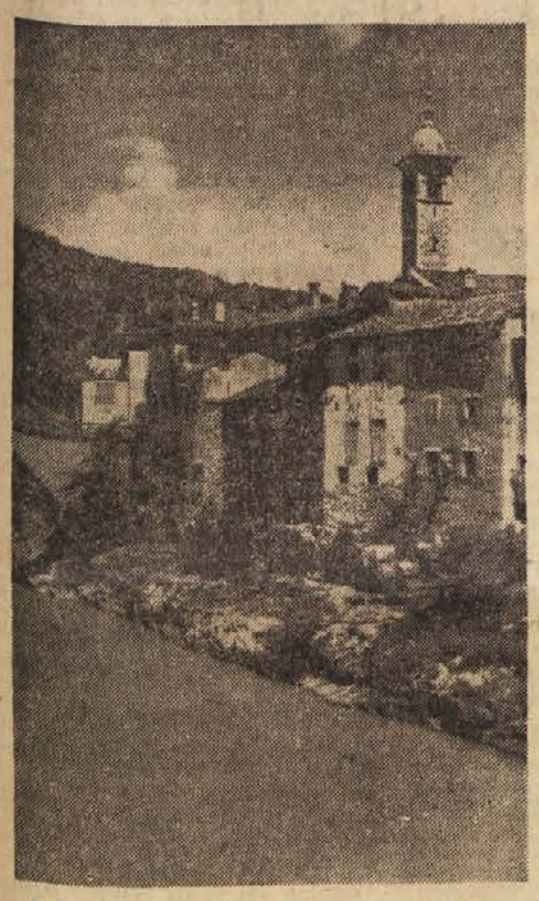

Motiv iz Kanala ob Soči

Še o škodi zaradi toče v Goriških Brdih

Spričo pretiravanja v delu javnosti o obsegu škode zaradi toče, ki je padala v začetku julija v Brdih, smo se zanimali za stvarne podatke in zvedeli, da so bile posledice vremenskih neprilik malenkostne. Po oceni Odbora za vinogradništvo in sadjarstvo in koordinacijskega odbora pri področni Gospodarski poslovni zvezi, je toča uničila v Brdih vsega 17 vagonov vinskega pridelka. Letošnja vinska letina bo vzlic neurju s točo povprečna in naj bi v Brdih pridelali skupaj 283 vagonov vina za prodajo.

Pretiravanja gotovo ne morejo ko istiti nikomur in tudi ne vinogradnikom, ki so letos domala ves pridelek zavarovali in bodo stvarno škodo dobili v kratkem povrnjeno. *M. D.*

Smrt 19-letnega dekleta v reki Piavi

V sredo zvečer je približno km od mostu v Renčah utonila 19-letna Marija Abramič iz Bukovice pri Volčji dragi. S prijateljicami se je kopala na samotnem kraju, pri tem pa je zašla preveč globoko v vodo in je nihče ni mogel rešiti. Sama ni znala dobro plavati, prijateljice pa tudi niso vešče plavanja in nesrečni Mariji niso mogle priskočiti na pomoč. Odšle so klicat okoliške prebivalce, ki pa so lahko prihiteli na kraj nesreče šele čez dvajset minut. Bilo pa je prepozno in utopljenko so potegnili iz vode mrtvo.

M. D.

Kratke novice iz novomeškega okraja

● **Žetev pšenice** zaključujejo te dni tudi v višjih legah Dolenjske. Na splošno je bila letina prav dobra, marsikje pa naravnost odlična. Celo v Suhi krajini bodo posamezni napredni kmetje pridelali po 32 in 35 stotov pšenice (lani 11–12 stotov!). Manj zadovoljni so v nekaterih krajih spodnjega porečja Krke.

● **Vinogradi in sadovnjaki** kažejo tako lepo, kot že ne zadnjih 10, 12 et. Trte so bogato obložene z velikimi grozdi. Če ne bo toče ali drugih nesreč, bo pridelek izredno velik. Veliko obetajo tudi jabolka, hruške in slive. Krompir prav tako obeta dobro letino, posebno tam, kjer so koloradarja načrtno in skupno zatirali.

● **V Metliki** so na seji ObLO izvolili za novega predsednika občinskega ljudskega odbora magistra ph. Gojka Juga; prejšnji predsednik Franc Jakljevič je odstopil.

● **Ob Kolpi v Metliki** letuje 99 otrok iz Pirana, iz Nove Gorice pa je prišlo 80 otrok v Črnomelj. Lepo vreme, izdatna hrana in ugodna klima nudijo otrokom prav posebno veselje. V Želebeju blizu Metlike tabori v 50 šotorih 80 tabornikov iz Novega mesta, Črnomlja, Straže in drugih dolenjskih krajev, otroci iz dolenjskih mest in vasi pa so na počitnicah tudi v Portorožu, v Crikvenici in v Bakru.

● **Okrajno prvenstvo traktoristov** je bilo v nedeljo na posestvu KG Trška gora. Zmagovalci – Jože Vršec (Bizeljsko), Stane Lužar (Zalog) in Ivan Kelhar (Kostanjevica) – bodo v jeseni zastopali novomeški okraj na republiškem tekmovanju traktoristov, ki bo na posestvu v Srebrničah pri Novem mestu.

● **Nadomestne volitve** za oba zbora je razpisal ObLO Novo mesto v 5 volilnih enotah, ker pet odbornikov iz raznih vzrokov ne more več zastopati volivcev v občinskem ljudskem odboru.

Podivjanec iz maščevanja ustrelil mater 13 otrok in njeni dve hčeri

Mariborski »Večer« prinaša v današnji številki poročilo o zverinskem umoru v Zižkih na levem bregu reke Mure. Premožen gruntar in obrtnik Ignac Kuzma je zagrešil premišljen umor iz maščevanja. 15. julija zvečer je vdrl oborožen z revolverjem v hišo svojega soseda Zvera. Iz neposredne bližine je streljal na Antonijo Zver, mater 13 otrok in na njene otroke, ki so bili zbrani v hiši, medtem ko je gospodar že spal na senu na podstrešju. Zločinec je ubil mater in starejšo hčerko Tilko, mlajša 8-letna Nada pa se bori s smrtjo, ker so ji streli preparali trebuh.

Spor med sosedoma se je začel pred tremi leti, ko je gruntar in zaman stiskač Kuzma posilil delno defektno sosedovo Tilko, ki je zaradi revščine večkrat prihajala v njegovo hišo pazit otroka. Takrat je zadevo vzelo v roke sodišče in dokazalo, da je gruntar Kuzma oče Tilkinega otroka, ta pa se je svojim dolžnostim izmikal, se tožaril in najemal odvetnike.

Usodnega večera je podivjani Kuzma vdrl z revolverjem v sosedovo stanovanje in izvršil zločin. Gospodar je ostal nepoškodovan, prav tako tudi 9-letni sin Zverovih, ki ga Kroglа v sobi ni zadela. Laže ranjen pa je tudi 3-letni otrok Tilke. Zločinec je po izvršenem dejanju pobegnil neznano kam. Grozen zločin je globoko pretresel prekmursko prebivalstvo, ki se silno zgraža nad storjenim dejanjem.

TELESNA KULTURA

PRED EVROPSKIM PRVENSTVOM V ATLETIKI

Stockholm spet odpira vrata

Današnje in jutrišnje tekmovanje v Celju ter državno prvenstvo v Beogradu poslednje možnosti za izpolnitev norm

Jugoslovanska atletika bo dobila letošnje spričevalo na evropskem prvenstvu, ki bo od 19. do 24. avgusta v Stockholmu. V pripravah za to veliko tekmovanje so morali naši atleti oziroma bi morali izpolniti tako imenovane minimalni in maksimalno normo. Poslednjo možnost, da jih dosežejo, bodo imeli v dneh 25. in 26. julija na posameznem državnem prvenstvu v Beogradu. Približno 220 atletov in 80 atletinj – verjetno brez Vujačića in Pavlovića, ki sta kaznovana – bo startalo na stadionu Crvene zvezde.

Obe normi so doslej izpolnili le Lorger (110 m), Bezjak in Račič (kladivo), Lešek (palica), Mihalić (maraton), Štritof (10.000 m), Radošević (disk), Šnajder (400 m), pri ženskah pa Milica Rajkov (800 m), Milena Usenik (krogla), Draga Stamejčič (peteroboj).

Samo minimalni normi so izpolnili: Murat (1500 m), Marjanović (višina), Miler (daljina), Petrušić (110 m), Lukman (palica), Važič (1500 m) in Škrinjar (maraton). Ženske: Kaluševič (kopje), Sikovec (100 in 200 m) ter Gere (višina).

Tudi danes in jutri imajo slovenski in hrvatski atleti na dvoboju v Celju ter atletinje na troboju Srbija : Slovenija : Hrvatska, prav tako v Celju, lepo priložnost, da si zagotove vizo za Stockholm. Reprezentanca Hrvatske bo nastopila v najmočnejši postavi: Bezjak, Murat, Miler, Šnajder, Kuzmanić, Markulin, Čular in drugi. Ženska garnitura pa bo razen Milke Babović pomlajena. Presenečenje je pričakovati tudi od atletov, kot so Knafl, Ledić, Kovač in Hofman, in seveda v takšni konkurenci tudi od slovenskih atletov.

Brzojavke

● **BUENOS AIRES,** 18. jul. (AP). Argentinsko nogometno moštvo Boca Juniors je sinoči premagalo »Milano« s 3:2 (1:1).

● **OSLO,** 18. julija (Reuter). — Na mednarodnem atletskem tekmovanju v Oslu je Američan Glen Davis pretekel 40 m ovire v 49,8, kar je le za tri desetinke slabše od svetovnega rekorda.

● **HELSINKI,** 18. julija (Reuter). V mednarodnem atletskem srečanju je Finska premagala Francijo s 111:34.

● **BESANCON,** 18. julija (Reuter). V XXII. etapi kolesarske dirke »Tour de France« je včeraj zmagal Francoz Andre Darrigade pred Italijanom in Nizozemcem Woortingom, ki so 237 kilometrov od Aix les Bainsa do Beançona prevozili v času 7:15,01.

V XXIII. etapi je zmagal Luksemburžan Charly Gaul, ki je prevzel tudi vodstvo v generalnem plasmaju. Pred Faverom ima prednosti nekaj več kot tri minute. Jutri bodo vozili zadnjo etapo od Dijona do Pariza.

Skoki v vodo v Ljubljani

Danes ob 16. uri bo na Centralnem ljudskem kopališču v Ljubljani tekmovanje v skokih v vodo. Nastopili bodo »Ljubljana«, Ilirija, Naprijed (Zagreb), Triglav (Kranj), člani in mladinci bodo skakali s stolpa in z deske.

Odred : Rudar

V nedeljo, 20. julija bo od 17.30 naprej na stadionu ŽNK »Ljubljana« v Šiški nogometna kvalifikacijska tekma za vstop v II. zvezno ligo med kluboma Odred in Rudar (Trbovlje). Cene običajne 105, 85 in 65 din.

Branik : Krim

Kvalifikacijska nogometna tekma za vstop v drugo zvezno ligo bo danes ob 17.30 na igrišču Krima na Rakovniku. Tekma bo ob vsakem vremenu.

Nova atletska rekorda

Jugoslovanska atletika je obogatela za dva nova državna rekorda. Stamejčičeva je v peteroboju dosegla 4337 točk kar je za 34 točk bolje od njenega prejšnjega državnega rekorda, hkrati pa je izenačila državni rekord na 200 m s časom 25,2.

Na mednarodnem študentskem prvenstvu Poljske v Krakovu pa je zagrebški atlet Viktor Šnajder (Mladost) porušil stari Sabolovičev rekord na 400 m (48,2) z odličnim rezultatom 48,0. Šnajder je s tem rezultatom v Krakowu osvojil tudi prvo mesto. Oba, Stamejčičeva in Šnajder sta izpolnila normo za letošnje evropsko prvenstvo.

Boksarji za državni polfinale

Slovenska boksarska reprezentanca je nastopila v Skopiju in premagala reprezentanco Makedonije z 12:6 in ne z 10:6, kot je poročal Tanjug. Kaiser je v bantam kateg. premagal Dojčinovskega, Prešeren pa v velter Taskovskga s čistim k. o. V težki kategoriji je disciplinsko sodišče diskvalificiralo Vojnovića, na protest slovenske reprezentance pa so mu morali priznati zmago. Zato se pravi rezultat glasi 12:6 za Slovenijo.

Na polfinalu v Mostaru 20. t. m. bo nastopilo 6 boksarjev iz Slovenije, in sicer: Kaiser v bantam, Žurman v perolahki, Aleksič v polvelter, Prešeren v velter, Pejakič v polsrednji in Vojnović v težki kategriji.

ŠTUDENTSKA ŠAHOVSKA OLIMPIADA

Tretje mesto?

Varna, 18. julija. — Na študentski šahovski olimpiadi so rezultati VI. kola tile: ZDA — Jugoslavija 1:0 (3), Lombardi — Djuraševič 1:0, Mednis — Bertok prekinjeno (v dobljenem položaju za Bertoka), Sajdi — Bogdanovič prekinjeno (v slabšem položaju za Bogdanovića), Forenstein — Vukčevič prekinjeno (v boljšem položaju za Vukčevića), Argentina — Bolgarija 1,5:0,6 (2), Vzh. Nemčija — Madžarska 0:1 (3), ČSR — SZ 2:2. Rezultat V. kola: Bolgarija — Jugoslavija 2:2, Madžarska — Argentina 1:1 (2), SZ — Vzh. Nemčija 2,5:1,5 ČSR — ZDA 2,5:1,5. Stanje pred zadnjim kolom SZ 17, Bolgarija 12,5 (2), ČSR 12, Jugoslavija 10 (3), ZDA 9,5 (3), Madžarska 9 (5), Argentina 9 (4), Vzhodna Nemčija 7,5 (3). Danes je bil prost dan, jutri pa bo zadnje kolo.

Na Bledu:

vsi prijavljeni razen Poljakov

Bled, 18. julija. Danes se bodo na Bledu nadaljevale velike veslaške prireditve, ki so se začele že minulo nedeljo. Ob 15. uri popoldne bo danes na sporedu troboj veslaških reprezentanc Avstrije, Zahodne Nemčije in Jugoslavije.

V nedeljo popoldne prav tako ob 15. uri bo na programu osma mednarodna regata. Od vseh udeležencev so prispeli na Bled že vsi tuji tekmovalci razen Poljakov, ki jih pričakujejo danes. Kot prvi so prispeli že v četrtek popoldne ruski in romunski tekmovalci. Obe reprezentanci — ruska (15 tekmovalcev) in romunska (11 tekmovalcev) sta srečno pripotovali na Bled preko Beograda. Manj srečno pot so imeli avstrijski tekmovalci, ki so skupaj z zahodnonemškimi prispeli na Bled v noči od četrtka na petek. Avstrijci so prispeli na Bled z zamudo in brez čolnov, ker so imeli med potjo karambol. Njihov avtobus, s katerim se je odpeljalo z Dunaja 15 tekmovalcev, se je nekje pri Celovcu prevrnil. Na srečo so vsi odnesli zdravo kožo, le čolne so morali preložiti na vlak. Le-ti bodo prispeli na Bled danes zjutraj. Brez čolnov je prispela tudi včeraj v jutranjih urah 23-članska vzhodnonemška posadka. Vzhodni Nemci so prišli zelo utrujeni. Hoteli so si namreč skrajšati pot in so jo ubrali kar čez Ljubelj, medtem ko so njihovi čolni potovali na Bled prek Maribora. Toda vzhodnonemški tekmovalci si poti niso dosti skrajšali, kajti na Ljubelju so čakali vso noč predno so jih cariniki spustili na naš teratorij.

Zmaga radovljiških plavalcev

V četrtek zvečer so v Radovljici gostovali plavalci ŽPK Ljubljane s svojim drugim moštvom. Tekma je bila zelo zanimiva in je privabila na kopališče veliko število gledalcev, ki so z zadovoljstvom pozdravili zmago domačega moštva s 76:70. Na tekmovanju so bili doseženi nekateri dobri rezultati, med katere moramo uvrstiti zlasti uspeh Grudnerja na 400 m prosto, Dekleve na 200 m prsno in Pikla na 100 m metuljček. Med dekleti pa so bile najboljše Hočevarjeva in Rodetova iz Ljubljane ter Čubuljeva kot domačinka. Vaterpolo se je končal z zmago Prešerna 9:5 (4:3).

Drevi odločitev

Drevi ob 20.30 bo na kotalkališču v Čufarjevi ulici druga kvalifikacijska tekma v malem rokometu za vstop v zvezno ligo med Rabotničkim iz Skoplja in ljubljanskim Odredom. V prvi tekmi je zmagal Rabotnički z rezultatom 21:15. Če si hočejo ljubljanski rokometaši utreti pot v zvezno ligo, morajo zmagati z najmanj sedmimi goli razlike.

PRIPRAVE NAŠIH STRELCEV

Članice in mladinci v formi

Kragujevac, 18. julija. — V okviru priprav strelske reprezentance Jugoslavije za svetovno prvenstvo v Moskvi je bilo danes drugo kontrolno tekmovanje s precizno malokalibrsko puško za članice in mladince. Mladi reprezentant Branko Lončar je za štiri kroge izboljšal svoj državni rekord z 841 zadetki. Pri članicah sta Markovićeva z 295 v ležečem in Milena Dimic z 261 krogi v stoječem stavu dosegli boljša rezultata od jugoslovanskih rekordov.

FIAT 600 za naročnika »LJUDSKE PRAVICE«!

OB ZAKLJUČKU VI. LJUBLJANSKEGA FESTIVALA

KAMEN NA KAMEN...

Festivalski obiskovalci so se razšli, njihovo živahno ploskanje je utihnilo, luči so ugasnile, za leto dni se bomo poslovili od ljubljanskega festivala. Prav to pa nam narekuje, da napišemo nekaj obrobnih pripomb k letošnjemu sporedu, zavedajoč se, da le vsestranske in temeljite priprave takoj po zaključku festivala in skozi vse leto vnaprej lahko zagotove prihodnjim prireditvam dostojen uspeh. V splošnem lahko rečemo, da je festivalska zamisel v Ljubljani pognala svoje korenine, da se je festival zasidral med nami in da je pričel privabljati že večje število gostov iz države in tujine, saj skoraj ni bilo prireditve, na kateri ne bi bila prisotna večja ali manjša skupina inozemcev. Tako je ljubljanski festival prestopil ljubljanske meje, dasiravno bi ob večji skrbi za propagando lahko privabili v festivalsko gledališče mnogo več naših delovnih ljudi.

Letošnji program je obsegal znatno manjše število novosti kakor prejšnja leta. V glavnem je prevladoval tako imenovani standardni program, za katerega pa se je letos zanesljivo izkazalo, da ga ni moč ponavljati vsako leto zapored. To se je videlo pri »Prodani nevesti« in pri »Labodjem jezeru«. Operni predstavi omenjamo na prvem mestu zaradi tega, ker se nam zdi zamisel, da bi ljubljanski festival postal jugoslovanski operni festival (kakor je n. pr. Sterijino pozorje v Novem Sadu festival jugoslovanske drame) vsega upoštevanja vredna in bi jo bilo treba čimprej uresničiti. Operni spored, ki naj bi doživel svoj višek v »Aidi«, z uprizoritvijo mariborske Opere, ni bil obogačen, saj je bila ta predstava z vsemi odrskimi rekviziti neposredno prenesena iz zaprtega gledališča na prosto. Za uprizoritve na prostem veljajo drugačna merila in zahteve, saj že spremenjeni ambient terja določeno prirejenost vsake operne, dramske ali baletne predstave. Posamezne prireditve so bile napovedovane kot festivalske premiere, čeprav ni šlo pri nobeni operni, dramski ali baletni predstavi za novo uprizoritev. Nasprotno, »Ukročena trmoglavka«, ki jo je uprizorila drama Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane, je bila že nič kolikokrat odigrana v dramskem gledališču in bi bila predstava nujno potrebna obnovitve, če bi naj bila doživela popolno priznanje zahtevnega občinstva. Zdi se nam, da bi morala naša gledališča naštudirati vsako leto — posebej za ljubljanski festival — novo delo, ki bi ga potem lahko v sezoni uprizarjala za redne abonente. Sčasoma bi se izoblikoval resničen festivalski operni, dramski in baletni repertoar, ki pa bi se nikakor ne smel ponavljati iz leta v leto. (Tu so še velike možnosti, o čemer nam priča veliko zanimanje občinstva za predstavo Platonovega »Sokrata«.) Vodstvo festivala bi nemara storilo prav, ko bi razpisalo natečaj za domače operno ali baletno delo iz narodnoosvobodilne vojne. Dramski repertoar bi lahko vsako leto vključil po eno Shakespearovo delo, razen tega pa naj bi z novimi deli prihajala na festival slovenska gledališča, kakor n. pr. Slovensko narodno gledališče iz Trsta, ki žanje vselej znova iskreno priznanje občinstva. Vzporedno ob festivalu bi bilo morda uprizarjati tudi posebne mladinske in otroške predstave, čeprav ne na glavnem prizorišču v Križankah.

Letošnji festivalski program je bil, kakor vedno, razdeljen na koncertne, operne, baletne, dramske in folklorne prireditve. Letos je imelo vodstvo festivala srečno roko pri izbiri koncertnega sporeda. Tako je bil slavnostni uvodni koncert v festivalni dvorani, ki ga je izvajal ansambel slovenskih solistov, lep uvod v festival. Večer pesmi in arij argentinsko-italijanske pevke Helde Marino, koncert celovških madrigalistov, nastop akademskega zbora »Branko Krsmanović« iz Beograda in koncert prvič izvajanih slovenskih skladb — vsi ti večeri so pomenili kvalitetni višek letošnjega festivala.

Ljubljanski festival je kulturno turistična prireditev, kakršne so danes v navadi po vsem svetu, kjer imajo za to pogoje. Prav turizem pa je panoga, ki zahteva mnogo obsežnejšo in globlje segajočo propagando, ki mora zajeti v svoj okvir in pod svoj prapor vse življenje festivalskega mesta. Medtem ko ugotavljamo, da si ljubljanski festival počasi utira pot, pa menimo, da je treba posvetiti vse večjo skrb propagandi, kajti nič ne more vplivati tako hromeče na festivalsko razpoloženje kakor nerazprodane lokacije. Pri naših ljudeh je za kulturne prireditve takšnega obsega dovolj zanimanja, samo vzbuditi ga je treba. Ob boljši propagandi bi bile tudi letošnje festivalske prireditve lahko popolnoma razprodane. Zato pa se je pri propagandi nemogoče omejiti samo na objave v dnevnikih ali v radiu. Radio n. pr. sploh premalo izkoriščamo v festivalske namene. Neumljivo je n. pr., zakaj ni bilo direktnega radijskega prenosa otvoritvenega koncerta iz festivalne dvorane z napovedovalci v glavnih evropskih jezikih, kakor to delajo prireditelji festivalov drugod. Ob festivalu bi moralo mesto, ki je neposredno zainteresirano za priliv tujih gostov, prirejati še druge spremljajoče prireditve zabavnega značaja, s katerimi bi na festival opozarjali še nezainteresirane ljudi. Na ljubljanskem Gradu bi lahko prirejali ognjemet, razne vožnje z lampionček po Ljubljanici, promenadne koncerte, v letnih kinematografih pa naj bi predvajali mali izbor najboljših jugoslovanskih filmov itd. Zdi se nam primerno, da bi med festivalom visela festivalska zastava vsaj na Gradu in na Nebotičniku in na nekaterih javnih poslopjih. Glavni spomeniki in javne zgradbe naj bi bile ponoči osvetljene itd. Vse to bi kajpak terjalo določena finančna sredstva, ki pa bi se obrestovala.

Da bi festival še bolj ustrezal namenom, zaradi katerih je bil ustanovljen, bi bilo treba misliti tudi na razširitev lokacij. Treba bi bilo čimprej zgraditi vzpenjačo na Grad, kjer bi lahko dajali dramske predstave, izkoristili bi naj tudi poletno gledališče v Tivoliju. Križanske bi ostale slej ko prej glavno prizorišče ljubljanskega festivala, razen tega bi bilo misliti tudi na to, da bi jih med poletjem bolj sistematično izkoriščali za vsakovrstne prireditve. Ustanova Ljubljanski festival pa naj bi ob tesnem sodelovanju z gledališči in z drugimi kulturnimi ustanovami, s Koncertno direkcijo itd. zagotovila vsako leto takšen program, ki bi mu ustvaril trdno tradicijo.

F. Novšak

Boj Jurija z zmajem (okrog) 1440, izvirnik in kopija na Selu pri Žirovnici na Gorenjskem

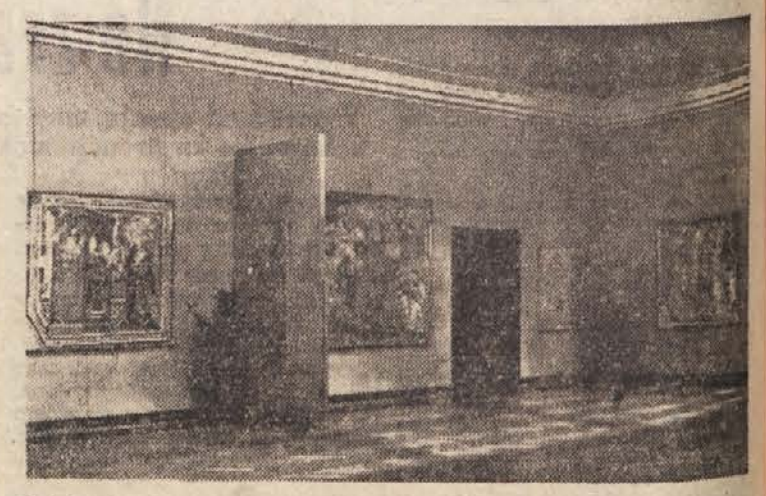

Gotske freske iz Slovenije (pogled v glavno dvorano umetniškega paviljona v Celovcu)

Umetnost - pot do miru

RAZSTAVA SLOVENSKIH GOTSKIH FRESK V CELOVCU

Minulo soboto so v Künstlerhausu v Celovcu slavnostno odprli razstavo »Gotske freske iz Slovenije«. Prikazuje sicer številčno skromen, vendar dovolj nazoren in skrbno izbran pregled najbolj značilnih in najbolj pomembnih srednjeveških stenskih slikarij iz dobe dobrih 200 let, tako da je najstarejša freska iz začetka 14. stoletja, zadnja pa nekako iz leta 1530.

Razstava je v Celovcu zbudila izredno zanimanje, k čemur so mnogo pripomogli zelo okusno izdelani lepaki, tiskani v dveh barvah in opremljeni z reprodukcijo izreza iz znane podobe angela, ki igra na harfo iz Godešiča pri Škofji Loki (ok. 1400). Razstavljeno gradivo je za Koroške še prav posebno privlačno, saj je srednjeveško slikanje na mokri omet v Sloveniji prejelo razen mnogih pobud in vplivov iz Furlanije prenekatero pobudo tudi s Koroškega. Tako je ta razstava kopij lahko pokazala celovški javnosti stanje freskantstva na slovenskih tleh od 14.—16. stoletja, ki kaže mnoga skupna znamenja z delom tedanjih stenskih slikarjev na Koroškem.

Pred v Celovcu običajnim vodstvom po razstavi, ki je bilo poverjeno ravnatelju Narodne galerije, je dr. K. Dobida spregovoril nekaj besed, s katerimi je v širokih obrisih orisal pomembnost razstavljenega gradiva, njegov razvoj od zgodnjegotskega risarskega stila preko tako imenovanega »mehkega sloga« do poznogotskega realizma, ki je tudi v Sloveniji dosegel visoko umetnostno stopnjo. Dodal je še nekaj najbolj potrebnih pojasnil za ikonografsko tolmačenje posameznih najbolj običajnih motivov oziroma stilnih posebnosti stenskega slikarstva na slovenskih tleh.

Že takoj prvi dan je bila razstava zelo dobro obiskana, o njej je poročal celovški radio, vsi dnevniki so pa prinesli zelo izčrpna poročila, večina izmed njih že pred otvoritvijo daljša oznanila. Celovška »Kleine Zeitung« je objavila svoj skoraj 130 vrstic obsegajoči članek pod naslovom, ki smo ga postavili tudi pred to poročilo.

Ob razstavi je izšel katalog pod naslovom »Gotische Fresken aus Slowenien (Kopien)«. Uvodno razpravo je napisal prof. F. Stelé, katalog del je pa sestavil kustos France Zupan. Katalog krasi 19 ilustracij, ki prikazujejo najznačilnejša razstavljena dela. Tudi katalog je bil deležen občega zanimanja in pohvale, kakor je tudi razstava sama navdušila obiskovalce, ki so to glasno poudarjali.

L. A.

IZ KINEMATOGRAFSKIH DVORAN

»V senci vešal«

V vsakem westernu običajno iščemo neko osnovno motivno smer, ki nas vodi v svet naivnosti ter čimbolj močno poudarjenih scenskih efektov ali pa v poskus intelektualne in psihološke poglobljenosti. Običajno imajo westerni s cenenimi in zato čimbolj »močnimi« zunanjimi efekti, polnimi brutalnosti in nelogičnosti edini smoter: polnjenje globokih producentovih žepov in prav nič drugega. Toda s časom so se tudi najprimitivnejše zvrsti westerna morale umikati popolnejšim in zahtevnejšim snovem, v katerih so načeti tudi že razni socialni, psihološki in etični problemi človeka in družbe. In to je pri westernih vsekakor treba ločiti.

Tudi scenarij »V senci vešal« ni skrojen po tisti že stereotipni šabloni: šerif, kot neomajni predstavnik pravice ter roparji, kot kršilci reda in blaginje, ali borba med priseljenci in indijanci ter podobno. Sicer imajo tudi v tem delu vsi našteti svoje mesto, vendar pa je osnovni motiv malce drugačen. To ni osnovna borba človeka proti človeku za nekaj tretjega, temveč samo borba za človeka, za iskrenega in poštenega tovariša.

»Pot osamelega in zapuščenega človeka ni nikdar prijetna in varna, ker je povsod polno stranpoti in skritih zased« — s to mislijo je režiser Nicholas Ray začel svoj film in ga bolj ali manj posrečeno tudi do kraja izpeljal. Junak filma je neznanec (James Cagney), ki pride v tuje mesto, kjer se želi naseliti. Tu sreča mladeniča (John Derek), ki ga spominja umrlega sina in ki je zapuščena sirota in varovanec mesta. V hipu začuti naklonjenost do mladeniča in odslej je njuna pot preko številnih nezgod in doživetij tesno povezana. Neznanec postane šerif, mladenič pa njegov zvesti tovariš. In vse bi teklo mirno naprej, če v fantu zaradi telesne pohabljenosti in nemoči ne bi kompleks manjvrednosti premagal vse pozitivno ter ga pripeljal v svet roparjev, kjer končno propade.

Vsekakor se režiser tudi tokrat ni ločil od narave, saj je pokrajina že od nekdaj osnovni element tovrstnih filmov. V delu ni sicer izredne slikovitosti in pogostih zunanjih konfliktov, borb z indijanci ali roparji ter podobnimi dogodivščinami. Tu je dogajanje v ljudeh samih, katerih značaji pa na žalost tudi niso do kraja izdelani in jih zato ne moremo uvrstiti med dosledne in najboljše psihološke westerne. Pač povprečen film za dve uri zabave!

(lb)

»BRANKO KRSMANOVIĆ« NA TURNEJI V NEMČIJI IN V POLJSKI

Po uspelih predstavah na ljubljanskem festivalu je akademski pevski zbor Branko Krsmanović odpotoval na proslavo 800-letnice mesta Münchena. Zbor je tudi s svojim nastopom v münchenski koncertni dvorani »Herkules«, kjer je interpretiral dela jugoslovanskih kompozitorjev, žel med publiko velik uspeh, saj je moral vsako točko svojega sporeda ponavljati.

Včeraj pa je iz Beograda odpotovala skupina študentskega gledališča »Branko Krsmanović«, ki bo gostovalo v Varšavi, Krakovu, Zakopanih, Nazorskih jezerih in Gdansku. Gostovanje je organizirano na osnovi izmenjave študentskih gledališč Jugoslavije in Poljske.

UMRL JE OPERNI PEVEC NIKOLA ZEC

V sredo so na Dunaju pokopali dolgoletnega člana dunajske državne opere, našega rojaka basista Nikolo Zeca. Svojo pevsko kariero je začel na Dunaju ž leta 1915 ter je veliko gostoval tudi po operah drugih držav.

SEMINAR »UNIVERZA DANES« V DUBROVNIKU

Skupnost jugoslovanskih univerz in Zveze študentov Jugoslavije je v sodelovanju s komisijo UNESCA organizirala seminar »Univerza danes«, ki se je pred dnevi začel v Dubrovniku. Na seminarju je zastopanih 25 držav iz Evrope, Amerike ter Bližnjega vzhoda. Sodelujejo pa tudi predstavniki UNESCA Mednarodne študentske konference, Mednarodnega odbora Zveze študentov in Svetovne univrzitetne službe. Jugoslovanske univerze zastopajo številni profesorji in študenti, ki aktivno sodelujejo pri vseh razpravah.

Na seminarju, ki ima namen pretresti vse sodobne probleme učiteljišč so doslej razpravljali o »vlogi vseučilišča v stalnem izpopolnjevanju strokovnjakov za potrebe sodobne družbe«, o »vlogi vseučilišča in študentskih organizacij in splošni izobrazbi študentov«.

TRBOVELJSKA GODBA V OHRIDU

Pred dnevi se je v Ohridu končalo tekmovanje orkestrov v katerem je sodeloval pihalni orkester iz Zenice, godba »Trsat« iz Reke, pihalni orkster kulturno-umetniškega društva »Nikola Ćurković« iz Kotora, pihalni orkester iz Skopja in godba na pihala DPD Svoboda center iz Trbovelj.

Žirija je spoznala najboljšo godbo na pihala iz Trbovelj ter ji podelila prvo nagrado v znesku 100.000 dinarjev. Drugo nagrado 60.000 dinarjev je sprejela godba »Trsat« iz Reke, tretjo v znesku 40.000 dinarjev pa pihalni orkester iz Skopja.

Festival v Ohridu nadaljuje svoje delo z raznimi referati in posvetovanji, v katerih posamezni glasbeni strokovnjaki podrobno razčlenjujejo probleme glasbenih ansamblov kot je njihov repertoar, pomanjkanje sodobnih glasbenih del, intenzivnejše sdelovanje s kompozitorji in podobno.

Festivalski import

DUNAJSKE SLAVNOSTNE IGRE V ZNAMENJU TUJCEV — VRHUNEC FESTIVALA: SCHAUSPIELHAUS IZ ZÜRICHA — »PATETIČNA ŽALOSTINKA« VITTORIA GASSMANA

V evropski festivalski inflaciji Dunajske slavnostne igre ne stoje najbolje. Medtem ko so salzburški, bayreuthski, edinburški in drugi festivali izraz nekega enotnega hotenja in imajo bolj ali manj jasno začrtan umetnostni koncept, je dunajski festival vendarle samo ne dovolj spretno zakamuflirano, umetno podaljšanje kulturne sezone, tako rekoč zadnji impulz pred počitnicami. Kar je navsezadnje tudi razumljivo: Dunaj je eno najpomembnejših in najživahnejših kulturnih središč, z izrednim umetniškim potencialom, ki mu osem ali devet mesecev običajne sezone ne zadošča in ki išče možnosti za dodatno »izživljanje«.

Zato je bila tudi na letošnjem festivalu, ki se je s slovesno iluminacijo Ringa zaključil 22. junija, poglavitna programska teza na domačih izvajalcih. Državna opera je z lastnim ansamblom, brez gostov, izvajala svoj stalni repertoar — od Mozarta preko »Fidelia«, Verdija, Puccinija, Wagnerja in Richarda Straussa do Carla Orffa — ter dosegla z Bergovim »Wozzekom« vrhunsko, res festivalsko raven. Morda je posašno groteskni, v svojem realizmu tako odmaknjeni »Wozzeck« prav na Dunaju postal to, kar danes, več kot 40 let po svojem nastanku, je: klasična moderna opera, — porog in upor proti tistemu, kar imenujemo »klasično« kljub temu ali prav zaradi tega pa opera velike vrednosti, ki zadovoljuje in vznemirja bolj kot katero koli uglajeno, »varno«, tisočkrat preizkušeno operno delo. Burgtheater je skušal prispevati k festivalu z izrednim avstrijskim odrskim klasikom Grillparzerjem. Od osmih njegovih romantičnih dram, ki so v treh tednih zdrvele preko burgtheaterskega odra, sta ostali v spominu samo dve: »Gorje mu, ki laže« in »Bratski upor v hiši Habsburg«: prva zaradi režije enega prvih nemških režiserjev Leopolda Lindtberga in zaradi sodelovanja treh ekscelentnih igralcev (Agiaja Schmid, Peter Brogié — mladi igralec iz Züricha, najkvalitetnejša pridobitev Burgtheatra v zadnjih letih — in Heinz Wöster), druga pa zaradi ponovnega nastopa največjega nemškega igralca sodobnosti Wernerja Kraussa, ki je s svojim Rudolfom postavil na oder kreacijo prav tolikšne umetniške vrednosti, kot je njegov že skoraj legendarni Filip v »Don Karlosu«. Ostala dunajska gledališča so se med festivalom slabo izkazala, edino Theater in der Josefstadt se je odločil za pogumno dejanje: za ponovno uprizoritev Werfiove dame »Jakobovski in polkovnik« — svojevrsten spomenik borcem proti nacizmu in globoka analiza trpljenja poljskih Židov v letih strahote.

Kar je na festivalu nudila »domača produkcija«, je bilo tako rekoč samo za tujce. Dunaj pa ima tudi svojo lastno publiko, ki je, vsaj kar se izvedbe tiče, zelo zahtevna, in za njo so skrbeli tuji gledališki ansambli, ki so letos prišli z Zahoda. Bili so to: Bayrischer Schauspielhaus, »münchenski Burgtheater«, s komedijo Lope de Vega — »Zmešnjava v norišnici«, največje švicarsko gledališče Staadsschauspielhaus iz Züricha z enodejankama »Biedermann« in »Hotz-švicarskega dramatika Maxa Frischa, »Compagnia Italiana di Prosa Vittorio Gassman« s klasicistično tragedijo Vittoria Alfieria »Oreste« in Narodno gledališče iz zahodnonemškega Mannheima z moderno biblijsko dramo znanega slikarja in kiparja Ernsta Barlacha »Vesoljni potop«.

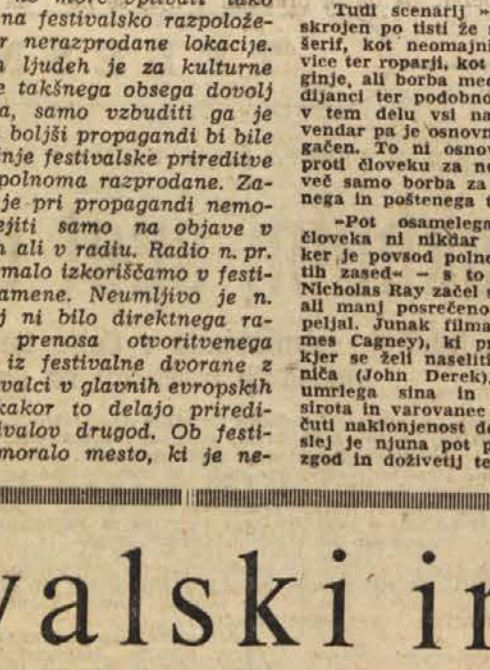

Vittorio Gassman

Za dunajsko Kritiko ostane uganka, zakaj je odlično münchensko gledališče prišlo na Dunaj prav z Lope de Vego in prav z »Zmešnjavo v norišnici«, eno najmanj znanih in najbolj dvomljivih izmed tisoč (ali koliko) gledaliških del španskega dramatika. Režiserju Ambesserju ni preostalo drugega, kot da to burko na račun ubogih norcev predela na ta način, da zabriše mejo med normalnostjo in nenormalnostjo in tako z namigavanjem na Shakespeara prisili gledalca, da se spomni na obrabljeni odrski efekt »pametnega norca« in »neumnega pametnjaka«, kar je bilo premalo za izvajalce in za gledalce.

Čisto drugače so se predstavili Dunajčanom Švicarji: z noviteto in krstno uprizoritvijo. Max Frisch je znan kot »meščanski Brecht«, njegova drama »Kitajski zid« sodi med najnaprednejšo, socialno kritično zahodno odrsko literaturo. Enodejanka »Biedermann«, ki je bila prvič uprizorjena pred nekaj meseci, je dejansko nadaljevanje »Kitajskega zidu«, čeprav se je v njej »brechtovstvo« nekoliko umaknilo pred avtorjevo izrazito meščansko mentaliteto. Glavna oseba enodejanke, Biedermann (kar je druga beseda za egoističnega malomeščana), je poosebljenje današnjega zahodnoevropskega človeka, ki ne gleda na politično in družbeno dogajanje okrog sebe, skrbi samo za svoje lastno ugodje in kopiči premoženje — ne da bi pomislil, da so se na podstrešju njegove hiše že vgnezdili požigalci, ki bodo vsak hip uničili vso njegovo eksistenco. Kdo so po avtorjevem mnenju ti »požigalci«, postane vsakomur takoj jasno, ko se na odru pojavijo lumpenproletarske figure in zakompleksani intelektualci, ki »iz gole hudobije« segajo po Biedermeierjevi lastnini. To napačno razumevanje vzrokov in vzmeti družbenega presnavljanja je tudi edina in seveda odločilna napaka misli, ki bi jo naj izrazila ta odlično napisana enodejanka. Duhovita dramaturška zamisel je zbor gasilcev, ki v zavestni naslonitvi na antično dramo komentira dogajanje in svari glavnega junaka. Druga enodejanka, »Hötz«, je v bistvu duhovit skeč na temo »moderni zakon«. Doživetje večera sta bila dva glavna igralca: Gustav Knuth in Boy Gobert, ki sta bila na Dunaju do zdaj znana samo kot filmska igralca.

Posebne vrste gledališka umetnost je bil govorni stil, v katerem je uprizorjen »Orest«, tragedija italijanskega klasicista Vittoria Alfieria. Vittorio Gassman in njegova igralska družina: Ellena Zareschi, Edmonda Aldini, Mario Feliciani in Giulio Bosetti so bili najavljeni na Dunaju predvsem kot »filmski junaki« — in to je bila prav za prav slaba reklama. Vendar pa se je že pri prvi besedi, ki je bila izgovorjena na stilizirani antično-romantični sceni, pokazalo, da gre za skupino, ki se zaveda svojega umetniškega poklica. Zdi se mi, da bi mogel napisati partituro Gassmanovega »Oresta«. Govor nastopajočih igralcev je bil daleč od vsakega realizma, bil je prej glasba kot govorica, bil je tako rekoč združitev obeh izraznih sredstev — pri čemer sta bili obe ti sredstvi ostro in zavestno pretirani. »Oresta« v Gassmanovi režiji in interpretaciji je bilo slišati kot patetično žalostinko (kot da bi od daleč poslušal »jadikovanje« srbskih žena!) nenavadno, tuje, a globoko in pristno doživetje.

Zadnji dan festivala je prišlo na obisk Narodno gledališče iz Mannheima — za vsakega gledališkega zgodovinarja pojem. Wilhelm von Dahlberg je to gledališče v 25 letih svojega intendantstva (1779 do 1803) razvil v najpomembnejši nemški oder svojega časa, Lessing se je potegoval za sodelovanje pri njem, Iffland je bil dolga leta dramaturg in igralska zvezda tega gledališča, leta 1782 so tu krstili Schillerjeve »Razbojnike«, kar je bilo za tiste čase nenavadno pogumno dejanje, »Kovarstvo in ljubezen« so tu uprizorili brez črt, celo z revolucionarno komornikovo sceno, Mozart bi naj prevzel glasbeno vodstvo tega gledališča, in Hölderlin je zapisal leta 1788 v svoj dnevnik: »Nekaj lepšega in popolnejšega kot je mannheimski theater si sploh ni moč predstavljati«. Kasneje si je Mannheim pridobil neminljive zasluge kot pobornik Wagnerjeve opere in kasneje so na tem odru uprizarjali Strindberga, Shawa, Wedekinda prej kot drugod. Leta 1943 so bombe starodavno gledališče popolnoma razrušile in šele pred kratkim je iz ruševin zrasla moderna palača iz betona in stekla, z dvema moderno opremljenima gledališkima dvoranama. — Na letošnjem dunajskem festivalu so nastopili z avtorjem in dramo, ki sta bila v Avstriji doslej povsem neznana: Ernst Barlach »Vesoljni potop«. Čas nastanka: 1924, doba »razvrednotenja vrednot« in intelektualnega obupa. Barlach, ki je znan predvsem kot kipar (umrl je leta 1938, kmalu potem, ko so nacisti prepovedali uprizarjanje njegovih dram in razstavljanje njegovih likovnih stvaritev), se je v svojem »Vesoljnem potopu« spoprijel z vprašanjem eksistence boga: in sicer »konkretnega« boga. V težkih, miselno izbrušenih debatah med biblijskimi figurami (Noe, Sem, Jafet, Calan, Ham), ki pričakujejo vesoljnega potopa, pride umetnik Barlach do nujnega spoznanja, da ni konkretnega boga in da je tudi osebni, zavestno umišljeni, abstraktni bog zgolj intelektualna bergija, na katero se opira neznatno človeško bitje v tem neizmernem vesoljnem prostoru. Uprizoritev sama na sebi ni pokazala kake posebne invencije, če izvzamemo kreacijo mladega Heinza Joachima Kleina v vlogi okrutnega iskalca boga Calana, ki obeta, da postane eden najboljših igralcev nemškega gledališča.

Facit letošnjega festivalskega importa: ne tako pomemben, kot je bil lansko leto (Comédie Française, Gründgens, Laurence Olivier), vendar zanimiva in zaokrožena informacija o delu nemškega in italijanskega gledališkega udejstvovanja.

Slavko Fras

LIST ZA LISTOM — NAŠ PRIJATELJ

Iz pred kratkim izšle Milojkovićeve novelske zbirke »Kje je moja ulica«, ki jo je izdal beograjski »Nolit«, prinašamo zelo toplo napisano novelico, v kateri je pisatelj prikazal vzdušje okupatorskega zapora v Srbiji med zadnjo vojsko in v dveh osebah, v moškem in ženski, ki se sploh ne poznata, kar moč pristno izrazil kljubovanje našega človeka fašističnemu nasilju. Čeprav pisatelj s to knjigo tako rekoč šele debitira v srbski prozi, jo je kritika sprejela izjemno dobrohotno in priznava, da pomeni poživitev sodobne srbske proze in zlasti hvali Milojkovićev smisel za mero in okus in njegov lirično navdahnjeni način pripovedovanja.

Mirko Milojković

SLIŠIŠ,

To se pravi biti zaprt! Lepo med kamenje te zazidajo kot zverino in te počasi krotijo za črno prst. Videl je uvele glave starih zapornikov, zeljnatim glavam so podobne, ki jih je osmodila slana. Ni kaj reči, bolj prebrisane so kot njegova. Hrošč! Tako je, zdrobili ga bodo z okovanimi čevlji, kot da ga ni nikoli bilo. Bodo ga, prav res.

No, pa le ni čisto navaden hrošč, ki leze pod večer. Rogač je, ki ima svetla krila, vsa trda in kovinasta. Kovač je! Ne bo se jim dal. Tršo glavo ima kot mišice, s katerimi mesi razbeljeno železo.

Doma ne bo hujših posledic, nadomestil ga bo mlajši brat, ki je dorastel kladivu. Kovačev ne bo zmanjkalo! Pa kljub temu ni miren. Tudi kadar ne premišlja, čuti: nekaj tankega gloda v njem, bolj tanko zveni kot najtanjša žica, s kakršno kaznjenci pilijo omrežja na oknih. Nesramna miš grizlja v njem, gloda, nesramnica, v njegovi notranjščini, čeprav je manjša kot pravkar izlegli molj. Brani se te nevidne vsiljivke kot skušnjave, podi jo od sebe, ona pa kuka zdaj od tu, zdaj od tam kot satan, neizprosna, nadležna in vedno večja. Vlomila bo, umazanka, ostala bo nezarasla rana.

Da, sram ga je, ker nenehno misli na Radmilo, toda kaj more, v spomin mu prihaja. Nič ne pomaga, če se mršči, prav kot tisti večer pod gabrom, ko ga je prosila:

— Stisni me, Nenad, kot steklo se bom zdrobila.

— Počakaj... drugi opravki so nujnejši.

— Čakaj! Ni še pravi čas! Doklej bomo prenašali to sramoto? Mogoče je ne bo nikoli konec.

Bil je prepričan, da je zaostala, v družbenem pogledu namreč, kakor pravijo temu. In sedaj: čim bolj premišlja, vse bolj se mu zdi, da je imela tudi ona svoj prav. Sto hudičev, čemu je čakal? Življenje je jegulja, izmuzne se ti med prsti in hop! — že je v kalni reki. Potem jo pa lovi, najdi jo, če moreš. Čakaj!

On ni kriv. Tovariši so pogostokrat govorili: treba se je marsičemu odreči. Čemu? Ljudstvo se ni odrekalo. Fantje so se ženili; rodili so se otroci. Prav so storili, sicer bi nas uničili kot ščeneta. Vse kaže, da je žena sramota. Mati pa ne. In zakaj naj bi bil on za zgled? Njegov ded in njegov oče, pošteni bojevniki in kmetje, se niso po nikomer zgledovali. Hudobni pa zopet ne rodijo dobrih ljudi. Da, toda tiste čase so bile vojske drugačne. Narod proti narodu. Sedaj se preureja svet.

Nič prida niso tvoje misli, Nenad. Oni to bolje vedo. Saj ne reče, vedo, popolnoma jasno pa ni; nekakšna zamotana napaka je v vsem tem. Konec koncev, zakaj ne bi mislil? V ječi lahko premišljaš o čemer koli. Strahopetci imajo svoje skrbi; rujejo se s strahom, pa kdor je močnejši. O uporu odločajo tisti zunaj. In kaj potem! On je odpisan. Umrl bo, kot se spodobi, zakaj se ne bi malce pozabaval? Ničesar mu ni žal; premišlja kar tako, ker ima preveč časa, čeprav ve, da ga bo glava bolela zaradi tega, da mu bo počila kot obroč na nabreklem kolesu.

Njegovo pozornost so pritegnila okovana vrata. Poglej, vrata! Približa se jim in se zagleda vanja, kot da jih prvič vidi. Izvedensko otipava s prsti grobe glavate žeblje, ki jih je zmlinčilo kladivo; strokovnjaško ugotovi razdaljo med okovi; zmaje z glavo, kot da nekomu žuga: sleparji! Ničvrednежi! In kljub temu okovi služijo svojemu namenu. Še kako! Izmuzni se, če moreš. Počohal se je za tilnikom. Kakšne bi on napravil! Skoval bi jih, da bi jih bilo lepo pogledati. V mislih je nagloma zavihal rokave, pljunil v dlani in začel zamahovati s kladivom. Nakovalo je zamolklo zazvenčalo. Iskre so začele leteti na vse strani, cel roj se jih je približal sajastemu tramu, zadnjič so se zasvetile in ugasnile. Lahkotno mu poplesujejo spočite mišice; pot mu moči srajco.

Zamajal se je zapah, odskočil je, zaškripalo je zarjavelo železje. Brkati ječar je stoje med podboji spustil v ječo majhno žensko s sajastim lončenim loncem v rokah. To se pravi, da je poldne, je pomislil Nenad. Nehote se je ozrl v tanko, belo roko, ki je zaveslala s kuhalnico po loncu in zlila v skledico zadrobljene juhe. Kako majčkena je! Vso jo je objel njegov radovedni pogled. Čudno, še živ dan ni videl tako majhne ženske. Res čudno! V temi bi pomislil, da je lutka. Vidiš, tudi takele zapirajo! Jezno je pihnil skozi nos, kot da je zaradi nečesa razžaljen. Bistro ga je pogledala, z dolgim pogledom, ki je trajal konček sekunde, kot bi mu odgovarjala: ljudi ne zapirajo zaradi njihove moči, tepček!

*

Z debelim zidom v celici tik tele zamišljeno molči mala jetnica; nenehno prisluškuje zatohlemu pobrnevanju pesmi starih zapornikov, pesmi, ki jo pojo njim, novincem za dobrodošlico, da ne bi priznali. Dneve in dneve odmeva v nji grozljivi odmev te pesmi. V spomin ji sili siva vrsta: po dva in dva stopajo; tik nje je stala ženska s štrlečimi ličnicami, desna roka ji je tičala v umazani obvezi. Brez upanja se je ozrla, ko so železna vrata zaječala za njima. Vsa drobcena je bila videti v tisti velikanski prazni kocki, ki jo obročasto obdajajo celice in malce navzven potisnjene galerije, kar ji je včasih zbudilo v spominu podobo renesančnega gledališča. Nenadno je zabučalo; glasovi, ki so udarjali ob motno steklo strehe — prav tak je bil tudi dan zunaj — so se kotalili po serpentinastih stopnicah kot orehi, ki padajo z visokega podstrešja, in strahotno ječali v satanski katedrali.

Ne vznemirja je toliko njihovo skupno petje kot tisto pridušeno pošepetavanje:

— Ženske!

— Poglej, ženske!

— Ženske!

Na zarjavelo železje omrežij prilepljeni beli nosovi in oči, iz katerih solzi grobo, otipljivo poželenje.

Ko ni hotela več misliti na to, je začutila gluho tihoto daljne noči. Neslišno se je postavila pokonci na trdem ležišču; daleč nekje, dalj, kot je nebo, se pošastno svetlika mesto na ravnini. Luči mežikajo kot kresnice. Pomislila je: so ljudje, ki se ljubijo to noč, prenekatera žena bo zanosila, rodil se bo otrok. Nič ne moti, ker vse posiljuje strah pred Nemci.

Kot v sanjah se spominja; takale noč je bila z daljnimi lučmi. Le da so se namesto mesta svetlikale gozdne kresnice. Lase je imela mokre od inja. Glavo je potiskala pod trpko moško srajco in sanjarila o nekakšni bodočnosti, morda splahneli, brezmejni ljubezni, ki je hkrati bila samo njena in vsakogar. Pozno ponoči je zaspala pod šotorom, ki je bil obdan z jarki; sanje so se pretakale v resnico, resnica je rasla zopet v sanje. Moj bog, kako smo le tiste čase ljubili in koliko sanjarili! Vselej, ko se je prebudila, je imela cvet divjih kamilic v laseh; on ji jih je prinašal ob jutrnjem svitu. Iz steblik se je pocejal sok. Na jasi gozdne jagode v žarkastih kapljah, prozornejše kot vsi rubini. Belo sopenje zemlje je po na gosto prepletenih vejah lezlo proti krošnjam dreves v gladkem jutrnjem srebru.

Prisluhnila je; zahrumeli so težki koraki; zlezla je z okenske rešetke. Ključi so zaropljali; železni prečni drog je tresknil ob betonska tla: prihajajo! Stresla se je in se skrčila na zglajeni deski. Celico so do stropa zagatili trije Nemci s kovinskimi ploščami na širokih prsih. Kot modrasi so brez besede buljili vanjo, ne da bi trenili z očmi.

Ukrotila je drget. Pomirjala se je v napetem pričakovanju, da bo zdajzdaj planil ogenj iz kratkih strojnih pušk. Pričakovanje je bolelo nekje v vratu. Lahko jo potolčejo tudi potihoma, s puškinimi kopitom. Potem se je domislila, da navadno ubijajo v jarkih. Od groze se je nasršila; jeseni je prst mokrotna; blatna voda curlja. Ne, le strašijo jo. Tak je njihov mistični obred; kot bi prihajali iz teme plet zasmrajeno zemljo. Fant v sosednji celici je ravnodušen. Ne vznemirja se za vsak nič. Močan je. Kljubuje jim. Takih rok, velikanskih — smreke bi s temi rokami pulil iz tal — doslej ni videla. Oči ima pa krotke in razmaknjene zobe. Res je zobat! Tisti hip ji je postal nežno blizek. Seveda, delavec je, najbrž livec ali pa kurjač. Da, tudi to je nenavadno. Sebi tega ni razlagala, pa je zanesljivo vedela, da si jih nekje v sebi mimo zavesti predstavlja kot prepirljivce, zdražbarje, celo kot surove ljudi. Zaradi trpkosti je njihova dobrosrčnost skrita pod debelo skorjo.

Nova ugotovitev, novo spoznanje. V teh mrakotnih vicah se človek kaj zlahka otrese pridobljenih navad. In posebne, svoje preteklosti. Osebne posameznosti izgubljajo svoj smisel. Človek doživlja nekakšno preobrazbo v nasprotno smer. Nič več mu ni nedotakljivo. Niti sveto. Nag je, sam s seboj. Mogoče se vrača proti svojemu neznanemu začetku; tja, od koder je zdavnaj krenil na pot. Blizko in nenehno prisotno je le spoznanje, da smrt brez ugovarjanja izenačuje ljudi. In marsikaj izven nas postane odvečno: tale rumena žarnica v žični mrežici, ta okovana vrata, tale brkati ječar in tile Nemci, ki so gluhonemi, topi, neobčutljivi. Zazdelo se ji je, da jim bledomodre oči vse motne vise kot v zraku, podobne umazanim milnim mehurjem. Čudno nagloma, nestvarno so naraščali; z glavami so se upirali v strop. Celica je pokala. Prišlo ji je na misel: da, tisto je! Zadušili bi jo radi. Z rokami je tiščala drgetajoče prsi; na steni je zagledala velikanske koščate pesti, počasi, za hrbtom so lezle proti njeni glavi; zavpila bi; tistega zobatega bi poklicala na pomoč; brezglasno je onemela. Ne ve, koliko časa je trajal njen molk. Oddahnila si je, začutila je olajšanje; Nemci so bili odšli.

Ni mogla zaspati, ni se mogla umiriti. Imelo jo je, da bi zvedela, zakaj se je vpričo Nemcev spomnila neznanega fanta. Bil bi gol izgovor, če bi si dejala: varstva sem si zaželela. Mar je takrat bilo nujno tako posredništvo? Kaj je prihod Nemcev bil neizbežen, pa da bi prebudil v njej še nedojeto občutje? Ali pa je to samo povzročilo, da je hitro dozorelo? Ali je posredovalec strah? Ali... kdo naj bi vedel, kaj je! Pač, nekaj nenavadnega se dogaja v nji. Strah jo je pred nečim. Nekaj motnega plava v njej, izven njene zavesti, pod plastmi razuma.

In tisti grozni dogodek pred dvema dnevoma, ki ga je nalašč pozabila. Ni si upala misliti nanj; lahkoverno se je nadejala — pozabila bo. Razločno je slišala klice: Pavlović. Ustrelili ji bodo brata! — je pomislila. Uho je pritisnila na vrata. Rezek odmev: Pavlović! je taval po hodnikih in se odbijal od okovanih vrat, vse dokler ni zamrl čisto tam na koncu, kjer so samotne ječe. Mogoče bodo očeta! — ji je nepričakovano padlo v glavo. Pri priči je verjela, da ji lahko ustrelijo očeta. Namesto brata bodo ubili očeta. Ko je nepremišljeno, nezavestno iskala opravičilo za to gnusno dejanje, je hotela pomisliti ali je tudi pomislila: oče je prileten.

Izčrpala sta jo čuječnost in vreli nemir, pa je nestrpno čakala neskončno počasno zaporniško poldne. Pa ni bilo ničesar, s čimer bi si krajšala čas. Slabotna akacijeva senca je nepremično počivala na shojenem pesku. Nervozno je tavala po celici, kajti vedno bolj je bila vnemirjena zaradi tistega, kar se je vse migotavo in težko kot kepica kovinske rude rojevalo v njej. Občutje se je zgoščalo v neznosen, lepek strah. Če napraviš dvajsetkrat po tri korake, pomeni to minuto. Stražniki se menjajo vsaki dve uri. Opoldne tuli sirena v mlinu.

Ko se je tako prepuščala mučni negotovosti, si ni bila čisto na jasnem, ali se v njenih rokah kadi iz lončenega lonca ali ne. Hodnik je dišal po žarki juhi. Podvizala se je kot v vročičnih blodnjah in štela v sebi težke zapahe. Prizadevno je med podboji praznila misli v prazno. Mučno je ostati živ v tej strogosti. Potem pa vznemirjen, kot da ga je pritegnil magnet, pritisne obraz k štirim prekrižanim železnim palicam. Z robom levega očesa opazi majceno, belo roko, ki visi skozi lino kot v peclju nalomljen cvet. Po drobcenih prstih se kotalijo kaplje, pa se mu zdi, da dež curlja iz te roke. Nehote se zazre v svoje medvedje šape in smehljaje se pomisli: vse katranaste so in kot iz kovanega železa. Nikakršen dež ne bo pomagal. Tudi če bi šel kar naprej.

— Pridi — so ga poklicali krčevito napeti tanki prsti.

Ves zmeden je, pa okleva. Ne razume.

— Kako? — vpraša s pestjo, katere ga je postalo sram.

— Raztrgaj! — so se prelomili tanki prsti.

Čutil je, kako se v njem nabira kipeča moč. Brez vsakršne naglice, počasi oplete s pestmi močno okrižje, ožgani žulji so mu nabuhnili. Sklepi mu pokajo; bole ga potna senca, glava se mu je potočila vzdolž hrapavega železja.

Neznanska vročina ga zaliva. Njena plapolajoča roka postaja vedno daljša; in tanjša je, vedno tanjša, in spušča se na njegovo ščetinasto glavo. Prsti so kot dih zdrknili po obrazu in obstali na njegovih razpokanih ustnicah. Poljublja neresnične prste, v ustnice ga grize zarjavelo železje.

Vse njegovo bitje si želi kalnega polspanja, ki traja nekje izven prebivališča, izven časa. Razrašča se v velikanu, železno okrižje prelomi kot suh trs, trga iz zidu drugo, ki skriva njo, položi si jo v široko naročje in jo nosi po dežju. Ona pa vsa netelesna objema njegov bivolski vrat z rokami, ki so mehkejše kot volna. Nežno ga stiska; raskava skorja betona se razletava na vse strani.

— Bolj nežno, ljubi! — sliši njeno otroško ščebetanje.

Lojze Dolinar: Detajl spomenika ustreljenim talcem

Pritisne obraz na okrižje; sled železja mu ostane na licih, ki so zarasla v črno brado; gleda: nenehno kaplja z bele roke; zazdi se mu, da se tudi ona odpira na mrzlem dežju. Živahno se je premaknila majhna pest, se zagnala kvišku, na slepo natipala njegovo. Njeni prsti poljubljajo ožgane vozle prstov in jamice med njimi, po katerih ugotavlja mesece, ki imajo trideset oziroma enaintrideset dni.

— Ves vozlat si, ljubi moj!

V celico se je zagnal topel dež, ki lije v njem. Sliši:

— Vse je prav, nič ne skrbi, dolgo boš živel. Ali bi rad, povej? — Ona se smehlja, s tankimi prsti skrbno preiskuje globoko vrezane črte na njegovi otrdeli rani.

Blizu se je pobliskalo, nič ni zagrmelo, on se je zdrznil; nagloma je potegnil roko k sebi:

— Opazili naju bodo!

Čarovnije je bilo konec. Bela roka visi tam in se pobeša.

Vid se mu kali; ne sliši dežja. Storil bo, kakor se je bil namenil, vse šole bo končal. Saj nima tako trde glave, da ne bi moglo znanje vanjo. Saj so misli v njem, le učeno jih ne zna povedati. Vse bo dosegel. Glave so glave. Vsi so enaki tepci, ko pridejo na svet.

Hišo bo imel na gozdnati rebri, sredi sadovnjaka. Belo, z rdečo opeko krito. Starejšemu sinu bo ime Mrgud, kot v pesmi. Mlajši, Miloš, Mića, bo hitrejši kot kocasti ovčarski pes. Deklica Nada bo imela povesmo pšeničnih las.

V vznesenosti odtekajo roke; med dežjem neslišno prši tema; oba zaman napenjata oči; noč se je postavila med njiju. Prsti postajajo sivi, črni, rastejo, podobni so vejam akacije.

*

Napeto prisluškujeta; brnijo motorji tovornjakov, ki so se pritihotapili pod okrižje; smrdi po bencinu; noč podrgetava; ječa se je potajila, tišja je kot pokopališče. On ve in tudi ona ve, da smrt ponoči, skrivaj, obiskuje zapore. Tudi nocoj je prišla po nekoga.

Po hodnikih se oprezno tihotapijo stražniki; ne ropotajo z zakovanimi čevlji; železne prečnice ne udarjajo ob betonska tla; vrata poškripavajo stišano in prekoredno. Vsak kot oglušel vsrkava strahotne, pošastne šume, ki se bližajo, vsak drgeta in v vsakem je upanje — njega ne bodo! Ta dva pa drhtita drug za drugega.

Kot oledenela sluti ona volčje korake; preskočili so ga! — si je oddahnila. Zaslišala je pridušeno žvenčanje. Motno opazi rumeno luknjo, ki vsa spačena zija v vratih.

— Pojdi! — zamolklo reče stražnik.

Ključar se boji! Tudi rablja čaka smrt. Ozrla se je; nekaj je pozabila. Z meglenim pogledom se ozre na svoje zadnje prebivališče, si ga skuša vtisniti v spomin in se poslavlja od njega. Tudi v tej izbi je plalo življenje. Tisti hip, ko je doumela, jo je pograbila jeza, vzravnala se je in odločno stopila, toda v napačno smer, proti oknu.

— Pusti jo! — je slišala.

Robec. Opazila je rdeč robec na okrižju, ves frfotav kot roka.

— Zbogom, ljubi!

Razločno jo je slišal, čeprav ga je dušila kamnita kepa, ki je naraščala v njem. Zakaj njo? Kaj jim je utegnila hudega prizadejati? Njega je treba. Njega! S kladivom jim bo lomil odvratne kosti! Vampirsko dušo jim bo premikastil! Ni vedel, kaj početja, s pestmi je na vso moč tolkel po okovanih vratih, ki so zamolklo odmevala:

— Mene, mene! — je vpil.

V celico je vdrl otroški jok. V stražnikovi hišici joka otrok. Prisluhnil je: Mrgud! Mati ne sliši otroka. Vzpel se je do okrižja; ne ve, kako je materi ime! Okleval je; negotovo je na pol šepetaje zavpil:

— Nada! Nada, ali slišiš, otrok joka!

Ona se ni oglasila; le frfotavi prsti so pošumevali na okrižju. Zagledal je rdeče prste. Uganil je, mati je trdno zaspala na dežju. In tudi njegovo življenje se izteka.

(Prevedel T. P.)

OTROK JOKA

M. Benzon: Po bitki

DNEVNE NOVICE

Uprava za ceste LRS – tehnična sekcija Ljubljana, sporoča, da bo od 18. t. m. do nadaljnjega cesta Trzin–Kamnik na odseku naselja Mengeš zaradi modernizacije zaprta za ves promet. V smeri Kamnik in obratno bo promet po cesti III. reda – Domžale–Duplica. Vozniki, upoštevajte zaporo ceste.

Mleko za sončenje »EVELINE« proti rdečici in opeklinam od sonca so dobile drogerije.

Parket ostane vedno čist in nov brez čiščenja, ako ga premažete z »ME-LUX« lakom. Nabavite ga pri »Opremotehni«, Ljubljana, Kidričeva 9.

OBVESTILO OSEBNIM IN DRUŽINSKIM UPOKOJENCEM JLA

Upokojene oficirje JLA, ki prejemajo osebno (starostno) pokojnino neposredno od republiškega zavoda za socialno zavarovanje ter družinske člane umrlih oficirjev JLA obveščamo, da jim bodo od 1. septembra 1958 dalje izplačevali pokojnino okrajni zavodi za socialno zavarovanje, na katerih področju prebivajo, od katerih bodo v kratkem prejeli odločbo o prevedbi pokojnine. Tem zavodom je republiški zavod za socialno zavarovanje odstopil pokojninske spise in se naj zato obračajo v zadevah svoje pokojnine neposredno na pristojni okrajni zavod.

To pa ne velja za invalidske upokojence ter invalide dela, ki jim je bila priznana invalidska pokojnina oziroma invalidnina na podlagi uredbe o socialnem zavarovanju vojaških oseb, ker jim bo do izdaje novih predpisov o invalidskem zavarovanju še nadalje izplačeval pokojnino oziroma invalidnino republiški zavod.

Republiški zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani

Strti v neizmerni žalosti sporočamo, da nas je po hudem trpljenju za vedno zapustila naša dobra žena, zlata mamica, sestra, hčerka, svakinja in teta

Marija Žorga

roj. HERLE

Pogreb drage pokojnice bo v soboto, dne 19. julija 1958 ob 17. uri iz Jožefove mrliške vežice na Žalah.

Ljubljana, Domžale, 17. julija 1958.

Globoko žalujoči: mož Rudi, otroci: Bojan in Katja, mama, sestre: Anica por. Briec, Fanika por. Dimc, Iva, brat Franci Herle z družino ter družine Herle, Briec, Dimc, Žorga, Dobnikar

DELAVSKI SVET IN SINDIKALNA PODRUŽNICA PODJETJA ZA VZDRŽEVANJE PROG, LJUBLJANA, sporočata, da je v 51. letu starosti umrl

ANTON ARTAČ

progovni desetar, član delavskega sveta in bivši član upravnega odbora

Pogreb vestnega in dobrega tovariša bo ob 16. uri 19. julija 1958 izpred doma Pod Plešivico št. 20 na pokopališče v Notranjih goricah.

Sporočamo žalostno vest, da nas je iznenada zapustila naša vestna in požrtvovalna tovarišica

Elizabeta Dubajić

Na zadnji poti jo bomo spremili danes, 19. jul. 1958, ob 16. uri na pokopališče na Viču.

Uprava podjetja INDUSTRIJE ZA ELEKTROZVEZE, Sindikalna podružnica in delovni kolektiv obrata »KERAMIKA«

Lekarna »Miklošič« v Ljubljani, Miklošičeva c. bo v soboto, dne 19. julija 1958 popoldne zaradi beljenja poslovnih prostorov zaprta. Lekarna v ponedeljek zjutraj zopet redno posluje. – Uprava.

»Organizator«, zavod za organizacijo in tehniko poslovanja, Ljubljana, sporoča vsem gospodarskim organizacijam, da žal ne more več upoštevati številnih prijav, ki še vedno prihajajo za seminar analitične ocene delovnih mest III. faza, ker so vsa razpoložljiva mesta zasedena. Seminar bo v Ljubljani od 24. do 26. julija. Vsem prijavljencem smo že odposlali pismena vabila o začetku.

VESTI IZ KRANJA

KINO

»STORŽIČ«: ameriški barvni film »Pony Expres«. Predstavi ob 18 in 20.15.

»PARTIZAN«: ameriški barv. film »Poletno potepanje«. Predstava ob 20.30.

»TRIGLAV«: zaprto.

»SVOBODA«: nemški barvni film »Kamenito srce«. Predstava ob 20.

»NAKLO«: ameriški barvni film »Dvoboj v džungli«. Predstava ob 20.

FIAT 600 za naročnika »LJUDSKE PRAVICE«!

Z Jesenic in okolice

Zdravniška dežurna služba: **dr. Mirko Višnar.**

KINO

»RADIO«: francoski film »Podzemlje Pariza«. Predstavi ob 18 in 20.

»PLAVŽ«: nemški barvni film »Lažni kapetan«. Predstavi ob 18 in 20.

»ŽIROVNICA«: italijanski film »Oprosti mi«. Predstava ob 20.30.

»DOVJE«: ruski film »Veliki poziv«. Predstava ob 20.

Rodile so: Rajnar Cecilija, bolniška strežnica z Jesenic – dečka; Cerin Veronika, kmečka delavka z Davče – deklico; Matijašič Stana, delavka z Lesc – deklico; Ilorvat Jožica, delavka z Jesenic – dečka; Seljak Silva, uslužbenka z Jesenic – deklico; Kristan Marica, gospodinja iz Kojskega – dečka; Vidic Anica, gospodinjska pomočnica iz Nomenja – deklico; Močnik Nada, poljska delavka iz Stopnika – deklico; Gričar Antonija, gospodinja z Jesenic – dečka; Sredanovič Frančiška, knjigovodkinja z Jesenic – dečka; Cekič Ema, likarica iz Gozda – dečka; Korenč Mihaela, gospodinja z Jesenic – dečka; Mencinger Amalija, gospodinja iz Kamenj – deklico; Sejfovič Fikreta, gospodinja z Jesenic – dečka; Pogačar Terezija, gospodinja z Jesenic – dečka; Majnik Helena, gospodinja s Hrušice – dečka; Maraž Olga, delavka iz Kanala – deklico; Legat Anica, gospodinja iz Zabreznice – dečka; Arh Cilka, servirka z Jesenic – dečka; Zevnik Jožefa, knjigovodkinja iz Videm-Dobrepolja – deklico; Tramšak Marija, knjigovodkinja z Jesenic – deklico; Zorč Zorka, gospodinja z Bovca – dečka.

Poročili so se: Lipar Stanislav, tov. delavec z Jesenic, in Kegljevič Antonija, delavka iz Ljubljane.

Umrli so: Ropret Antonija, roj. Rotar, stara 67 let, gospodinja z Radovljice, Ivana Cop, roj. Pretnar, stara 67 let, gospodinja, z Jesenic; Danilo Černuta, star 33 let, telefonist, z Bohinjske Bistrice; Franc Rakar, star 44 let, invalid, upokojenec, z Jesenic: Antonija Del Fabro, roj. Pirjevec, stara 56 let, gospodinja, z Lokovca; Franc Mavsar, star 20 let, mizar z Hrušice; Janez Ramuš, star 46 let, obratovodja, z Jesenic.

Z BLEDA

KINO

Ameriški barv. cinemascope film »Med nebom in zemljo«. Predstavi ob 18 in 20.30.

OB VSAKI PRILOŽNOSTI

CELJSKE VESTI

KINO

»UNION«: francoski barvni film »Se je prostor za enega«.

»METROPOL«: »Pisani filmski spored«.

»LETNI«: ameriški barvni film »Lukrecia Borgia«.

Umrli so: Stanislav Zupan, poljedelec iz Šmihela pri Mozirju, star 27 let; Franc Gajšek, delavec iz Zodna, star 50 let; Antonija Kundih, gospodinja iz Košničke gore, stara 62 let; Jože Križanec, kamnosek v pokoju iz Celja, star 64 let; Rozalija Premoš, gospodinja iz Celja, stara 53 let; Karl Gerdina, upokojenec iz Celja, star 76 let; Matej Dolinar, kolar iz Celja, star 63 let; Marija Ulčnik, gospodinja iz Bistrice ob Sotli, stara 67 let.

IZ ZALCA

KINO

Ameriški barvni film »Držite lopova«.

LICITACIJA

Občinskega ljudskega odbora Izola

Na podlagi 10. člena pravilnika o oddajanju v izvajanje gradbenih objektov in del (Ur. list LRS št. 13/56), razpisuje Občinski ljudski odbor Izola

javno licitacijo za oddajo gradbenih del glavnega kolektorja mestne kanalizacije

Predračunska vrednost za vsa dela znaša 12,345.630 din. Rok pričetka del je 15. september 1958, rok predaje del pa 25. december 1958.

Licitacija bo dne 15. avgusta 1958 ob 11. uri v prostorih odseka za gospodarstvo in komunalne zadeve Občinskega ljudskega odbora Izola. Varščino v znesku 1 % predračunske vrednosti je treba predložiti z garancijskim pismom banke, najkasneje do pričetka licitacije.

Ponudbe morajo biti opremljene po 15. in 16. členu zgoraj citiranega pravilnika. Ponudbi priložite priloge v skladu s 17. členom Pravilnika. Ponudbe bomo sprejemali na dan licitacije dne 15. avgusta najkasneje 15 minut pred pričetkom licitacije.

Licitacijski elaborat in splošni pogoji bodo interesentom na vpogled od 20. julija 1958 dalje vsak dan od 8. do 12. ure v prostorih Odseka za gospodarstvo in komunalne zadeve Občinskega ljudskega odbora Izola. Ponudniki morajo pred pričetkom licitacije plačati predpisano občinsko takso.

EP-E-9013
Aleksander Borodin
POLOVSKI PLESI
Iz opere »Knez Igor« I. in II. dej.
Orkester Dunajske Volkopere
Dirigent: Bratislav Klobučar

VESTI IZ KOPRA

PRIMORSKE PRIREDITVE

Dne 19. julija V POSTOJNI: Večer jugoslovanskih folklornih plesov – Tanec, Skoplje.

17 BOGAŠKE SLATINE

Jugoslovanski barvni film »Pop Čira in pop Spira«.

Vesti iz Maribora

Dežurna lekarna

Sobota, 19. julija, lekarna »Meije«, Meljska c. 2.

Nedelja, 20. julija, lekarna »Planinka«, Glavni trg 20.

KINO

»UNION«: ameriški barvni cinem. film »Belo pero«.

»PARTIZAN«: češki barvni film »Ljubavna legenda«.

»UDARNIK«: ameriški film »Pustolovščine v Burmi«.

Opera ob 40-letnici Tovarne dušika Smetanovo »Prodano nevesto«. Pri nedeljski predstavi bodo peli vlogo Marinke Vilma Bukovčeva k. g., Janka Miro Brajnik k. g. in Kecala Ladko Korošec k. g.

Predstavi bosta na letnem gledališču. Obiskovalci iz Maribora imajo ugodno zvezo z vlaki.

Rodile so: Karolina Lešnik, 26 let, trg. pomočnica — Eriha; Terezija Poljan, 26 let, vdevalka — Ljubico; Katarina Srpak, 23 let, gospodinja — Vero; Emilija Simonič, 24 let, gospodinja — Staneta; Marija Svikart, 41 let, gospodinja, Lovrenc na Pohorju — Friderika; Amalija Zalar, 38 let, gospodinja, Činžat — Anico; Vera Ivanuša, 22 let, učiteljica — Andreja; Terezija Jus, 25 let, bolničarka — Majdo; Zofija Pelko, 35 let, knjigovodkinja, Devina — Bojana; Marija Šijanec, 28 let, gospodinja — Zdenko; Ivica Danko, 22 let, gospodinja, Špičnik — Zvonko; Marija Šauperl, 24 let, delavka, Limbuš — Nado; Jožica Pongračič, 24 let, gospodinja, Zg. Polskava — Zlatka; Ida Vilagoš, 21 let, tkalka — Rudolfa; Ljudmila Škofič, 22 let, snažilka, Lenart — Franca; Zofija Emeršič, 20 let, gospodinja, Rošpoh — Mirana.

Umrli so: Ognjeslav Brečko, 83 let, upokojenec; Alojz Leks, 58 let, upokojenec, Bresternica; Dragica Brolih, 85 let, druž. upokojenka; Anton Tarkuš, 66 let, upokojenec; Štefanija Koletnik, 28 let, tkalka; Franc Puhič, 74 let, upokojenec; Marija Pleinšek, 73 let, gospodinja; Sigur Ana, 69 let, upokojenka.

IZ PTUJA

KINO

»MESTNI«: ameriški barvni film »V srcu mladih«.

IZ MURSKE SOBOTE

KINO

»PARK«: ameriški barvni film »Saskačevan«. Predstava ob 20.30.

VESTI IZ TRBOVELJ

KINO

»DELAVSKI DOM«: jugoslovanski film »Svojega telesa gospodar«.

»SVOBODA II«: italijanski barvni film »Simfonija ljubezni«. Predstavi ob 18 in 20.

OGLAS

v »BORBI« in »LJUDSKI PRAVICI«

Vam *zagotovi uspeh*

ker zajame *milijone bralcev*

PO VSEJ JUGOSLAVIJI

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE

Sobota, 19. julija ob 16: Smetana: »Prodana nevesta«. Gostovanje v Rušah.

Nedelja, 20. julija ob 16: Smetana: »Prodana nevesta«. Gostovanje v Rušah. Gostujejo prvaki ljubljanske Opere: Vilma Bukovčeva, Miro Brajnik in Ladko Korošec.

V soboto, 19. in nedeljo, 20. julija ob 16. uri bo uprizorila mariborska

DROBNI OGLASI

LESNI SERVIS JESENICE sprejme takoj v službo dva kvalificirana STEKLARSKA POMOČNIKA za steklarska dela v delavnici in montažna dela na stavbah, več PLESKARSKIH POMOČNIKOV za dela na konstrukcijah, kvalificirane MIZARJE za stavbeno in pohištveno mizarstvo. Samska stanovanja preskrbi podjetje. Plača po tarifnem pravilniku oziroma normi. – Ponudbe poslati na upravo podjetja Lesni servis Jesenice, pošta Javornik. 2714-d

SPREJMEMO s takojšnjim nastopom nekvalificiranega DELAVCA-KURIRJA. Tovarna Indos, Ljubljana, Ob železnici. 2737-d

SPREJMEMO: ekonomista, rezkalce, šoferje C in D kategorije, avtomehanike, karoseriste, delavce za priučitev, vajence za uk ključavničarske in ličarske stroke. Interesenti naj se zglasijo na naslov: Električna cestna železnica Ljubljana, Celovška c. 164. 2601-d

SPREJMEMO: ekonomista, rezkalce, šoferje C in D kategorije, avtomehanike, karoseriste, delavce za priučitev, vajence za uk ključavničarske in ličarske stroke. Interesenti naj se zglasijo na naslov: Električna cestna železnica Ljubljana, Celovška c. 164. 2601 d

IZLETNIKI IN TURISTI! Kadar pridete v Koper, obiščite – Gostišče »Pri slavčku« na bivši železniški postaji. – Nudimo topla in hladna jedila, domači pršut in pristna istrska vina. Vsako soboto in nedeljo ples na vrtu. Izredna privlačnost: bar visoko v drevesni kroni. Vsak večer televizijski program. Ko 169-r

12 GRAMOV ZLATA ZA ZOBE pro. dam. Naslov v oglasnem oddelku.

SESTILO znamke Maho VII«, kompletno, ugodno naprodaj. – Naslov v oglasnem oddelku LP.

SOBO IŠČE mirna študentka. Gre tudi za sostanovalko. Eventualno prevzame tudi inštrukcije nižješolca. Ponudbe pod »September«.

STUDENTKI IŠČETA skupno sobo. Za protiuslugo tudi inštruirata. Cenjene ponudbe pod »Solidni in skromni«.

Kmetijsko gospodarstvo »ŽOVNEK«, Braslovče

poziva vse delavce in uslužbence

ki imajo na podlagi 69. člena uredbe o plačah delavcev gospodarskih organizacij pravico do deleža pri dokončni delitvi plač iz dobička za leto 1957, da se zglasijo v podjetju, oziroma sporočijo svoj naslov v treh mesecih od objave tega oglasa.

2712

JEFFERSON FARJEON

TEMNA NOČ

15

»Prepričan sem, gospod, da bi bilo tudi vam prav, če bi prijeli človeka, ki ga iščemo, ako je nekje v bližini.«

»To me ne zanima, niti ne skrbi.«

»Če možakar, ki ga iščemo, ni v gradu, je lahko kje na vašem posestvu. Ali se vam morebiti ne zdi prav ali pa vam je neprijetno, ker ga zasledujemo?«

Malo je manjkalo, da Wilbert Hall ni planil. Komaj se je zadržal in ledeno odgovoril:

»Prepričan sem, da opravljate svojo dolžnost, gospod narednik. Prav tako pa sem prepričan, da ne boste prekoračili svojih pravic. Razen tega ne dvomim, da poznate pravice najemnika, ki ima iste pravice kot lastnik, pa naj bo to v stavbi ali izven nje, kakor tudi da ima vso pravico zahtevati spoštovanje nedotakljivosti svojega stanovanja. Ali morebiti nimam prav?«

Čakal je nekaj trenutkov in, ko policaj ni odgovoril, je Hall nadaljeval:

»Hvala vam! Kakor torej vidite, branim svoje pravice in vam še enkrat želim lahko noč!«

Narednik ga je premeril s pogledom in dal znak svojemu spremljevalcu. Policista sta se obrnila in odšla proti avtomobilu. Preden pa je Hall zaprl vrata, je počakal, da je avto odpeljal onkraj ograje. Potem si je obrisal pot, ki mu je lil s čela.

Deveto poglavje

OB KOZARCU WHISKYJA

Odhod policije je pomenil nevarnost manj, ostalo pa je precej drugih in vsi trije, tako Grace kot Kenneth in Hall so komaj prikrivali svojo vznemirjenost.

Grace je bilo nerodno, ker je Kennetha imenovala svojega moža in ni vedela, kako naj to spelje do konca. Paul, ki ni bil nič manj vznemirjen, se je spraševal, v kakšno osje gnezdo je zabredel, pa tudi ali je bilo prav, ker je dovolil dekletu, da mu pomaga s svojevrstnim alibijem. Zavedal pa se je, da bi moral, če Grace tega ne bi bila storila, povedati policistom svoje ime. Ako bi to bil storil, pa ji gotovo ne bi mogel več nuditi pomoči, ki jo je, kot se mu je zdelo, nujno potrebovala. Laskalo mu je, da je Grace to storila zato, ker mu je želela pomagati in da mu je verjela vzlic sumničenju policistov. Pri tem pa ni izključeval, da je dekle poskušalo najti zaščito predvsem zase. Tega kajpak ni mogel zanesljivo vedeti, vse dokler se ne bi z njo na samem pogovoril.

Wilberta Halla so trle druge skrbi. Spraševal se je, kako bo lahko prihod drugega gosta spremenil položaj. Preden je prišel, je že upal, da se bo gospodične Jameson otresel. Pravzaprav bi se lahko odkrižal tudi novega gosta, če bi drugače sprejel policiste. Tega pa se je prepozno spomnil in tako mu ni preostalo nič drugega, kot da odpravi oba.

Od vseh treh se je prvi zbral in rekel:

»Hm, nocojšnji večer je pa zelo razburljiv, kajne? In potem: niste mi povedali, da ste gospa ne pa gospodična Jameson. Ali mi oprostite?«

»Seveda. Prosim. Imela sva si pač toliko povedati...«

»Prav res. Lahko pa bi mi vendarle omenili, da vsak hip pričakujete prihod svojega soproga.«

»Če povem po pravici, ga nisem niti pričakovala,« je rekla Grace, ki je govorila počasi, kot kakšna igralka, ki se je slabo naučila svojo vlogo, da bi lahko premislila, kaj naj odgovori. »Moj soprog je ostal v Landwicku... Ali si postal res tako nestrpen, Paul, da si mi moral pohiteti naproti?«

Kenneth je prikimal. Zdelo se mu je najbolje, da pritrdi vsemu, kar bo dekle hotelo, dokler ne bo vedel, kaj se je medtem zgodilo. Wilbert Hall se je obrnil k njemu in ga vljudno nagovoril:

»Dobro bi bilo, če bi se malce osvežili in odpočili, preden se bosta z gospo vrnila v Landwick. Z gospo sva se že precej pogovorila in... Prepričan sem, da bo mogoče vse urediti na kar najboljši način.«

»Da...«

»S kakšnim prevoznim sredstvom pa ste se pravzaprav pripeljali do sem? Pred policijskim avtomobilom nisem slišal nobenega drugega... Ali ni to čudno!? Prepričan sem, da sta bila policista na napačni sledi... Kako ste se pripeljali do sem?«

»Sposodil sem si kolo,« je zinil Paul, ki dotlej ni odprl ust.

»Ali res? Motorno kolo? Če bi se pripeljal z motornim kolesom, bi ga morali slišati.«

»Res je! To se pravi, da ne bi mogli odpeljati svoje soproge nazaj proti Landwicku?«

»Na to ni niti misliti,« je glasno rekla Grace. »Precej pozno je in zelo sem utrujena. Razen tega sem prepričana, da nama boste nudili streho nad glavo, zlasti še glede na okoliščine.«

Wilbert Hall se je prijel za bradico, kar ni dekletu niti najmanj ugajalo. Kenneth pa se je obrnil k njej in dejal:

»Po razgovoru z gospodom gotovo veš, kaj bi bilo najboljše. Se ti zdi potrebno, da ostaneva tukaj?«

»Vsekakor, dragi. Razen tega res ne morem na pot, ker me tako boli glava, kot da mi jo bo razneslo. Gospod Hall bo poiskal za naju sobi za to noč. Midva vas ne bova ovirala pri delu, gospod... Takoj ti bom povedala nekatere stvari, da boš laže razumel, Paul... Gospod Hall je zgodovinar in piše knjigo o mojem gradu. (Oba sta opazila, da je poudarila svojilni zaimek.) Gospod ve, da sta grad in posest moja, dovolila pa mu bom, da ostane tukaj še nekaj časa zaradi svojega dela. Za protiuslugo pa bo storil vse, da nama bo tukaj prijetno... Mar ne, gospod.«

Hall si je gladil šilasto bradico in Grace je uganila, da napeto razmišlja. Vendar naj bi po svojem razmišljanju poskušal karkoli, trdno se je odločila, da Kennetha nikakor ne bo pustila proč. Zdelo se ji je, da je videla policista ostati onkraj ograje. Zato bo, če bo Hall sumničil, poskušala vse, da njegove sume prežene.

Kakor da bi vedel, o čem razmišlja, se je Hall nasmehnil in rekel:

»Rekli ste, naj vam pripravimo nekaj sob, upam pa, da vam bo zadostovala ena sama. Naročil bom gospe Weegs, naj jo pripravi.«

KINO »UNION«

Ameriški barvni vistavision western

»V senci vešal«

Režija Nicholas Ray – Igrajo James Cagney, Viveca Lindfors in John Derek. Tednik F. N. 28 in Proslava na Sutjeski. – Predstave ob 17, 19 in 21. Predprodaja vstopnic od 9–11 in od 15 dalje.

KINO »KOMUNA«

Sovjetski barvni film

MALVA

Režija Vladimir Braun. V naslovni vlogi Zidra Ritenbergs. Nagrada za najboljšo žensko vlogo na festivalu v Benetkah 1957. Tednik F. N. 29. – Predstave ob 17, 19 in 21. Predprodaja vstopnic od 9–11 in od 15 dalje.

KINO »SLOGA«: ameriški barvni pustolovski film »Doživljaji kapetana Wyatta«. V naslovni vl. Gary Cooper. Predstave ob 17, 19 in 21.
KINO »VIČ«: ameriško-španski film »Usodna neznanka«. Predstave ob 17, 19 in 21.
KINO »SIŠKA«: angleški film »Joči, ljubljena dežela«. Tednik F. N. 29. Predstave ob 17, 19 in 21.
»LETNI KINO BEZIGRAD«: franc. barvni film »Francoski Kankan«. Igrajo Jean Gabin, Françoise Arnoul in Maria Felix. Predstava ob 20.30.
Predprodaja vstopnic v vseh kinematografih od 9–11 in od 15.
»LITOSTROJ«: ameriški barvni film »Poslednjič sem videl Pariz«. Tednik št. 28. Predstava ob 20.

KINO »TRIGLAV«

Ameriški barvni film

»ROB ROY«

Tednik. V glavni vlogi: Richard Todd in Glynis Jones. Predstavi ob 18 in 20. Prodaja vstopnic od 17 dalje

RADIO LJUBLJANA

Spored za soboto, dne 19. julija 1958.

Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.30, 22.00, 22.55

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — vmes ob 6.30—6.40 Reklame in obvestila — 6.40—6.45 Naš jedilnik — 8.05 »Mladina poje!« Predstavljamo vam mešani zbor Učiteljišča v Tolminu, pionirski zbor iz Kamnika in pevski zbor gimnazije Moste) — 8.30 Glasbena medigra — 8.40 Humoreska tega tedna — Eric Linkheter: Juan in Amerika — 9.00 V svetu operних melodij (ponovitev) — 10.10 Klavir v ritmu — 10.20 Hrvatska simfonična glasba: Milko Kelemen: Simfonietta (Orkester Slovenske filharmonije dirigira Bogo Leskovic) — Krešimir Baranovič: Lectovo srce, baletna suita (Orkester Beograjske filharmonije dirigira avtor) — 11.00 Filip Bernard: Slovenski utrinki — 11.10 Priredbe slovenskih narodnih napevov za klavir igra Marijan Lipovšek — 11.30 Pionirski tednik — 11.45 Poje Frank Sinatra — 12.00 Hitri prsti (Igra trio Dorka Škoberneta) — 12.15 Kmetijski nasveti — Ing. Jelka Hočevar: O novih virusih na krompirju — 12.25 Domači napevi izpod zelenega Pohorja. Sodelujejo: Pohorski fantje s Šonjo in Milanom, kvintet Anton Neffat in kvartet Vitek z Bredo in Vero — 13.15 Zabavna glasba, vmes obvestila — 13.30 Simfonični plesi — 14.00 Zaigrajmo in zapojmo — 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame — 15.40 Kaj bo prihodnji teden na sporedu — 16.00 Za ljubitelje popevk in zabavnih melodij — 17.00 Z našimi solisti po glasbenem svetu — 18.00 Radijski leksikon — 18.15 Danilo Bučar: Belokranjske pisanice — Viktor Parma: Intermezzo iz opere »Ksenija« (Izvaja pihalna godba JLA p. v. Jožeta Bruna) — 18.45 Okno v svet — 19.00 Zabavna glasba, vmes reklame in obvestila — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 V soboto zvečer — 21.00 Melodije za prijeten konec tedna — vmes ob približno — 21.10 Posebna športna reportaža (kvalifikacijska rokometna tekma Odred — Rabotnički, veslaški trboj na Bledu in atletsko tekmovanje v Celju za Skokov memorial) 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.00—23.15 in 23.30—23.45 Oddaja za tujino (prenos iz Beograda).

II. PROGRAM
za soboto, dne 19. julija 1958.

16.00 Iz zapuščine Hectorja Berlioza: Rimski karneval, uvertura Fantastična simfonija — 17.00 Ljubljanska kronika in obvestila — 17.15—18.00 Lahka glasba

36

ATOMI in naša bodočnost

MILOŠ MACAROL

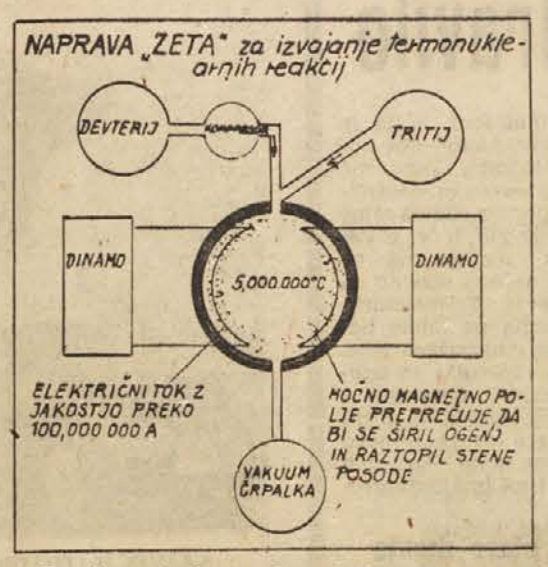

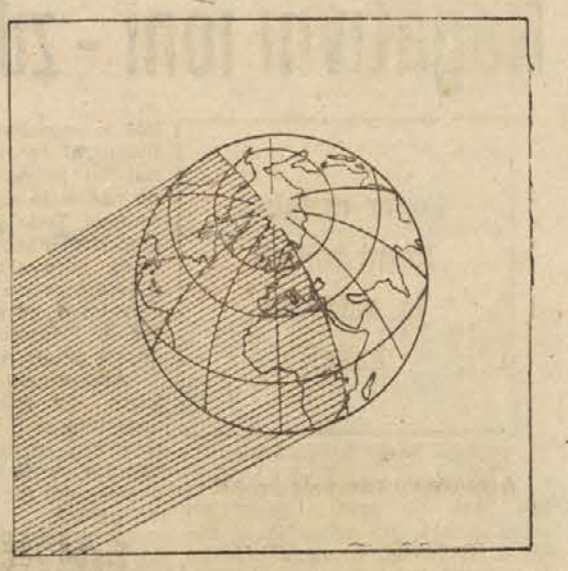

Pogoj za to je izredno visoka temperatura nekaj milijonov stopinj Celzija, ki daje tudi protonom takšno izredno hitrost, da se prebijejo do sosednjih jeder in se jih oklenejo. Brž ko pa se število protonov v določenem jedru poveča za enoto, se prav za toliko poveča tudi atomsko število, torej imamo opravka z novo prvino.

Prav letos je angleškim znanstvenikom uspelo izdelati napravo, znano pod kratico »ZETA«; to je pravcato umetno sonce, ki zmore temperaturo petih milijonov stopinj Celzija. Atomi devterija in tritija, ki se pri tej temperaturi začno postopoma spajati v atome helija, razvijejo termonuklearno reakcijo, pri čemer množina sproščene energije v tako rekoč brezkrajnem procesu daleč prekaša vse dosedanje dosežke. S tem je znanosti uspelo obvladati najtežje procese, kakršni se prirodno razvijajo le na površini sonca.

To je prvi uspeli poskus termonuklearnih reakcij za miroljubne namene, kajti prve termonuklearne reakcije za vojne namene so bile izvedene že pred nekaj leti. Poznamo jih pod imenom vodikova bomba, katere učinek je neprimerno večji od atomske bombe. Vodikova bomba prav tako sloni na spajanju devterija in tritija v helij. Sprožitev vodikove bombe je vezana s sprožitvijo vgrajene atomske bombe, ki pač najhitreje razvijejo dovolj visoko temperaturo za potek termonuklearne reakcije. Takšen preprost postopek se more uveljaviti le pri rušilnih vojnih sredstvih, nikakor pa ne na zemlji, kjer človek ne želi postati žrtev lastnih poiskusov. Želeti je, da bi človek enkrat za vselej izkoriščal znanost le za miroljubne namene, za splošno blaginjo človekovega življenja. Le tako bo zemlja s svojimi prebivalci še milijone let mirno krožila okrog sonca. Konec

UPRAVNI ODBOR
ZADRUŽNE POSLOVNE ZVEZE V LJUBLJANI
V LJUBLJANI, TITOVA 19

razpisuje delovno mesto

GLAVNEGA RAČUNOVODJE

POGOJI:
a) ekonomska fakulteta s 7-letno prakso v zadružnih ali gospodarskih organizacijah,
b) popolna srednja šola z 10-letno prakso v zadružnih ali drugih gospodarskih organizacijah.

Pismene ponudbe z navedbo dosedanjega dela je treba poslati na Zadružno poslovno zvezo Slovenije, Ljubljana, Titova 19, do 1. avgusta 1958.

2720

FIAT 600 za naročnika »LJUDSKE PRAVICE«!

Nujno!
Odkupimo ali prevzamemo kot osnovno sredstvo

samohodni žerjav

z dvigalom 3 do 5 ton nosilnosti. Pogon na nafto ali bencin, gumijasta kolesa

Ponudbe pošljite na poštni predal 471 — Beograd

2465

Razpis:

Upravni odbor Dvoletne živinorejsko-poljedelske šole na Grmu pri Novem mestu
razpisuje naslednja delovna mesta za:

1. INŽENIRJA AGRONOMIJE
2. VZGOJITELJA

Pogoji za sprejem: pod točko 1.: 2-letna praksa, pod točko 2.: dovršeno učiteljišče.

Plača po pravilniku o plačah tukajšnje šole. Stanovanje zagotovljeno. — Pismene prošnje s kratkim življenjepisom in opisom dosedanje zaposlitve predložite navedeni šoli do 31. avgusta 1958.

2716

Državni sekretariat za finance je s svojo odločbo št. 14-15280/1 z dne 12. julija 1958 pooblastil časopisno ustanovo »Službeni list FLRJ«, da izda

SLUŽBENE OBRAZCE ZA PERIODIČNI OBRAČUN GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ ZA LETO 1958

Obrazci bodo tiskani v srbsko-hrvatskem (cirilica in latinica), slovenskem in makedonskem jeziku.

Obrazci bodo naprodaj po naslednjih cenah:

obrazec — bruto bilanca	12 din
— osebni dohodki . . .	8 din
— pavšalisti	7 din
— priloge 1	7 din
— davek na promet . . .	4 din
— posebni skladi	4 din
— dohodek	12 din

Ker je »Službeni list FLRJ« dobil izključno pravico tiskanja teh obrazcev, opozarjamo gospodarske organizacije, da morajo periodične obrazce izpolnjevati samo na teh službenih obrazcih, ki imajo oznako: »Sekretariat za poslove finansija FNRJ, 14-15280/1 — izdanje Novinske ustanove »Službeni list FNRJ«.

Razen tega bodo kmalu izšli tudi službeni priročniki zveznega sekretariata za splošne gospodarske posle in zveznega državnega sekretariata za finance, in sicer:

PRIROČNIK ZA IZVAJANJE PREDPISOV O GOSPODARSKEM SISTEMU
ZBIRKA PREDPISOV O PERIODIČNEM OBRAČUNU GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ
PRIROČNIK ZA UPORABO PREDPISOV O KONTNIH NAČRTIH IN O KNJIGOVODSTVU GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ

ki bodo z uradnimi pojasnili in navodili znatno olajšali delo pri obračunu in razdelitvi celotnega dohodka in uporabi predpisov novega gospodarskega sistema nasploh.

Pozivamo vse gospodarske organizacije, naj pošljejo svoja naročila prek knjigarn in papirnic ali neposredno prek komercialnega oddelka »Službenega lista FLRJ«, Beograd, Kraljeviča Marka 9, tekoči račun 101-11/1-30.

Naročila sprejemamo za najmanj pet izvodov vsakega obrazca. — Obrazce prodaja v LR Sloveniji »Državna založba«, Ljubljana, v LR BiH »Mladost«, veletrgovina s papirjem in pisarniškim materialom, Sarajevo, v LR Makedoniji Biro za napredek trgovine in gostinstva, Skopje, in v LR Hrvatski Tehnološko-ekonomski biro, Zagreb.

2474

Raznašalke(ce) sprejmemo

za raznašanje »LJUBLJANSKEGA DNEVNIKA« v opoldanskih urah. — Zglasite se v ekspediciji »Ljudske pravice« na Poljanskem nasipu 2

Komisija za razpis direktorjev
OBČINSKEGA LJUDSKEGA ODBORA DRAVOGRAD

razpisuje delovna mesta za:

1. direktorja Zadružnega trgovskega podjetja na veliko Dravograd
2. upravnika finančnega samostojnega zavoda »Knjigovodski biro«, Dravograd

POGOJI:

1. visoka ali srednja strokovna izobrazba in 10 let komercialne prakse ali nižja strokovna izobrazba in 15 let komercialne prakse,
2. ekonomska fakulteta in 5 let knjigovodske prakse

Interesenti naj se priglasijo v desetih dneh po objavi razpisa.

2710

KMG »TRUDBENIK«

uprava za delovno silo — BEOGRAD, BOJANSKA 24

išče za svoja gradbišča v Beogradu, Majdanpeku, Prahovi in Subotici:

150 zidarjev,
80 tesarjev,
300 nekvalificiranih delavcev

Zaslužek in terenski dodatek za strokovne delavce po tarifnem pravilniku podjetja. — Prenočišče in prehrana zagotovljena.

Javite se v roku 15 dni na gornji naslov ali na telefon št. 42-423.

2471

Obvestilo Beograjskega sejma

razstavljalcem na II. mednarodnem sejmu tehnike

Uprava Beograjskega sejma je prejela v zadnjem času več pisem svojih razstavljavcev, v katerih jim pošiljajo anketne liste za nekakšen »Vodič kroz Beogradski sajam«.

Ker mnogi razstavljavci smatrajo, da gre tu za neko izdajo Beograjskega sejma, ki bo objavljena pod njegovim nadzorstvom, smatra uprava Beograjskega sejma za svojo dolžnost, da obvesti svoje razstavljavce, da nima nikakršne zveze z izdajo »Vodič kroz Beogradski sajam«, da o njegovem izidu sploh ni bila obveščena ali vprašana za nasvet in da po vsem tem ne prevzema nikakršne odgovornosti za besedila ali namen te publikacije.

Uprava Beograjskega sejma hkrati obvešča svoje razstavljavce in druge interesente, da ima izključno pravico zbirati oglase Časopisno založniško podjetje Združenja novinarjev LR Srbije »Sedma Sila«.

Beograjski sejem

Razpis:

Na podlagi 90. člena uredbe o ustanavljanju podjetij in obrtov razpisuje komisija za razpis mest direktorjev pri Občinskem ljudskem odboru Jesenice

mesto direktorja

za Trgovsko podjetje »RIBNIK« na Jesenicah, ki se bavi izključno z izvozom

POGOJI: Za to mesto je treba imeti pogoje, kakor se zahtevajo s pravilnikom o strokovni izobrazbi uslužbencev gospodarskih organizacij, ki se ukvarjajo z zunanjetrgovinskim poslovanjem (Uradni list FLRJ št. 43-475/55).

Pismene prošnje z navedbo kvalifikacije in podrobnim življenjepisom je treba poslati na Občinski ljudski odbor Jesenice — urad tajnika, do 31. julija 1958.

Komisija za razpis mest direktorjev
pri OLO Jesenice

J-57

List izdaja in tiska Časopisno založniško podjetje »Ljudska pravica« Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6 telefon 89-181 — Notranjepolitična gospodarska rubrika Nazorjeva 12/II tel 20-507 in 22-621 — Kulturna rubrika Kopitarjeva 6/III tel 31-357 — Uprava Trubarjeva ulica 24 telefon 22-491 in 22-492 — Naročniški oddelek Petkovškovo nabrežje 25 telefon 22 494 — Oglasni oddelek Kopitarjeva ulica 4, telefon 31-358 — Poslovalnica na Titovi cesti 15, telefon 22-322 — Mesečna naročnina 250 din, za tujino 500 din — Tekoči račun 600-705—1-1393 — Poštni predal 42 — Poštnina plačana v gotovini

Negativni ioni - zdravilo

Zoper naduho, krvni pritisk in oslovski kašelj

Argentinski zdravnik dr. Asher Mibashan je začel uporabljati novo metodo pri zdravljenju naduhe, zvišanega krvnega pritiska in oslovskega kašlja. Pri zdravljenju te bolezni uporablja namreč negativno naelektrene ione.

Ta zdravnik trdi, da so spodnje plasti atmosfere onečejene z dimom, prahom in drugo nesnago in da niso dovolj bogate z ioni. Zato izpostavi dr. Mibashan svoje paciente delovanju majhnega aparata, ki v nekaj minutah odda toliko ionov, kolikor bi se jih bolnik »naužil« med daljšim okrevanjem v gorah.

V mnogih primerih je dr. Mibashan dosegel lepe uspehe. Pri poskusu, izvršenem pod nadzorstvom skupine argentinskih zdravnikov, so ugotovili, da se je od tridesetih pacientov z zvišanim krvnim pritiskom pri 29-tih krvni pritisk znatno znižal po desetih kurah, od katerih je vsaka trajala po dvajset minut.

V zvezi s to vrsto zdravljenja zbujajo pozornost znanstvenikov tudi poskusi podobne vrste v Sovjetski zvezi, ZDA, Veliki Britaniji, Nemčiji in Izraelu.

Dr. Mibashan je že dal patentirati svojo napravo za zdravljenje z negativnimi ioni, ki jo je imenoval termoionizator. Na zunaj se termoionizator prav nič ne razlikuje od navadne električne peči. Toda slednja oddaja samo pozitivno naelektrene ione, o katerih zdravniki menijo, da ne vplivajo ravno najbolj ugodno na človekovo zdravje. Termoionizator dr. Mibashana pa lahko oddaja i pozitivne i negativne ione.

Argentinski zdravniki so ugotovili, da pacienti, obsevani z negativnimi ioni, kmalu in hitro okrevajo, oziroma da se njihovo zdravje obrne na bolje. Pozitivno naelektreni ioni pa imajo nasproten učinek.

Tisoč let staro mesto

Arheološka odprava kitajske znanstvene akademije je odkrila blizu kraja Jerki severovzhodno od puščave Tarim razvaline nad tisoč let starega mesta. Visoke so pet metrov. V njih so našli kitajski arheologi ostanke starih dvorcev in javnih poslopij.

NAJVEČJI TOVORNJAK — 61 KUBIČNIH METROV

Pri graditvi jezu Oahe na Missouriju v ameriški državi Južna Dakota uporabljajo 200 ton težki tovornjak z zmogljivostjo 61 kubičnih metrov, kar je polovico toliko, kot je treba izkopati zemlje za temelje enodružinske hišice. Pokonci postavljeni prekucnik sega do četrtega nadstropja

Drobne ZANIMIVOSTI

PO 25 LETIH

Študentje čikaške univerze, ki so študirali leta 1933, so pred kratkim dobili učno knjigo, ki so jo naročili pred 25 leti in je univerzitetna tiskarna vse doslej ni tiskala. Pred nekaj meseci so našli v univerzitetnem arhivu seznam študentov, ki so naročili knjigo in jo tudi plačali, zato jo je tiskarna izdala in jo poslala na naslove naročnikov.

GARY COOPER MEHIŠKI OFICIR

Po nekem romanu bodo Američani posneli film »Prišli so v Corduro«, v katerem bo nastopil Gary Cooper kot konjeniški oficir mehiške vojske v letu 1916.

STRELA UBILA TROJE GOVEDI

V nevihti nad Tirolsko se je troje mladih govedi zateklo pod košato jelko. Udarila je strela, živali so obležale, škode je 16.000 šilingov.

MOTNJE ZARADI EKSPLOZIJ NA SONCU

Prejšnji teden so se zvrstile na sončni površini izredno močne eksplozije, ki so povzročile silovite magnetne viharje. V torek in sredo je zastal radijski promet med ZDA, Daljnim vzhodom, Evropo in Južno Ameriko, v petek pa so bile motnje zaradi izbruhov na sončni površini še znatnejše.

POTRES NA ALJASKI

Doslej najmočnejši potres, kar so jih zaznamovali seizmografi, je bil pred dnevi na Aljaski, in sicer v severozahodnem delu polotoka blizu morskih obal. Poldrugi dan kasneje so ameriški letalci na Japonskem ugotovili prve valove visoke plime.

IZGUBIL SE JE NA POROČNEM POTOVANJU

Vsa objokana je pritekla Judy Simson na policijo v Seattlu in povedala, da je na poročnem potovanju izgubila moža. Najela sta hišico v mestni okolici. Nekega večera sta se skrivala. Žena je iskala moža, ta pa se je po vsem videzu skril za vedno, ker ga po treh dneh še ni bilo nazaj.

P=O=Š=T=A

POGLED V NOVI BEOGRAJSKI POŠTNI MUZEJ

ne pozna meja

● Službi PTT je ves svet eno samo delovno torišče brez državnih ● meja. Kot pajkova mreža se raztezajo njene niti po vseh celi- ● nah, vsak dan potuje na milijone brzojavk in pisem na vse ● konce zemeljske krogle. Ali bi telefonirali v Stockholm? Nič ● lažjega! Pokličite telefonistko v centrali in že čez kratek čas ● boste dobili zvezo z daljnim krajem. Brzojavko lahko pošlje- ● te v Južno Ameriko ali v Pariz. Naslovnik jo bo dobil še istega dne. Vaše pismo bo v nekaj dneh prestopilo vrsto državnih meja in prispelo v čim krajšem roku do naslovljenca.

Vedno pa ni bilo tako. Nekoč so pisma romala mesece in celo leta, o brzojavkah in telefonskih pogovorov pa ni bilo ne duha ne sluha. O vsem tem pripovedujejo številni dokumenti, slike, makete, aparati in stroji, ki so jih razstavili v nedavno odprtem poštnem muzeju v Beogradu. V moderno urejenih muzejskih prostorih je prikazan razvoj poštne službe od davnih časov do naših dni.

Že egiptovski faraoni so poznali poštne zveze. Dneve in tedne so kamele prenašale skozi puščavo s hieroglifi napisana pisma, pa tudi druga sporočila in pošiljke. V časih perzijskega kralja Darija in kasneje v Rimu so se razvile prve redne poštne zveze, ki so jih uporabljali v glavnem kralji, visoki državni uradniki in gospodarji sužnjev.

Šele v osemnajstem stoletju je postala pošta ustanova v sedanjem pomenu besede. V Beogradu so odprli prvi poštni urad leta 1840. Pisma so takrat prenašali najrazličnejši sli, za zvezo med dalmatinskimi otoki pa so skrbele jadrnice. Kmalu po prvem parniku se je začela naglo razvijati tudi poštna služba, ko je vzletelo prvo letalo, pa so vse nacionalne pošte zaupale svoje pošiljke novemu, še hitrejšemu prometnemu sredstvu.

Vse osemnajsto stoletje je pošta posredovala le pisma, šele v začetku prejšnjega stoletja so se pojavili prvi »brzojavi«. S stolpa na vzvišenem kraju so oddajali posebne znake, ki jih je z daljnogledom prestrezal poštar na drugem hribu. Tako je šla novica svojo pot. Izum, ki sta ga ovirali megla in noč, pa se ni dolgo obdržal. Leta 1844 so šli po žici prvi znaki Morsejeve abecede, komaj desetletje kasneje pa je začel delovati prvi Hughesov telegrafski aparat. Vendar se niti ta niti oni ni obdržal dlje časa, potrebe modernega človeka so naraščale, ustregel jim je lahko le teleprinter, stroj, ki tiska črke, ne več črtic in pik.

Vzporedno se je razvijala tudi telefonija. Prvi telefonski pogovor je stekel po žici leta 1876, pred dvajsetimi leti je bilo po svetu že 40 milijonov telefonov, zdaj pa jih je nad 100 milijonov.

Sodobnemu človeku pa to ni bilo dovolj. Prišle so oddajne postaje z ultra kratkimi valovi, zadnja leta pa je mogoče po podobnem sistemu pošiljati po svetu tudi že fotografije. Službo telefoto smo nedavno uvedli tudi pri nas. V nekaj urah lahko objavijo pariški listi dogodek, ki se je primeril na primer na carigrajski ulici. Poštna služba tudi na tem področju ne pozna meja, zanjo je ves svet eno samo delovno področje...

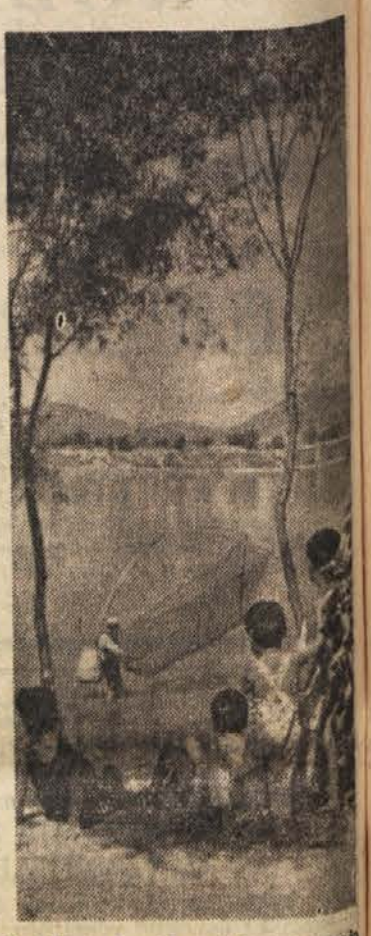

S takšnimi saki preizkušajo svojo lovsko srečo kitajski ribiči. Seveda ne manjka na rečnem bregu radovednih mladih gledalcev

Prva nagrada: nevesta

Wendy Holder iz angleškega Wakefielda je imela toliko ženinov, da se ni mogla odločiti in ji je oče Bill priskočil na pomoč. Razpisal je anketo z vrsto vprašanj, med katerimi je bilo tudi naslednje: »Kaj bi storil, če bi vas prijatelji vabili v družbo, žena pa bi raje ostala doma?« Seveda je zmagal tisti, ki je odgovoril, da bi tudi on ostal doma. »Prvih nekaj let že,« so zlobno pripomnili zavrnjeni ženini...

S splavom od Zagreba do Črnega morja

Pred dnevi je na kopališču »Partizan« v Beogradu pristal nenavaden splav »Neptun«. Dva mlada zagrebška novinarja Marino Curi in Nenad Gol sta se odpravila na zanimivo potovanje. Na majhnem splavu, zbitem skupaj le iz nekaj desk, sta krenila na pot od Zagreba po Savi in nato po Donavi do Črnega morja. Na potovanju bosta ostala skoraj dva meseca in preplula 2000 km dolgo pot. Mlada novinarja upata, da bosta doživela vrsto zanimivih srečanj z ljudmi, ki živijo na obalah Donave. Že na svoji poti do Beograda sta doživela več zanimivih dogodivščin

RAZGLEDNICA je le prispela

● Pred dnevi je neki Vlado, po ● vsem sodeč naš državljan, po- ● slal iz Trsta razglednico v ● Jugoslavijo. Jugoslovanska po- ● šta pa je morala razvozlati ● skrivnost, ker je pošiljatelj ● namesto imena mesta zazna- ● moval zemljepisno širino in ● dolžino. Ime naslovljenca, uli- ● co in deželo je seveda zapisal.

Zemljepisna širina in dolžina namesto imena mesta — Iznajdljiva pošta in pomoč višje pomorske šole

Tako se je glasil naslov: »Mr. Ivančič Ivek, Feliksa Perišića 2; 45 stopinj, 20 minut in 6 sekund severne širine, 14 stopinj, 18 minut in 43 sekund vzhodne zemljepisne dolžine, Jugoslavija«. V tekstnem delu je zapisal: »Mnogo pozdravov iz Trsta, Vlado«.

Po poštnem žigu sodeč, je pošiljatelj oddal razglednico v Trstu 1. julija okrog osmih zvečer. Dva dni zatem jo je prejela pošta na Reki. Poštarji še nikoli dotlej niso imeli podobne naloge, zato so bili najprej v zadregi. Čez čas so »izračunali«, da ima te koordinate po vsej verjetnosti Opatija, za vsak primer pa so se posvetovali z Visoko pomorsko šolo. Dobili so pritrdilen odgovor in podatek, da je točka s temi koordinatami v Opatiji, in sicer na vzpetini kakih 800 m od morske obale. Iz Opatije je prišlo sporočilo, da je na tistem mestu zares ta in ta ulica.

Naslovljenec je dobil sporočilo, vendar bi razglednica kaj lahko končala v plamenih, zakaj pošta ima pravico, da po določenem času komisijsko uniči pošiljko z nepopolnimi ali netočnimi naslovi.

»Podobne težave se ponavljajo iz dneva v dan. Nekaj pisanih sporočil imamo v skladišču že dlje časa. Če je naslov vsaj približen, skušamo najti naslovljenca. Če nam to ne uspe in če na pismu ni odpošiljatelja, ga komisijsko odpremo. Kadar niti po vsebini ni mogoče ugotoviti, komu je sporočilo namenjeno ali od kod je prišlo, pismo uničimo, ker bi nam sicer kaj kmalu zmanjkalo prostora v skladišču,« je povedal upravnik reške pošte ter pokazal nekaj sto pisem in dopisnic s »problematičnimi« naslovi. »Znanci se čez čas seveda srečajo, pošiljatelj vprašuje, ali je naslovljenec prejel pozdrave, potem pa se oba jezita na neredno, malomarno pošto...«

Za dobro voljo

SREČANJE V HRIBIH

Na samotnem področju so razbojniki prestregli profesorja. »Denar ali življenje!« se je glasil ukaz.

Profesor je rekel, da nima denarja, hkrati pa jih je začel prepričevati, da jim njegovo življenje ne bo prav nič koristilo. Razbojniki so nekaj šušljali, nato pa so mu vzeli obleko. Ko so se že izgubljali v daljavi, je profesor zaklical za njimi:

»Hej, kje pa je garderobni listek?«

POUK

Skladatelja Straussa je obiskal premožen industrijec: »Maestro, pripravljen sem plačati je tisoč goldinarjev, če me boste poučevali v igranju na violino.«

»Dobro,« je odgovoril skladatelj. »Ali vas smem vprašati, koliko zaslužite na leto?«

»No, tako okoli 100.000 goldinarjev,« je rekel industrijec.

»Potem pa raje menjajva. Ali bi vi mene poučevali v vaši obrti?«

RADIO IN MAČKA

Znani srbski pisatelj Branislav Nušić je preprostim ljudjem takole pojasnjeval, kako deluje brzojav:

»Predstavljajte si mačko, ki ima rep v Vranju, glavo pa v Beogradu. Če jo v Vranju potegneš za rep, v Beogradu zamijavka.«

»Kakšen pa je radio?« ga je nekdo vprašal.

»Nekaj prav takega, le brez mačke.«

KOLIKO JEZIKOV ZNAŠ...

Radoje Domanović je bil v družbi. Menili so se, kako lepo je, če kdo zna več tujih jezikov. Nekdo se je oglasil:

»Ah, kaj bi... Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš!«

Radoje je posmehljivo dejal: »To je že res, neprijetno pa je biti butec kar v več jezikih hkrati.«

Pet tajnih podjetij v Los Angelesu

V Los Angelesu so prišli na sled petim velikim tajnim podjetjem, ki so izdajala parnografske slike in druge podobne reči. Oblasti so zaplenile najrazličnejše blago v skupni vrednosti pol milijarde dolarjev.

WALT DISNEY PODOBE IZ NARAVE

